

A KÖNYVTÁROS

1953 JÚLIUS

*

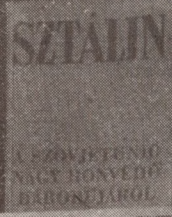
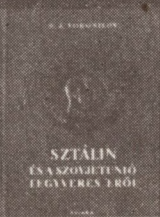
III. ÉVFOLYAM

*

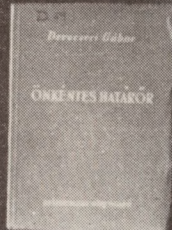
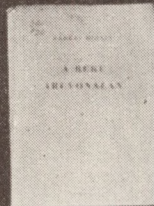
7. SZÁM

NÉPHADSEREGÜNK A BÉKE ÓRÉ...

PÉLDAKÉPE A HŐS ★ SZOVJET HADSEREG

Az Országos Széchényi Könyvtár Módszertani Osztálya »**Honvédelemmel a békéért!**« címmel kiállítást rendezett, hogy a könyvtárosok békeagitációik alkalmával e képen látható kiállítás mintájára készítsenek néphadseregünk népszerűsítésére könyvtári kiállításokat. E kiállítások anyagát úgy állítsák össze, hogy a kiállított könyvek megmutassák a demokratikus országok békét őrző néphadseregei és a tőkés országok osztályérdekeket védő zsoldos katonasága közti különbséget. A könyvek közül nem hiányozhatnak Rákosi Mátvás: **Honvédelem és hazafiság**, Farkas Mihály: **A béke arc-vonalán, Sztálin, a győzelem hadvezére**, Vorosilov: **Sztálin és a Szovjetunió fegyveres erői**, valamint néphadseregünkről és a szovjet hadsereg hősi harcairól írt legjobb szépirodalmi művek.

A címlap: Juan Marinello, a Béke Világtanács tagja, író, a Kubai Népi Szocialista Párt elnöke, meglátogatta az Országgyűlési Könyvtárat. Vértés György, a könyvtár vezetője (a képen balról) tájékoztatja a könyvtár anyagáról és feladatairól.

Hivjunk harcba minden dolgozót a béke megvédésére

»Nagy reménység született. Ma már minden ember látja, hogy lehetséges a megegyezés« — e szavakkal kezdi felhívását a Béke Világtanács, amely 1953. június 15-től 20-ig Budapesten ülésezett. »A béke itt van kapuink előtt. Rajtunk áll, hogy elérjük« — folytatódik a felhívás s a nyilatkozat a tárgyalások érdekében folytatandó világméretű kampány megindítására szólítja fel a népeket: »kettőzzék meg erőfeszítéseiket, hogy megkönnyítsék a tárgyalásokat a nemzetközi megegyezések érdekében.«

A nemzetközi békemozgalom vezetőinek drámai egyszerűségű mondatai hatalmas küzdelmet jelentenek, amely eddig sem volt hiábavaló. A békeharc nagy eredménye, hogy napjainkban a béke erői immár a háború erői fölé kerekednek, a tárgyalások szelleme és akarata mindinkább erőt vesz a háborús politikán. *Ilja Erenburg a békemozgalom fejlődését így foglalja össze Vroclavtól Budapestig: »Nagy utat tetünk meg, nagy dolgokat vittünk véghez.«*

A Béke Világtanács most céljául tűzte ki, hogy megszervezi a szabad véleménycserét és összehangolja a népek közti béke oldalán álló minden becsületes ember cselekvését. Elhatározta, hogy egyetemes jellegű akcióba kezd a tárgyalás érdekében. E kampány során a népek ki fogják fejezni különböző és szervezett formák között azt a követelésüket, hogy az államok közti minden viszályt és nézeteltérést békés úton rendezzenek. A dolgozó nép ez állhatatos akciója kikényszeríti majd végül a tárgyalást, a megegyezést és a békét.

A Béke Világtanács ülészakának *jelentősége elsősorban abban van, hogy megmutatta, hogyan válik a vitás nemzetközi kérdéseknek tárgyalások útján történő megoldásáért küzdő mozgalom legyőzhetetlen erővé, ha az egész világon átjárja a legkülönbözőbb emberek agyát és szívét. »Különböző rendszerek közti szükséges békés együttélés ezáltal lehetséges lesz s a népek közti kapcsolatok mindenki számára gyümölcsözőkké válnak.«*

Több mint nyolcszázmillió ember képviselőiben tettek a békeküldöttek itt Budapesten hitet újból a béke ügye mellett. A legmélyebb és legbensőbb élmény és tudatosság jegyében folyt ez a találkozó, melynek meggyőző ereje, szellemi kisértés, mindannyiunkat átjár annak igazságával, hogy a kongresszus résztvevőinek akarata: a béke legmélyebb, legéletbevágóbb érdekünket és vágyainkat fejezi ki.

Minden egyes békeszerető ember elszánt meggyőződésének bizonyága itt nálunk a békefrontban az illető becsülettel végzett munkája a termelés bármelyik területén. A békefrontban való őszinte részvételt a magyar földön is minden egyes esetben a jól végzett munka eredménye, több szén, több acél, több új lakás, több méter szövet, több bevetett és megmunkált föld, több és jobb tanítás és írás, értéke-

sebb könyv hitelesíti. Ezzel az elszánással és hittel néztek a magyar milliók, fordultak lélekben a Budapesten ülésező Béke Világtanács felé, amely néhány napra, mindannyiunk vágyának és akaratának szimbólumává vált és mely a világtörténelem legnagyobb mozgalmának, célkitűzéseiben és a képviselt milliók számában leghatalmasabb megmozdulásának színhelye volt.

A nemzetközi békemozgalomnak alapelve az, hogy a különböző társadalmi és gazdasági rendszerek békésen élhetnek egymás mellett és hogy a vitás kérdéseket tárgyalások útján kell rendezni. A nemzetközi békemozgalom azt követeli, hogy haladéktalanul írják alá a koreai fegyverszünetet. Az egész békeszerető emberiség sürgeti, hogy »*be kell szüntetni a többi folyamatban lévő háborút és a népek függetlensége elleni agresszív cselekményeket.*« Az emberiség túlnyomó többsége követelését fejezte ki a béketanács, amikor síkra szállt a német nép egységéért és nemzeti szuverenitásának elismeréséért és tiltakozott a militarizmus és revansszellem újjáélesztése ellen. A békeszerető emberek egyet értenek azzal, hogy Japán teljes nemzeti szuverenitása birtokába jusson, hiszen az ennek tiszteletbentartásáért és az idegen beavatkozás ellen harcoló népek egyben a békéért, az egész emberiség békés együttéléséért harcolnak. Mindezek megfelelnek, a háborús uszítók és cinkosaik kivételével, az emberiség túlnyomó többsége akaratának.

Kétségtelen, hogy a háborúra mindenütt azok az erők spekulálnak, amelyek nem érzik békés jövőjüket, nem hisznek többé abban. Itt, magyar földön is csak azok epedik, volt nagybirtokosok, gyárosok, bankárok, egyszerűen azok, akik összeomlott világuk visszatérését remélik a háborútól. S künn a világban a háború ügynökei, az atombomba és a hidrogénbomba politikusai és apostolai, akiknek üzlet a háború, akik az első világháború tízmillió, a második ötvenmillió halottja véréből szüretelték milliárd dollárjaikat, akik előre ki tudják számítani, mit jövedelmezhet nekik egy-egy háborús halott megüvegesedett tekintetével, kiloccsant agyvelejével, átlőtt szívével.

Vannak, akik a harmadik világháborút utolsó menedéküknek hiszik, holott az kétségtelenül a monopolkapitalizmus halálát hozná. A világtörténelem dörögve csapná be a koporsó födelét, melyben majd elföldelik. Mi azonban e rettenetes ár nélkül, a háború nélkül is elérjük célunkat. Meggyőződésünk, hogy a szocialista gazdasági rendszer a kapitalizmussal folytatott békés versenyben évről évre szemléltetőbben megmutatja felsőbbségét.

A kizsákmányolástól mentes társadalom nem szorul háborús kalandra, a szociális egyenlőség nem hív elő gazdasági kríziseket, amelyeknek levezetését kifelé háborúban kellene keresni. A dolgozók világa, a Szovjetunió, minden haladó ember tiszteletének és reményének tárgya, ezt és a háborút termő folyamatot nem ismeri s vele együtt állanak a törhetetlen békefrontban a testvéri népi demokráciák, de nemcsak ők, hanem a kapitalista államokban is mindazok, akik nem akarják, hogy hazájuk imperialista és militarista üzelmek tűzféskévé és áldozatává válják. Ez a béketábor az, amelyről *Jean Laffitte*, a Béke Világtanács főtitkára oly megnagadóan mondotta: »*Az a kohó vagyunk, ahol egymásba olvad az emberek jóakarata. Olyan hely, ahol büszkék lehetünk emberi múltunkra. Olyan hely, ahol az emberiség egysége egészet alkot.*«

Ez a nagyszerű küzdelem a világ értelmisége legjobbainak küzdelme is. Ez a haladó értelmiség, mely egy nemzedék alatt két világháborút ért meg a monopolkapitalizmus válságai folytán, ma iszonyattal látja, hogyan nőhet, tornyosulhat elébe a monopolkapitalizmusból újra kinövő új fasizmus. Megrendülve látja ezt, de egyszersem tudja és szívére veszi, hogy egyetlen gát, védelem, elhárító erő ezzel szemben a Szovjetunió vezetése alatt álló békefront és a dolgozó emberek békeakarata világszerte. Hiszen a háborút nem a népek akarják és csinálják, hanem a háborús uszítók, hadianyaggyárosok, kizsákmányoló tőkészek és hitvány bérenceik.

Egy nemzedék alatt két világháborút értünk meg — egy is sok lett volna — e nincs senki közülünk, aki ez években ne hallotta volna meg szívében a rémület vészharangjának kongását. Pedig a háború nem véletlenül bekövetkezett szerencsétlenség. A háborút a kapitalizmus hordozza magában, de a haladó erők, a világ minden haladó erejének teljes és kemény összefogása megakadályozhatja, és csak ez akadályozhatja meg, hogy az átélt rémségek, a mindnyájunk által átélt rémségek meg ne ismétlődjenek. A Béke Világtanács budapesti ülészakának éppen ezért volt óriási jelentősége a jelenlegi nemzetközi helyzetben, amikor bizonyos imperialista körök, a háborús politika hívei a koreai fegyverszünet megkötését akarták lehetlenné tenni, vagy legalább is megnehezíteni, amennyire csak lehetséges és azok a körök, amelyek üzleti érdekeltséget vállaltak a nyugatnémet hadiiparban, igyekeztek zavartkelteni a német kérdés körül és növelni a feszültséget.

Véget lehet vetni a koreai háborúnak és véget lehet vetni a hideg háborúnak is — így hangzik a békemozgalom harcos jelszava. Erre összpontosítja most a nemzetközi békemozgalom minden erejét, mert a Béke Világtanács által kidolgozott javaslatok és módszerek csak akkor válnak igazán hatékonyvá, ha a nemzetközi béketábor száz és százmilliós tömege még nagyobb erővel indul küzdelemre a békéért.

Mit jelent ez számunkra, a dolgozó magyar nép könyvtárosai számára a gyakorlatban? A békeharc ügyének tudatosítása a tömegekben a könyvtárosok elsőrendű feladata. Jó könyvtári munkát csak minél mélyebb és alaposabb propagandamunka elvégzésével lehet elérni.

A békeharc egyik legjelentősebb fegyvere a termelőmunkában elért eredmények mellett, amelyről már beszéltünk, a könyv. *A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár* a Béke Világtanács ülése alkalmából kitűnő szöveggyűjteményt állított össze a könyvtárosok agitációs munkájához. A felolvasásokat, vagy előadásokat tartó, kiállításokat rendező, vagy az olvasókkal beszélgetéseket folytató könyvtáros minden fontosabb kérdésre talál szemelvényt a békeharccal kapcsolatban.

E részletek alkalmasak arra, hogy munkásszállásokon, vasúti várótermekben, lakógyűléseken, ipariskolai otthonokban és sok más helyen az előadó művészet erejével elhangozzanak. Kiállítások rendezésénél kiválogathatók az egyes szemelvények mondásai és a könyvtáros azokkal díszítheti tárlóit, könyvasztalait, vagy tábláit. Jelmondatok is kiemelhetők e pompás anyagból és azok elhelyezhetők a könyvtár termeiben. A könyvtárosok bizonyosan fölhevítik a gyűjteményre a körzetükben dolgozó népnevelők figyelmét és az anyag ismerete alapján a könyvtárhelyiségben megragadó «békesarkot» készítene. A gyűjtemény elsősorban irodalmi szemelvényeket tartalmaz, de külön figyelemmel voltak a budapesti ülésen résztvevő békeharcosok műveire. A jó könyvtáros szívén viseli a békeharc irodalmának ismeretét és azt élményszerűen megismerve ajánlani tudja olvasóinak, megmutatva azok helyét a béke frontján s fölszítva lelkesedésüket a békéért vívott nagy küzdelemben.

A békemozgalom legkiválóbb emberei megvizsgálták a békeharc helyzetét, számot vetettek a békéért folytatott küzdelem állásával, és kifejezésre juttatták az egész emberiségnek azt az akaratát, hogy létrejöjjön a tartós béke az egész világon. A magyar nép büszke arra, hogy itt, megújhódott fővárosában láthatta vendégül őket s magáévá téve a Béke Világtanács határozatait, megindul a küzdelemben azok megvalósításáért. Ezt teszi a magyar nép minden hű fia, s közöttük, könyvvel a kezükben s annak szolgálatában, a magyar könyvtárosok.

KATONA JENŐ

A Rákóczi-szabadságharc eszmei fegyverei: a kuruc nyomtatványok

»Sokan azt mondják; hazánk mostani szabadulásának idejében kard kell több, mint könyv« — így jellemezte az író Ujhelyi István kortársainak véleményét II. Rákóczi Ferenchez írott levelében. A fejedelem azonban másképpen gondolkozott és a nyomtatott betűt is beállította a szabadságharc fegyverei közé.

Az első nyomdával bíró város, mely a fejedelemhez csatlakozott, Debrecen volt. 1703. július 28-án került kuruc kézre, s augusztus első napjaiban már készen van a szabadságharc első nyomtatványa: *Rákóczi díszes kiállítású oltalomlevele*. Már nyomják hadgyűjtő pátensét és toborzó tisztjei számára szóló, pátens formájú igazolását is. 1705 őszén történt pusztulásáig a debreceni nyomda dolgozik legtöbbit a kurucok számára. Innen kerül ki Rákóczi híres kiáltványának, a *Recrudescunt*-nak és a nemzeti egység érdekében írt híres felekezeti közti imádságának első kiadása is.

Mikor a Felvidék is felszabadul a Habsburg-uralom alól, nyomdák egész sorát kerü. kuruc fennhatóság alá: a katoliku-

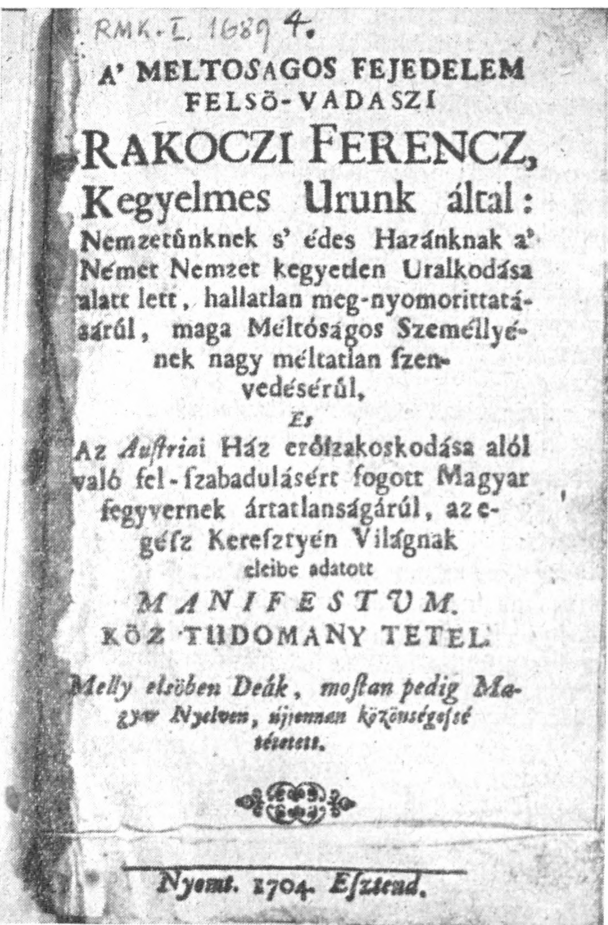
sok nagyszombati és kassai, az evangélikusok lőcsei, késmárki és zsolnai oltalmosai (nyomdaműhelye). A kuruc szabadságharc döntő változást hoz a nyomdák életébe: eddig jórészt vallásfelekezetek szolgálatában állottak, most a szabadságért harcoló nemzet szolgálatában teljesítik igazi hivatásukat. A jezsuitáktól elvett nagyszombati könyvnyomtató műhelyben a magyar nép igazát védelmező kiáltványok látnak napvilágot és a kuruc hadsereg ediktumai készülnek. Vallásnyomtatványaik is lényegesen különböznek a korábbiaktól: *Rákóczi Magyarországnában nem kerülhet ki sajtó alól olyan nyomtatvány, mely egymás ellen uszítaná a külső ellenség ellen fegyverkezőket, az egyházi irodalom is a nemzeti egység ügyét mozgatja, a harcoló nemzetet erősíti*. Rákóczi cenzúrája gondosan vigyáz arra, hogy az ellenség szóhoz ne jusson a kuruc nyomdatermékekben, s mikor az 1704. évi lőcsei kalendárium történeli részében olyan sorokat talál, melyek »nemzetünk gyálatára valók«, a mappárt lefogalmatja.

Erdélyben, a kolozsvári nyomdában, a nemrég elhunyt Misztótfalusi Kis Miklós betűi szolgálják a nemzeti függetlenség ügyét. Itt lát napvilágot a kuruc harc öntudat erősítésére Zrínyi Miklós nagyírú, kurucok között már kéziratban jól ismert röpirata: az *Afium (Ne bántsát magyart!)*.

A könyvek és a nyomtatványok jelentős része nyomdajelzés nélkül került ki a nyomdából, ezért még csak hozzávetőleg tudjuk megmondani: melyik nyomda mivel járult hozzá a nemzeti művelődés-emeléséhez és a szabadságharc szellem-erősítéséhez. A Rákóczi-szabadságharc megkezdésének 250. évfordulóját a magyar könyv történetének szakemberei azal szeretnék megünnepelni, hogy összegyűjtik és nyomdák szerint osztályozzák — keletkezésük körülményeire is rávilágítva — a kuruc nyomtató-műhelyek termését. A munka eredményeképpen máris kezd kibontakozni nyomdászatunk történetének egy eddig alig-alig ismert szakasza; a nagy kuruc szabadságharc nyomdászata és könyvtörténete. Az országos Rákóczi-kiállítást előkészítő kutatómunka során Rákóczi korábban ismeretlen egylevelés nyomtatványai kerültek elő, s levéltári adatokból arra következtetünk; még rejtőzik néhány könyvtári kolligátumainkban és a levéltárak iratkötegeiben.

Midőn a kurucok számára dolgozó

*II. Rákóczi Ferenc kiáltványa.
A legelterjedtebb kuruc kiadvány, 1704-ből*

nyomdák természetét számbavesszük, figyel-
münk elsősorban a szabadságharc politi-
kai és katonai kiadványaira irányul. A
kuruc országgyűlések: a szécsényi, a ma-
rosvásárhelyi és az ónodi gyűlés aktái és
artikulusai a nagy nemzeti küzdelem első
történetének és a régi magyar nyomdá-
szatnak drága emlékei, akárcsak a béke-
tárgyalások meghiúsulásáról szóló, külse-
jükben ékes, tartalmukban meggyőző,
stílusukban költői lendületű kiáltványai a
fejedelemnek. »Egy szabad ország szabad
városában«, alighanem a löcsei nyomdá-
ban nyomták a kurucok romek publicistá-
jának, Ráday Pálnak, a magyar szabad-
ság védelmére írt munkáját és Brenner
pépost művét a pápával szemben a ma-
gyar főkegyúri jog védelmére.

A kuruc publicisztika legnevezetesebb
alkotását, Rákóczi *Recrudescunt* kezdetű
manifesztumát (kiáltványát) »édes ha-
zánknak a' német nemzet kegyetlen ural-
kodása alatt lett hallatlan meg-nyomorít-
tatásáru, maga méltóságos személyné-
nek nagy méltatlan szenvedésérül, és az
Austriai Ház erőszakoskodása alól való
fel-szabadulásért fogott magyar fegyver-
nek ártatlanságáruk« három nyomdában
is nyomták (Debrecen, Lőcse, Nagyszom-
bat). Ez volt a legnagyobb példányszám-
ban megjelent és legelterjedtebb kuruc
kiadvány. Magyar szövegét megkapta a
kuruc hadsereg mindenik ezereskapitánya,
hogy ezzel is erősítse vitélzei öntudatát és
harci készségét, latin szövegei eljutottak
Európa minden országába, s talán nincs is
olyan európai nyelv, amelyre le ne fordít-
ták volna.

Rákóczi felismerte, hogy a hazát a go-
nosz tanítás és a hamis hír mérgétől is
meg kell védelmeznie, ezért a szabadság-
harc történetének minden jelentős esemé-
nyéről tájékoztatta a nemzetet. A kor
rendi felfogása szerint a föld népére és a
harcoló jobbágykatonára nem tartozik az
ország dolga. A *fejedelem szakított ezzel
a felfogással: pátenseit felolvasztatta a fal-
vakon és a katonaság sorai előtt.* Rákóczi
emberséges, melegen zengő hangja a ku-
ruc nyomdászat két jelentős termékén, a
két újvári kiáltványon keresztül eljutott
a mépig.

Külföldön is — egészen Kossuthig —
Rákóczi a magyar szabadság ügyének
legnagyobb propagátora: »Mennyen a vi-
lág eleiben igaz ügyünknek istenes folyta-
tása, ellenben az Ausztriai Háznak az dol-
gok végzésében való színes állhatatlansá-
ga, hogy fegyverünk meg-mozdulása ne
nékünk, hanem az ellenkező rész szokott
keménységének« tulajdonítottassék. Majd
másfél századot kell várnunk, míg újra

*Kuruc nyomtatvány:
Utasítás a várparancsnokoknak*

akad egy magyar férfi, aki a szabadsá-
gáért küzdő nemzet igazát ekkora kö-
velkezetességgel, bátorssággal és felelős-
séggel viszi a világ színe elé »*Európa tá-
jékoztatására, a haza védelmében, melynek
gonosz vadaskodások és téves újsághírek
vesztett hírét keltették.*« Rákóczi az első
magyar államiérfi, aki felismeri a sajtó
jelentőségét, s tudatosan, tervszerűen fel-
használja az ellenség ellen a haza szolgál-
tatában. A kuruc nyomtatványok tehát
nem csupán a magyar nyomdászat törté-
netének kegyelettel őrzött emlékei, hanem
önvédelmi harcunk dokumentumai is.

A betű és a fegyver szövetségét mégis
leghívebben a szabadságharc katonai kiad-
ványai ábrázolják. A kuruc hadiszabályza-
toknak egész sorozatát őrzik könyvtáraink.
Az ónodi *Regulamentum Universale*-ről
tudjuk, hogy 2000 példányban nyomták. A
várparancsnokok számára készült *Utasítás*
a legszebb kuruc nyomtatványok egyike.

A XVIII. század eleje az időszaki sajtó
virágzásának ideje Európában. 1703. au-
gusztusa óta a Habsburg-birodalom or-
szágait egy Bécsben szerkesztett felhiva-
tatos jellegű lap: a *Wienerisches Dia-
rium* tájékoztatja az eseményekről. Meg-
lepő, mennyire érdeklő az újság a kor ma-

INSTRUCTIO.

**Kire valamely Várnak 's erőfő-
nek igazgatása biztatatik , leg-elsőben-is
szükség , hogy az tanúlter hadi ember legyen , 's
alatta lévő Préfidarius Tifztekkel és Grégáriu-
sokkal egyenlőképen egész authoritással birjon . A Vár-
nak minden fogyatkozásit ki-tanúllyá , hogy azok miatt
esiető szerentsételefégeket meg-előzhelle .**

**A' Hadakozásnak idején , és a' mikor az ellenfeg közel vagyon .
Várhoz közel hafizontalan árkok ne legyenek , sőt az elő-
fákat , gazokat , és fővényeket-is , melyekkel az ellenfeg
magát el-rejthetné , vágalfá-ki .**

**Hogy a' felvonó hidak el-ne romollyanak , és a' fertés fák , vagy
gémekek , 's egyéb akárminémű rekeftek , egész készlettel
tartassanak , arra fzorgalmatos gondgya legyen .**

**Az erőfőseget , vagy annak belső részeit marhákkal gázoltatni ,
vagy veteeményes kertek tsináltatással'erőtelentetni ne en-
gedgye .**

**Ha a' keze alatt lévő Préfidariusok kevés számmal vannak , a'
Várnak tsak egy kapuját tartassa nyitva , a' másikat pedig
hanem ha nagy szükség kénfzeritené , ne nyitassá-meg .**

**Tifztriben áll az-is , hogy a' mely fogyatkozásokat a' Várban
éfsre véfizen , tudnillik a' Lévétáknak , avagy ágyú fzeke-
rek-**

gyar olvasóját. Sok újság jut be az országba, a novellák — ez az újság neve akkor — szakadatlanul jönnek Lengyelország és Havaselve felől, megzavarják az embereket, s olykor a német propaganda többet árt, mint a német fegyver. Berlhóti Ferenc, kuruc generális méltán nevezte nyomtatott hazugságoknak e novellákat. »Ne láttassék mind igaznak lenni, az kit az idegen nemzet szokott promulgálni novellákban«, ezért adta ki Rákóczi kancelláriája a kuruc nyomdászat legérdekesebb termékét, az első magyar újságot: a Mercurius Veridicus ex Hungaria című időszaki lapot. Mivel elsősorban a külföld tájékoztatására szánták, latin nyelven adták ki az Igazmondó Magyar Mercurius-t.

A szabadságharc idején felvirágzó magyar irodalomról — bármennyire színes és gazdag a kuruc nyomdák termése — még vázlatos képet sem nyerhetünk a nyomtatásban megjelent művek alapján. A vitézi költészet a világirodalomban egyedülálló fejlődésre jut el, de kéziratossá maradt. Mindössze három nyomtatásban megjelent versről tudunk. Igen érdekes a sólyomkői várkapitány: Szoboszlai Sámuel verseinek sorsa. Midőn kéziratát »prelud alá« küldötte, postája a váradi labancok kezébe esett. Debreczeni Ember Pál egy németek által feladott és felégetett város üszkei, törmelékei közül szedegeti össze kéziratát, s bár nagy történelmi műve 1708 tavaszán már nyomdakészen állott, csak húsz esztendő múltán jelent meg Hollandiában. Szerencsésebb volt Rákóczi másik pártfogoltja, a fejedelemhez való hűségéért

Erdélyből kibujdosó Pápai Páriz Ferenc. Mai napig élő híres latin szótára a Rákóczi-szabadságharc irodalmának és nyomdászatának egyik legszebb emléke. Sok könyvnek csak a címe maradt fenn: Ujhelyi István Magyar napraforgóvirágja talán meg is jelent, hiszen Rákóczi sürgette a lőcsei nyomdában megjelenését, de egyetlen példányát sem ismerjük.

Háborús időben, megpróbáltatások között, olykor kihagyásokkal, de méltóan és eredményesen dolgozott a magyar nyomdászat a szabadságharc nyolc esztendeje alatt. Résztvett az ország harcában és osztozott szenvedésében. A debreceni nyomdát 1705 ősztén a császári hadsereg úgy elpusztította, hogy a felkelés folyamán nem is lehetett többé üzembe helyezni. Majdnem erre a sorsra jutott az ellenség elől menekülő lőcsei üzem is.

A magyar könyv sorsa sem volt könnyebb. Két nagy könyvtárunkat pusztítja el példátlan barbársággal az ellenség: a nagyenyedi és a debreceni. S hogy teljes legyen a romlás: a debreceni könyvtár megmentett töredékét a budai jezsuiták ünnepélyesen elégették. Pedig Rákóczi védelmébe vette és meg is mentette az országból száműzött jezsuiták könyvtárait... Az író Dobraviczai Sáfár Miklós-nak 200 tallér értékű bibliotékáját égették fel a németek. Ilyen panaszt akárhányszor idézhetnénk.

A kuruckor irodalmának és nyomdászatának minden darabja művelődésünk tüzből és viharból kimentett emléke: a karddal és könyvvel folytatott szabadságharc drága dokumentuma.

ESZE TAMAS

Pápai Páriz Ferenc kuruckori latin-magyar és magyar-latin szótára, a szerző arcképével

Új művel gazdagodott a könyvtáros szakirodalom

V. N. Gyenyiszjev: *A TÖMEGKÖNYVTAR MUNKÁJA* (Művelt Nép Könyvkiadó)

A könyv magyarnyelvű fordításához a Népművelési Minisztérium Könyvtár Osztálya írt előszót. Az előszó elmondja, hogy a könyv kiadását könyvtáraink gyors fejlődése tette szükségessé: Az egyre tömegesebbé váló olvasók mind nagyobb és nagyobb igényeket támasztanak a könyvtárosokkal szemben; e könyv viszonylag gyorsan megantúzza könyvtárosainkat munkájuk legszükségesebb ismereteire; ezen túlmenően alkalmas arra, hogy mind a Pedagógiai Főiskolán, mind az ez évben meginduló könyvtáros gimnázumban a könyvtárosképzésnek elengedhetetlen segédeszköze legyen, és magasabb színvonalra emelje a könyvtárban oktatását; alkalmas arra is, hogy tudományos könyvtárosainkkal megértesse: niunkájukkal az egész dolgozó nép érdekeit kell szolgálniok; Gyenyiszjev könyve megismerteti magyar olvasóit a szovjet könyvtárosok, a szovjet könyvtártudomány legjobb-ban bevált módszereivel, tapasztalataival.

Ez valóban így van. Gyenyiszjev könyve tankönyv és egyben kézikönyv. Tartalmában, szellemében és előadásmódjában szocialista. Nemcsak tudást ad, az ismereteknek nemcsak egy bizonyos mennyiségét közvetíti tanulmányozójához, nemcsak arra tanít meg: mit és hogyan kell elvégezni, hanem arra is, hogy miért. És még ennél is többet tesz. Nevel. Megszereteti a könyvtárossal hivatását, megszereteti magát a könyvet — és ami ennél is fontosabb — ráneveli a könyvtárost a nép szíves szolgálatára. Gyenyiszjev tudja: ha ezt nem tenné, értéktelen és halott lenne minden tudás, amit nyújt. Könyvét ez a nevelő ereje teszi — más erényei mellett — szocialista tankönyvvé.

»A tömegkönyvtár munkája« szorosan véve csak két könyvtártípus munkájával foglal-kozik: a községi és a járási népkönyvtárával. Ezek vezetéséhez szükséges ismereteket nyújtja: Beszél szervezetükről, könyvtármányuk összetételéről, gyarapodásáról, tanulmányozásáról, a könyvek könyvtári használatra való előkészítéséről, feidolgozásáról, rak-tározásáról, a kölcsönzésről, az olvasótermi munkáról, a könyvtár propaganda, tájékoztató és tömegnevelő munkájáról, vándorkönyvtárak szervezéséről, a könyvtárközi kölcsön-zésről, e könyvtárak munkatervének, költségvetésének és jelentésének elkészítéséről.

E felsorolásból úgy tűnhet, hogy Gyenyiszjev könyve a tömegkönyvtárak technikájára tanít meg, vagy legalább is elsősorban arra. De ez nem áll. A könyvből valóban elsajá-títható a szükséges technika, meghozzá könnyen. De ez a műnek csak egyik o. dala. Gyenyiszjev — ha a könyvtáros munkájának bármilyen apró kis technikai részletéről beszél is — sohasem téveszti szem elől a könyvtármunka alapvető célját: az olvasók szolgálatát, azt, hogy a szovjet könyvtárak a szocialista kultúra forrásai, Lenin és Sztálin hatalmas eszméinek közvetítői, a párt és a kormány hű segítói a dolgozók kommu-nista nevelésében. Sohasem téveszti szem elől azt, hogy a szovjet könyvtárosok a haladás ügyét szolgálják, a békéért, a demokráciáért, a szocializmusért, az emberiség ragyogó jövő-jéért és igazi boldogságáért harcolnak. Gyenyiszjev művének célja erre a harcra felfegy-verezni a könyvtárosokat. Ezt a célt nem a technikai ismeretek közé biggyesztett frázisok-kal kísérelti meg elérni, hanem műve felépítésével, szerkezetével, anyagának tárgyalási módszerével és — legfőképpen — a mű tartalmával.

Mondottuk, hogy Gyenyiszjev a könyvtártudománynak, a szerteágazó könyvtármun-kának csak egy — alapvetően fontos — részletével ismertet meg. Nem akar egyszerre mindent nyújtani: könyvtártörténetet, könyvtárelméletet, a tudományos könyvtárak szerve-zetét, felépítését, technikáját, stb.-t, stb.-t előadni. Tudja azt, hogy az a. apos megismer-tetéshez tárgyát el kell különítenie a környező témáktól, mert ha mindent egyszerre akar niarkolni, keveset, vagy semmit sem fog. De tudja azt is, hogy szorosan veit tárgyat be-kell illeszteni az egészbe, meg kell határozniia helyét, feladatát és szerepét. Ezt teszi a bevezetésben: rámutat, hogy a tömegkönyvtár a szocialista kultúra forrása, áttekintést nyújt arról, hogyan építették ki a Szovjetunióban Lenin útmutatásai alapján a könyvtá-ruk há. o. zalát, miként fejlődött tartalmilag a könyvtárosok munkája, megismerteti a szovjet könyvtárügy szervezetével és irányításával. Módszere már ebben, a mindössze tizenöt oldalra terjedő, bevezetésben is figyelemreméltó. Megmutatja, hogy a szovjet könyvtárak szervezeti formái hűen tükrözik munkájuk eszmei tartalmát, megmutatja, hogy a szovjet könyvtárak fejlődését, a könyvtárhálózat kiépítését mindig a legfőbb cél: a dolgozók szol-gálatá — irányította. Megmutatja azt is, hogy az egész könyvtárügy szervezete, irányí-tása épúgy, mint az egyes könyvtárak és könyvtárosok működése milyen komoly módon támogalta a szocializmus felépítését, a szovjet haza megvédését és támogatja ma a kom-munizmus építését.

Ez a módszere, hogy a tényeknek mindjárt az okát és o. elj. at is feltárja, eredményezi azt, hogy könyve nem válik sem adathalmazzá, sem szabálygyűjteménnyé. Ez okozza azt, hogy a közölt adatok és szabályok könnyen — szinte első olvasásra — megragadnak

az ember fejében. Ebből a módszerből származik nevelő ereje is: olvasóit a lényeg meg-
látására ösztönzi.

Gyenyiszjev könyvének felépítése, anyagának beosztása rendszerességre nevel. A mű az alapvetőből indul ki. Első fejezetében nagy vonalakban ismerteti a tömegkönyvtári munka szervezetét — azt, hogy ez a szervezet milyen főfeladatok megoldására jött létre. A következő fejezetekben az itt közölt ismereteket tagítja, részletezi a könyvtári munka egymást követő fázisainak sorrendjében. A szabályokhoz mindjárt gyakorlati példákat is közöl. Ezek nemcsak a szabály használatára tanítanak meg, hanem meg is győznek helyességéről. A könyvtári munka színvonalát emelő különböző segédeszközöket irodalom-
jegyzékeket, bibliográfiákat, kézikönyveket nem külön ismerteti, hanem mindig abban a fejezetben, amelyhez szervesen hozzátartoznak.

»A tömegkönyvtár munkája« minden fejezete, szakasza, bekezdése az olvasót tartja szem előtt, akkor is, ha a leltározásról, a raktár berendezéséről, vagy akár az állomány ellenőrzéséről beszél; a könyv második felében azonban természetesen még jobban előtérbe kerül az olvasó. A VII. fejezet a kölcsönzési és olvasótermi munkával foglalkozik. Természetesen az olvasók és a kölcsönzött művek nyilvántartására, a törzslapok, könyvkártyák és egyéb szükséges nyomtatványok kitöltésére és kezelésére is megtanít. A lényege azonban nem ez, hanem az, hogy megtanítja a könyvtárost arra, hogyan ismerje meg az olvasóit, hogyan tanulmányozza az olvasók egyes meghatározott csoportjait, miként ismerheti meg igényeiket, hogyan elégítheti ki őket, milyen módszerekkel irányíthatja olvasásukat, fejlődésüket.

A VIII. fejezet a könyvtár tájékoztató szolgálatáról szól. Beszél ennek a munkának a feladatairól, a bibliográfiái tájékoztató szolgálat megszervezéséről, részletesen ismerteti az ehhez a munkához nélkülözhetetlen kiadványokat, bibliográfiákat, majd a különböző módszereket. Példákon mutatja be hogyan kell szóbeli, írásbeli tájékoztatást nyújtani, milyen figyelő szolgálatot kell szervezni és milyen ajánló irodalmi jegyzékeket kell készíteni.

Tájékoztató, felvilágosító szolgálat — ha primitív fokon is — a burzsoá könyvtárakban is van, de a burzsoá könyvtárra a tömegektől való elzárkózás jellemző, a szocialista könyvtár pedig elébe megy az olvasóknak: propagandát fejt ki és tömegnevelő munkát végez. Erről beszél a IX. fejezet. Megtanít újságírókatok, könyvkiállítások, könyvtári plakátok készítésére, könyvismertető előadások, olvasóórák, irodalmi estek és olvasó-konferenciák szervezésére és tartására. Nemesak az általános módszerekkel ismertet meg, hanem konkrét témákat is ajánl; példákat ad könyvkiállítások, könyvszemlék megrendezéséhez; meghatározott művön mutatja be egy olvasó-ankét levezetését stb., stb.

Ugy gondoljuk, hogy a könyv tartalmának és módszereinek ez a rövid ismertetése is meggyőz arról, hogy Gyenyiszjev könyvét nemcsak a falusi, járási és megyei könyvtárosok tanulmányozhatják haszonnal. A könyvben elmondottakat az üzemi könyvtárak is alkalmazhatják — úgyiszolva módosítás nélkül. A könyvet tudományos könyvtárainkban dolgozóknak is tanulmányozniuk kell; egyrészt sok hasznos tartalmat, ami nagy könyvtárainkban is hasznosítható — különösen az olvasókkal való foglalkozás módszereit; másrészt megismerteti őket a tömegkönyvtárak munkájával — ami nélkül nem lehetnek segítségére a kisebb könyvtáraknak; végül föltárja számukra is a könyvtári munka lényegét. Igen nagy hasznát vehetik Gyenyiszjev könyvének a könyvtárosképzésünkben dolgozók. Nemesak komoly ismeretanyagot ad számukra, hanem szocialista szellemével, felépítésével, előadási módszerével példát nyújt egy jó könyvtárban megszerkesztésre és megírására.

*

A könyv magyar fordítása, és kiadása általában jó. A fordítók (Komlós Imréné, Papp Simon és Sebestyén Gézáné) gördülékény, közérthető, szabatos magyar nyelven adták vissza Gyenyiszjev szövegét. Itt-ott azonban túlzott precizitással jártak el, szolgáiban fordítottak. Például: a 75. oldalon csoportos leltárt írnak és még zárójelben sem jegyzik meg, hogy ez: nálunk általában állomány napló-nak nevezik; a »Könyvtári szakkifejezések«-ben gyakran semmitmondóan fordítanak le terminus technikusokat: például meg kellene magyarázni, hogy »beszélgetés a könyvekről« nem akármilyen beszélgetést jelent, hanem egy bibliográfia fajtát, a vezérszókatalógus-nál helyes lenne felhívni a figyelmet arra, hogy ezt nálunk általában tárgyszó-katalógusnak nevezik, helytelen a »csititeljszkaja konferenciája« kifejezést ankként fordítani, különösen akkor, ha 207. oldalon a szövegben olvasó-konferenciaként szerepel, stb. Általában az egyes szakkifejezések bővebb magyarázatot igényeltek volna. Nemcsak az érthetőséget nehezíti meg, de komikus is az eljárás, hogy a betűrendi jel magyarázatánál a könyvcímet, amiből a betűjelet veszik, magyarrá fordítják, de magát a betűjelet nem, pl. »Állam és forradalom« G72, vagy »A könyvtári technika minimuma a népkönyvtárakban« M62 (a »Minimum« szó alapján). Hasonló ehhez, amikor azt írják, hogy a gyermekirodalmat megkülönböz-

tetésül »D« betűvel jelezzük. Helytelen Lenin 1905-ben megjelent cikkét »A pártszervezet és a pártos irodalom«-nak fordítani, amikor ez a magyar kiadványokban »Pártszervezet és pártirodalom« címmel szerepel. A 128. oldalon az egyik ábra: »Kétoldalas könyv-állvány« mást ábrázol, mint amit általában ezen értünk és mint amit Gyeniszjev is leír. A könyvcímek fordításai sem pontosak minden esetben. Ezek apró hibák, de egy könyvtárügyi kiadványban nem volna szabad elfordulniok.

Helyes lett volna a könyv fordítását függelékkal ellátni. Ez a függelék közölhette volna, hogy könyvtári technikánk és módszereink mennyiben térnek el a szovjetől; ez adhatott volna rövid áttekintést a magyar könyvtárügy fejlődéséről, a mi könyvtárhálózatunkról; arról, hogy eddig mit és mennyit vetünk át a szovjet módszerekből, tapasztalatokból; ez a függelék hozhatta volna azokat a bibliográfiákat, tájékoztatókat és egyéb segédesszközöket, amelyek már a magyar könyvtárosok rendelkezésére állanak; ez tájékoztathatott volna — mint ahogy Gyeniszjev szovjet viszonylatban teszi — az előfizetendő folyóiratokról, könyvtáraink fejlesztési tervéről, azokról a magyar művekről, amelyeket különböző formákban propagálni kell stb. Egy ilyen függelékkal a kiadvány könyvtárosképzésünknek nemcsak segédkönyvéül, de tankönyvéül is szolgálhatott volna. Hisz ilyen tankönyvre égető szükségünk van.

ZOLNAY VILMOS

Felolvasások a cséplőgép mellett

A nyári mezőgazdasági munkák idején a legfontosabb feladatok egyike a napi sajtó eljuttatása a munkacsapatokhoz. A cséplőgépeknel kora hajnaltól késő estig tart a munka és rövid pihenőiken a dolgozók nem olvasnak újságot. A könyvtáros feladata, hogy olvasson, vagy megfelelő aktívával olvastasson fel a dolgozóknak. Nyerje meg erre a munkára a cséplési ellenőrt!

Mi már az elmúlt évben is végeztünk ilyen munkát. Széles aktívahálózat szükséges ahhoz, hogy a könyvtár megoldhassa az ilyen feladatot. Az aktívák azok, akik eljuttatják a napi sajtót a munkahelyekre. Nagyon fontos, hogy akit erre kiszemelünk, jól olvasson, mert különben nem tudja összefogni a dolgozókat. Legjobban megfelel a felolvasásra az ebéd-szünet ideje. A mi járási könyvtárunk állandóan rendelkezik 4—5 olyan aktívával, akik rendszeresen járnak a munkacsapatoktat. Tartottunk szépirodalmi könyvekből is felolvasásokat és hogy mennyire értékeltek a dolgozók ezt a munkát, bizonyítja az, hogy már most érdeklődtek, lesz-e az idén is felolvasás?

Meg lehet és meg is kell szervezni és a gépállomásokkal előre meg kell beszélni, kik lesznek a cséplőgép-felelősök és jóelőre fel kell hívni a figyelmüket, hogy meg ne feledkezzenek a napi sajtóról. Felvetődik a kérdés, hogy mily módon biztosítsa a könyvtár minden munkacsapat részére az újságot, hiszen a könyvtár részére nem jár annyi példányban, amennyire szükség van. Nálunk ezt a kérdést a pártszervezet oldotta meg.

Ahol húzamosabb ideig működik a gép — de máshol is! — ott húsz-huszonöt kötetből álló brigádkönyvtárat kell létesíteni. Ez arra jó, hogy az úgynevezett

»forgó emberek« akik két mázsálás között váltják egymást, a brigádládjából megfelelő könyvet kiválasztva, olvasással töltsék pihenő idejüket. Természetesen, idejében és megfelelő módon tudatosítani kell, hogy mire való a brigád-könyvláda. Igyekezünk ezt nemcsak a járási székhelyen, hanem a könyvtárhoz tartozó más községekben is megvalósítani. Sikerült is nem egy helyen, mint például Bihartordán, Derecskén, Furtán, Kismarján, Pocsajban, Cirkópusztán.

Nagyon jól kihasználható a kedvezőtlen időjárás okozta munkaszünet is az olvasatásra. Eső idején rendszerint fedél alá húzódnak a dolgozók. A könyvtáros feladata, hogy aktíváival az ilyen kényszerű munkaszünetet használja ki arra, hogy könyvet, újságot adjon a dolgozók kezébe, vagy olvasson fel nekik. Ha szükséges, a brigádláda anyagát cserélje ki, frissítse fel olyan könyvekkel, amelyeket a dolgozók keresnek, vagy még nem olvastak.

Hasznosítható a könyvtáros szempontjából a magyar embernek az a szokása is, hogy a nyári időben a kapu elé kiülve beszélgetéssel, »politizálással«, »tanyázással« tölti a vasárnap délutánt. Felvetődik azonban a kérdés, hogy egy-egy faluban levő 30—40 ilyen kapuelőtti tanyázást hogyan látogasson meg a könyvtáros; illetve az aktíva. Rossz munkát végezne az, aki mindet fel akarná keresni egy napon. Inkább egyet, de ott lelkiismeretes, odaadó munkát végezzon. A következő vasárnapra maradjon a másik és a következőre a harmadik. Utca szerint vagy kerületenként lehet és kell is megszervezni az ilyen látogatásokat.

NAGY LAJOS
a berettyóújfalusi Járási Könyvtár vezetője

Egy könyvtárosnő arcképe

(Részletek Makarenko elbeszéléséből — A szülők könyve VIII. fej.)

Vera Ignatyevna Karabova egy nagy gyár könyvtárában dolgozik a város peremén. Rendszeresen este öt óra tájban megy haza. Ma azonban ő is, de hivatásos és nem hivatásos segítőtársai is továbbmaradtak — a másnapi irodalmi vitaestet készítették elő. Az egyik legnagyobb író várják oda, akinek könyveit szeretik az olvasók, szereti Vera Ignatyevna is. Szives-örömet tett-vett ma a másnapi ünnep alkalmából összeállított kis kiállításon. Gondosan rakosgatta ki az íróról megjelent kritikákat, csinosan rendezte el a föllapozott folyóiratok fölé az ajánló-sorokat, a szekrény közepén pedig felállította az író arcképét. Ritka jó kép volt, az írót valami bensőséges, tűnődő arc-kifejezéssel ábrázolta és ettől az egész üvegszekrény meghiit, otthonias szinczetet kapott. Mikor a munkát befejezték, Vera Ignatyevna soká nem tudta magát rászánni a hazamenetelre, minduntalan talált még valami tennivalót.

Ezekben az esti órákban különösen szerette a könyvtárat. A legnagyobb gond, szinte gyöngéd kézzel vette föl az asztalról és osztotta szét a polcokon az olvasóktól visszahozott könyveket, rendezgette a kartotékokat és figyelte az öreg Marfa Szemjonovná, aki a port törölgette le a könyvekről. Szeme előtt állt helyre a könyvtár nyájas, pihenő rendje, amikor már lehet hazamenni, de olyan napon, mint a mai, még kellemesebb tovább maradni a magához hasonló könyvbarátok kisded csoportjával.

A polcok között már elsötétített, keskeny járatokban csak itt-ott világította meg néhány könyv hátát az asztali lámpa, mintha csak sétálni indultak volna egy kivilágított esti utcára. Távolabb, a félhomályban, a könyvek békésen szenderegnek, legfeljebb halkán csevegnek egymás közt, annak öröme, hogy ma nem maradtak magányosan. A sötét sarkokban mélyen alszanak az ócska folyóiratok, amelyek nappal is el-elszunyókálnak, hiszen őket az olvasók sem zavarják sokat. Vera Ignatyevna jól ismerte könyvbirodalmát. Képzeteiben mindegyik könyvnek megvan a maga külön arca, sajátos jelleme. A jellem elég bonyolult módon tevődik össze a könyv külséjéből, nagyjából a tartalmából, de főként abból, milyen típusú a viszony az illető könyv és az olvasó között.

Vera Ignatyevna elképzelésében a könyvek valami érdekes, okos életet éltek egymás között, amelyet Vera Ignatyevna még irigyelt is egy kicsit, de mindenesetre szeretett.

Vera Ignatyevna negyven körül jár. Arcán, fehér nyakán és vállán még igen sok fiataloságot őrzött meg, de erről ő maga sem tud, mert sohasem gondol saját magára. Csak a könyvekre gondol és a családjára és mindig olyan sokat gondolkodik róla, hogy gondolatai meg se férnek tudatában, tolonganak, nyüzsögnek, nem várnak sorukra.

(Vera Ignatyevna a könyveken kívül csak családjáért él, de gondoskodásában fölöslegesen önfeláldozó. Férje — aki főkönyvelő — épp úgy természetesnek veszi, mint két gyermeke, hogy az anya egyedül végez otthon minden házi munkát és foltozott szoknyában, rongyos cipőben jár. Pávaskodó leánya, Tamara még követelődzik is, ahelyett, hogy a házimunkában anyjának segítene. Szemet szúr ez a visszas helyzet Sztojanov brigádvezető vasesztétigályosnak, a könyvtár hú olvasójának és segítójének. Tájékoztatására az üzemi bizottság elhatározza, hogy Vera Ignatyevnát odaadó könyvtárosi munkája jutalmául nem pénzzel, hanem egy öltözet ruhával lepi meg. Kiválasztják az anyagot, de meg is varratják, nehogy a könyvtárosnő — leányának adja a természetben kapott jutalmat.)

A másnapi vitaest érdekesen zajlott le. Az olvasók őszinte felbuzdulással beszéltek s mielőtt elhagyták az emelvényt, hála-lásan szorították meg az író kezét. Vera Ignatyevna aggályos pillantással kísért az emelvényre minden egyes felszólalót és megnyugodva búcsúzott tőlük. Fiatalok, öregek, nemcsak beszéltek, de látszott, hogy át is érzik az ünnepet és ez nagy diadal volt és Vera Ignatyevna tudta, hogy ez a tömegünnep, a nép ünnepe. Maga előtt és maga mögött egy új, nagyszerű országot érzett, amely igazán tud lelkesedni.

Andrej Klimovics (Sztojanov) is szórt kért és röviden beszélt:

— Megmondom őszintén, életveszedelemben olvastam én ezeket a könyveket, két éjszaka nem aludtam. Milyen nagyszerű jelleme vannak benne. Tudják, harcos nép, fiatal, életvidám nép! Akármit is beszélnek, ez a nép odaadón dolgozik az ügyért! És amit éjszaka olvasok, azt nappal saját szememmel látom, mert a mi népünk valóban ilyen. A könyv híven mutatja. Na meg magam is ilyen vagyok...

A közönség hangos kacajra fakadt. Andrej Klimovics észrevette, hogy nagyon is elragadtatta magát és zavartan

pödörte bajuszát. De aztán helyrehozta a baklövést:

— Több kultúra kell természetesen, ez igaz és ezt itt minálunk helyesen jegyezték meg. Hiszen a kultúráért dolgozunk. Lám a könyvtárunk is milyen! Ez a klub valósággal látványosság! Írók jönnek hozzánk, tudósok. És köszönjük a szovjet hatalomnak, hogy olyan elvtársak dolgoznak nálunk, mint Vera Ignatyevna Karabova.

Forró tapsvihár zúgott fel a teremben. Vera Ignatyevna az íróra pillantott, az író is ott állt az asztalnál, mosolyogva nézett rá és tapsolt. Sokan felálltak, mindenki Vera Ignatyevnát nézte, a tapsvihár mind magasabbra csapott. Vera Ignatyevna rettentő zavarában az ajtó felé indult, de az író gyengéden derékon kapta és óvatosan székre ültette. Vera Ignatyevna hirtelen a szék támlájára hanyatlott és elsírta magát. Erre minden elcsendesedett, Andrej Klimovics mókás kétségbeeséssel hadonászott, mire az egész közönség jóleső nevetésre fakadt. Vera Ignatyevna felemelte a fejét, a szemét gyorsan rendbehozta és ő is nevetett. Nagy láрма volt a teremben. Andrej Klimovics egy papirosról felolvasta, hogy a pártszervezet, az üzemi bizottság és az üzemvezetőség Vera Ignatyevna Karabova könyvtárosnő energiájára és odaadó munkájáért egy ruhára való gyapjúszövettel jutalmazza. Ugyanekkor kivett táskájából egy kék szalaggal átkötött csomagot, balkezebe vette, jobbját pedig kézszorításra nyújtotta. Vera Ignatyevna mélyregelesen elpirult és őszintén haragos szemrehányással nézett Andrej Klimovicsra, aki azonban huncutul mosolygott és türelmesen végigcsinálta az egész ceremóniát. A kék szalaggal átkötött, fehér csomag végre ott feküdt az asztalon Vera Ignatyevna előtt. E pillanatban eszébe jutott ócska szoknyája, sietett cipőjét is a szék alá rejtjen, hogy ne lássák meg a teremben lévőket.

Még mindig nem lett vége. Most az író mondott egy szép beszédet. Megköszönte az üzemi bizottságnak, hogy a vitáest alkalmából kitüntették egy ilyen nagyszerű valakit, mint ez a Vera Ignatyevna Karabova, akit írói körökben is sokan ismernek. Nem elég megírni a könyvet, meg kell szervezni az olvasótáborral való mélyregező közösséget és így jön létre a politikai, kulturális és erkölcsi felvilágosítás nagy teljesítménye. A Vera Ignatyevnához hasonló emberek körül nő és szélesedik az új, szocialista kultúra. Büszkékné kell lennünk rájuk és mialatt a fasiszta államokban máglyákon égetik a könyveket, üldözik és kiűldözik a humanizmus legkülönb képviselőit, a mi hazánkban szeretettel és hálával vi-

seltetnek a könyvek iránt és ünneplik a könyv olyan kiváló munkását, mint Vera Ignatyevna.

Vera Ignatyevna figyelmesen hallgatta az író beszédét és csodálkozással látta, hogy ő valóban nagy dolgot művelt, hogy az ő szeretete a könyvek iránt, ez egyáltalán nem valami titkos, személyes érzés, hanem ez igen hasznos és fontos valami. Most közvetlen közelből érezte meg annak eddig észre sem vett társadalmi jelentőségét. Feszült érdeklődéssel fordult e gondolat felé és megalálta abban a sokezer kiolvasott könyvben, azokban az emberekben, akik még nemrég bátortalanul naivan, szinte elveszték a könyvcímek között és így beszéltek: »Adjon valamit, valami rablótörténetet«, vagy: »Kérek olyasmit, ami az életről szól.« Később aztán már a háborúról, a forradalomról, Leninről akartak olvasni. Most már semmit sem kérdeznek, harmincadiknak vagy ötvenediknek is feliratkoznak bizonyos meghatározott könyvre hangos zúgolódás közben.

— Micsoda dolog ez! Egy ilyen nagy könyvtárnak csak öt példányt vesznek, hogy szabad ez!!?

Vera Ignatyevna elcsodálkozott: hiszen mindezt ő azelőtt is tudta. Az ő vezetése alatt dolgozó nyolc könyvtáros szintén tudta. Esti órákban gyakran elbeszélgettek a könyvekről, az olvasóról, a módszeréről. Ismeri ő más könyvtárak munkáját is, jelen volt több megbeszélésen, olvasott kritikái és bibliográfiai cikkeket, folyóiratokat. Mindent tudott, mindenben részt vett és mégsem érzett soha ilyen büszke ünnepélyességet, mint ma.

És mintha az ő kérdésére válaszolt volna az író:

— Az ilyenek, mint Vera Ignatyevna, borzasztóan szerények. Soha nem gondolnak magukra, csak a munkájukra, teljesen lefoglalja őket annak mindennapos gondja. De mi igenis gondolunk rájuk. Igaz elismeréssel soritunk kezét velük és a ti gyáratok szervezete nagyon jól tette, hogy egy szép ruhával jutalmazta meg Vera Ignatyevnát. És mi azt mondjuk neki: gondoljon ő magára is, éljen boldogan, öltözködjék szépen, megérdemelte, mert azért csináltuk meg a forradalmat, hogy az igazi dolgos embernek jó élete legyen.

Ez a kivételes nap mindvégig kivételes maradt. A könyvtári gyűlés után bankettet rendeztek a könyvtár dolgozóit és a legaktívabb olvasók számára. Bor is volt az asztalon, sütemény, miegyéb. A fiatalabb munkatársak Vera Ignatyevnát az író mellé ültették és késő estig meséltek emlékeiket, sikereiket, nehézségeiket, kétségeiket, beszéltek közös barátokról: olvasókról, könyvekről, írókról.

Egy rákoskereszturi könyvtárosnő módszerei és tapasztalatai

Amikor megláttam A KÖNYVTÁROS májusi számának címlapját — a »Bubuhan Karinsakova új könyveket hozott a juhászoknak« aláírású képet — éreztem, hogy elpirulok örömben, mert arra gondoltam: én is így viszem a tszcs-ék földjeire a könyveket, mint a szovjet könyvtárosnő Kirgizia legelőire. Hogyan indultam el a dolgozó parasztok közé a könyvekkel? Az úgy történt, hogy tavaly a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár központjától megkaptuk Artyemjevnek »Egy falusi könyvtáros feljegyzései« c. füzetét. Elolvastuk, megbeszéltük és a szovjet könyvtáros feljegyzései alapján a dolgozó parasztok közt megkezdtem a munkát.

Első ízben az I. típusú Béke-tszcs földjére mentem, egy órát gyalogoltam, amíg kiértem. Szívesen fogadtak. Tetszett nekik, hogy olyan messzire utánuk mentem. Ebédidő alatt felolvastam a tszcs dolgozóinak. Ezt többször is megismételtem, de aztán beköszöntött a rossz idő. Ekkor kapcsolatot teremtettem a tanács mezőgazdasági osztályával és feljegyeztem, hogy melyik tszcs intéző bizottsága mikor és hol tart ülést. Elmentem ezekre az értekezletekre és ott szakmai cikkeket meg szépirodalmi művek részleteit olvastam fel. Együttal magammal vittem ezekre a gyűlésekre 20—25 kötet könyvet is és a kijelölt könyvtárkezelőnél hagytam az odavitt köteteket. Így sikerült minden tszcs-ben könyvállomást létesítenem, öszszesen ötöt. A tszcs-könyvállomások számára a főagronómus és a főállatorvos segítségével válogattam ki a könyveket.

A Béke-tszcs intézőbizottságának első ízben az *Agrártudomány* c. lapból olvastam fel a kacsá és a liba szerződéses hizlalásáról, továbbá a silózásról szóló cikkeket. Ugyanekkor felolvastam még Móricz Zsigmond remek novelláját »*A birka itató válut*«. Próbálkozásom sikerült — kértek, hogy máskor is látogassak el hozzájuk.

A Kossuth-tszcs vezetőségével nem volt ilyen szerencsém. Nagyon hűvösen fogadtak, noha az elnökek előre megbeszéltem a látogatást. Úgy éreztem, hogy legjobban szeretnék, ha mielőbb odébb állnék. Mikor újra kimentem, egyszerűen elutasítottak azzal, hogy nem érnek rá, mert fontos megbeszélésük van. Én azonban nem adtam fel a küzdelmet, más móddal próbálkoztam, ami aztán be is vált. Fölkerestem a politikai szeminárium előadóit és egész télen a pártoktatás anyagához ajánlott szépirodalmat ismertettem és olvastam fel a szemináriumok megkezdése előtt. A szemináriumvezetők szívesen vették ezt és később az oktatás résztvevői már felhívás nélkül értékelték a hallottakat.

Kitavaszkodott és azóta újra a földéken folytattuk az irodalom, a könyvek népszerűsítését. Március 23-i felolvasásunk már választási anyag volt és május 17-ig a választások sikerének előkészítésén dolgoztunk. Nagy sikerért ért el vendégünk, Szász Eta, a Szabó Ervin Könyvtár Sztálin-úti fiókjának könyvtárosa a »*Petya leszavaz*« c. előadásával, amely egy szovjet legényről szól, aki először szavaz. Felolvasásaink sokszor sikerültek.

A szakkönyvek olvastatása a politikai felvilágosítás mellett a legfontosabb tényező. Sokat tanulmányoztam Artyemjev feljegyzéseit és a szakkönyvek népszerűsítése tekintetében az ő módszerét alkalmazom. Kiválogatom a könyvszállítmányból azokat a szakkönyveket, amelyek feltételezhetően érdeklik a tszcs állatgondozó és mezőgazdasági brigádvezetőit, és ezeket kiviszem nekik. Ugyanakkor a szaklapok cikkeit is eljuttatom hozzájuk, vagy pedig értesítem őket — mint több esetben az állatorvost is —, hogy jöjjenek be a könyvtárba egy-egy új, érdekes cikk elolvasására. Minden esetben bejönnek. Takács László, a Gerő-tszcs állatfelelőse rendszeresen bejön a könyvtárba, ha értesítést kap tőlem. Jólfejlődő csirkeállományukban erősen kezdett hullani a kis baromfiak tolla. »*Lehet* — mondta Takács —, hogy sok lóhúst kaptak és az étrendi változás okozza a tollhullást. Nézzünk valamelyik könyvet a baromfi-nevelésről...« Kiválasztottam néhány könyvet és felvilágosításért az Országos Mezőgazdasági Könyvtárhoz fordultam levélben. Mindjárt küldtek három szakkönyvet, amelyeket aztán eljuttattam Takácshoz.

Itt említem meg, hogy könyvtárunk már rendszeresen igénybeveszi a könyvtárközi kölcsönzést. Elsősorban a Mezőgazdasági Könyvtárral van ilyen kapcsolatunk, de fordulok más könyvtárhoz is. A Budapesti Gépállomás Rákoskeresztúron van és mezőgazdasági tekintetben idetartozik a főváros többi kerülete is. Az egyik kerület fiatal agronómusnőjének gombatermesztési könyvet hozattam, továbbá az egyik brigádvezetőnek is, mert tapasztaltam, hogy érdeklődik a gombaermesztés iránt. Sipos Mihály kertészeti felelős pedig a Kossuth-tszcs-ben tavi haltenyésztés megvalósításának gondolatával foglalkozik. Neki haltenyésztési könyvet szereztem. Roy Gizi traktoros lány mezőgazdasági géptant kért. A szükséges könyveket könyvtárközi kölcsönzés segítségével szereztem meg és juttattam el az érdeklődőkhez. Az öntudatos, fejlődő dolgozók most már a könyvtárhoz fordulnak, ha valamely mezőgazdasági kérdésben tisztán

akarnak látni, Zsiros István, a Kossuth-szcs állatfelelősének így adtam oda Biró: *Takarmányozásról* c. könyvét.

Ehhez a könyvtári szolgálathoz azonban feltétlenül szükséges, hogy a könyvtáros olvassa is a szakkönyveket és a szaklapokat. Kiválogatom a könyveket és cikkeket, amelyek az időszzerű munkához felhasználhatók, hogy ezek mépszerűsítésével elősegítsük a soronlévő mezőgazdasági feladatok sikeres megoldását. Például felhívjuk a figyelmet a szőlő virágzásakor a pótbeporzásra, a tavaszi és nyári permetezéssel foglalkozó cikkekre stb. Megjegyzem, hogy nemcsak kérünk más könyvtáraktól könyveket, mi is adunk kölcsön. Rákoscsuba könyvtárában több az ifjúsági, mint a felnőtt olvasó, viszont kevés az ifjúsági könyvük. Mi kölcsönöztünk tehát nekik ifjúsági könyveket, amíg elegendőt beszerezhetnek.

A könyvek népszerűsítésére a parasztkönyvtárba járó gyermekeit mindig kikérdezzük, hogy ki olvas még otthon könyvet és a gyermekkel küldünk anyjuknak rövid terjedelmű szépirodalmi művet, apjuknak pedig a foglalkozásuknak megfelelő szakkönyvet. Tíz közül nyolc esetben beválik ez a módszer és a mezőgazdasági könyvet olvasó apának piros ceruzával megjelöljük a gyermek tasakját, hogy a könyvtár minden dolgozója tudja; mezőgazdasági könyvet is kell kiadni, ha könyvért jön valaki a családból.

Hat nagy ablakunk néz az utcára, ezek mindegyikében népszerűsítjük a könyvet és a szocializmus építését. »Mit tettél ma a békéért!« feliratú ablakunkban a békeharc könyveit tesszük ki, a *Békeharcos Híradó* tábláján a tszcs termelési és begyűjtési eredményeit közöljük. Új könyvek, szakkönyvek és szépirodalmi művek hívogatják az olvasót a többi ablakban. A dolgozó paraszt megnézi, de nem jön be rögtön érte. Jobbára a gyermeket küldi a könyvért és üzeni, hogy küldjük meg, amit a kirakatban látott. Sokszor bizony ki kell találnunk, hogy melyiket is kívánja...

A vándorkönyvtár módszerét szeretnénk rendszeresíteni, mert például a kertészetben nincs szekrény, ahová a kiküldött könyveket elzárhatnák, vándorlódáink pedig nincsenek. Ezért most 80×45 cm nagyságú dobozokat készítettünk erre a célra. Legutóbb filmet készítettünk a dolgozó parasztkrój és a tszcs életéről. A felvételeket kiállítottuk az ablakba azzal, hogy a fényképeket a könyvtárban lehet megrendelni. Erre olyanok is bejöttek, akik azelőtt nem lépték át a könyvtár küszöbét és közülük többen be is íratkoztak. Ilyen módszerekkel dolgozunk.

Hogy én miképpen lettem könyvtáros? 1945-ben a Fővárosi Könyvtár mozgókönyvtárának egyik első olvasója voltam. Tulajdonképpen ekkor kezdtem igazán ol-

vasni és azt olvastam, amihez ott hozzájutoitam. Akkor kezdett derengeni agyamban, hogy miért nem tetszettek nekem azok az úgynevezett »szórakoztató« regények, amelyeket annyian dicsértek. Shaw: *Trefusis úr* lett a kedvenc regényem, amelyben egy gyáros fia megtudja, hogy milyen áron szerezte' apja a vagyonát, megundorodik osztályától és elhatározza, hogy a szocializmusért fog küzdeni. (Shaw ezt a tulajdonképpen befejezetlen művét Marx: Tökéjének hatására írta. A szerk.)

Négy polgárit végzett gyors- és gépíró voltam. Am ezek a könyvek azonkívül, hogy kedvet adtak az olvasására, arra ösztönöztek, hogy tanuljak és szívvel-lélekkel segítsek az új világi építésében. A SZÖVOSZ oktatási osztályára kerültem, de társadalmi munkában a könyvtárban is dolgoztam. Utóbb azzal bíztak meg, hogy rendezzem a SZÖVOSZ szakmai iskoláinak könyvtárait az egész országban. A *Tropovszki*-módszert alkalmaztam, hogy azok is kiismerjék magukat a könyvek között, akik nem könyvtárosok. 70.000 kötet könyvet rendeztem. Amikor a szövetkezeti központ könyvtárát ezer kötetre fejlesztettem, a SZOT részéről megnézték a könyvtárát. Így kerültem 1949. őszén a SZOT javaslatára az első könyvtáros iskolába, Szentendrére. Üzemi könyvtáros szerettem volna lenni, de az iskola elvégzése után, 1951 januárban a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár központjába osztottak be és ott rámbízták a felszabadulás előtti szövetkezeti könyvek feldolgozását. Ezt a munkát két hónap alatt elvégeztem. 1951 októberében a Pedagógiai Főiskola könyvtáros szakának levelező-hallgatója lettem. Ezután Lőrincre, a XIII. ker. fiókkönyvtárába kerültem. Szerettem itt dolgozni és nem volt kedvem átvenni a XVII. ker. 36. fiók vezetését. Am, amikor egy vasárnap kimentem Rákoskeresztúrra, rögtön elhatároztam, hogy elvállalom a felajánlott vezetői állást, mert itt van mit dolgozni. 1951. december 5-én vettem át a rákoskeresztúri könyvtárát 5000 kötetnyi ömlesztett könyvanyaggal. Azóta itt, ebben a virágos, kertes nagy épületben dolgozom munkatársaimmal; *Gulyás Jánosnéval* és *Hajnal Sándorné* raktárkezelővel. Az állványokon most kevés híján tízezer kötet sorakozik. 1500 beiratkozott olvasónk van, közülük 900 felnőtt. *Nakker István*, a pártbizottság kerületi mezőgazdasági felelőse nagy segítséget ad falusi könyvtárosi munkámhoz, amelyért »A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár fiókhálózatának legjobb dolgozója« versenyzásával tüntettek ki április 4-én. Most fejeztem be a főiskola könyvtáros-szakát.

Elmondta: JUHASZ MARIA
a Szabó Ervin Könyvtár 36. sz.
fiókjának vezetője

A tájékoztató szolgálat néhány módszere egyetemi könyvtárainkban

A tájékoztató szolgálat kialakulása hazánkban szocialista könyvtárügyünk egyik igen komoly eredménye. Fejlődése folyamán számos probléma vetődött fel. Ezeket a gazdag szovjet könyvtári tapasztalatok felhasználásával sikerült megoldani. A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Könyvtárának tájékoztató szolgálata 1951. második felében kezdte meg működését. Egyik fő feladata az egyetemi oktató-nevelő és tudományos munka támogatása.

Az egyetemi oktató-nevelő és tudományos kutatómunka támogatása céljából felállította — több egyetemi könyvtárhoz hasonlóan — a tudományos kutatók regiszterét. Ez a regiszter az egyetemi oktatás és kutatás területének megfelelően feltérképezte az egyes tanszékeket, dolgozónként a kutatási, oktatási témakör, nyelvismeret, beosztás, lakóhely és telefon megjelölésével. A tudományos kutatók regiszterébe felvesszük a szakmai külső előadókat, kutatókat is.

A kutatói regiszter felállítására új módszer kialakulását tette lehetővé, illetve szükségessé. Ez a tájékoztatást kérők összekapcsolásának módszere a kérdés legjobb szakmai ismerőjével. Miért van szükség az összekapcsolás módszerére? Egyrészt, mert lehetővé teszi a szakmai kutatómunka révén olyan anyag feltárását, mely a könyvtárakban jellegénél fogva nem foglal helyet, (ilyen pl. minisztériumi belső használatra szolgáló anyag). A Közgazdaságtudományi Egyetem gyakorlatában ez az eset különösen gyakori. Másrészt, mert a közvetlen kapcsolat révén az egyes problémák jobban tisztázódnak.

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Könyvtárában ezeknek az eseteknek különféle típusai fejlődtek ki. Ilyen típus a tudományos kutatók összekapcsolása egymással, továbbá a gyakorlati szakember összekapcsolása a tudományos kutatóval és viszont, valamint az egyetemi hallgatók összekapcsolása a tudományos kutatókkal. (Ez utóbbi eset a hallgatók szakosítása és a tudományos diákkörök eredményes működése miatt ritkább. A hallgatók jól ismerik szaktanszékük előadóit és kutatási területüket.) Világosítsuk meg a típusokat egy-egy példával.

Az első esetekben S. S. P. elvtárs a századvegi agrárválság kérdésével foglalkozik. Nem elégedtünk meg azzal, hogy a könyvtár erre a kérdésre vonatkozó anyagának a feltárásában segítünk, hanem a kutatói rendszer segítségével felhívtuk a figyelmét F. F. elvtársra, akinél a kérdésre vonatkozó elvi jelentőségű anyag található.

A második esetben K. elvtárs, egyik nagyipari vállalatunk főosztályvezetője fordult a tájékoztató szolgálathoz irodalomért a tájékoztató szolgálathoz irodalomért az eladás, raktározás, anyagmozgatás és a szocialista kereskedelem feladataival kapcsolatos kérdésekben. Az irodalom rendelkezésre bocsátása mellett összekötetésbe hoztuk egyik szaktanszékünkön F. T. elvtárral. A megbeszélés eredményeképpen F. T. elvtárs a gyárban a megbeszélt témából négy előadásból álló előadássorozatot tart.

A harmadik típus esetében Gy. L. elvtárs könyvet ír a gumiról, erről a fontos exportcikkünkéről. Nemcsak a könyvtárban található szakirodalmat bocsátottuk rendelkezésére, hanem az egyik gyakorlati szakembertől könyvtárunkban nem található szakanyagot sikerült részére feltárni.

Az összekapcsolás módszere kétféle lehet: közvetlen vagy közvetett. Az első az inkább ajánlható módszer, mert jobban elősegíti a probléma tisztázódását az élő kapcsolat révén. Az utóbbi módszer akkor jöhet számításba, ha a kérdés szigorúan csak irodalomra vonatkozik, vagy a közvetlen összekapcsolás nehézségbe ütközik.

Az összekapcsolás — mely az egyetemi könyvtárak gyakorlatában egyáltalán elősegíti a könyvtári munka szorosabb kapcsolatát a termeléssel — hasznos és szükséges módszernek bizonyulhat más típusú könyvtárban is, helyileg megfelelően átalakítva. Ebben az esetben egy városi, illetve megyei könyvtár könyvtárosa nemcsak irodalmat adna például a szocializmus gazdasági alaptörvényéről, hanem összekötést teremtene a helyi elméleti tanácsadóval is.

KENESEI BALINT

a Marx Károly Közgazdaságtudományi
Egyetem Közp. Könyvtárának
könyvtárosa

Könyvek a vádlottak padján

A *Szabad Nép* nemrég »Fasiszta hajsza a kultúra és a haladó gondolat ellen a mai Amerikában« címmel részleteket közölt Alexander Trachtenbergnek, a new-yorki International Publishers könyvkiadóvállalat vezetőjének a bíróság előtt elmondott védőbeszédéből.

Haladó szellemű könyvek sorakoznak az amerikai osztaálybíróság asztalán, a könyvek tartalmából hozzák a bírák az ítéletet a kiadó — és önmaguk ellen. Könyvtárosok számára e cikk tanulmányozása és felhasználása újabb fegyver a békeharcban, a szocialista öntudat fejlesztésében.

Az a reakciós irányzat, amely a vádlottak padjára ültette a haladó szellemű könyvek kiadóját, előzményeivel évtizedek óta átszötte már az amerikai »könyvtár-tudományt« és könyvtárpolitikát. Az Amerikai Könyvtáros Szövetség 1947-ben a következő táviratot küldte Trumannek a német könyvtárak náciizálásával kapcsolatban: »Mint az Amerikai Könyvtáros-*szövetség képviselői, a legerélyesebben tiltakozunk a szövetséges hatalmak azon döntése ellen, hogy Németországban elköbozzák és megsémmisítsék a náci kiadványokat.*« (Library Journal 1948, p. 372.) Ugyanez a könyvtárosi testület, mely ily erőlyesen kiállt a fasiszta irodalom meg-megemésében, saját hazájában évtizedek óta elrejtji, vagy be sem szerzi a haladó irodalom és tudomány alkotásait. »A könyvtár olvasóinak nagy száze-léka érdeklődik a marxizmus iránt. Miért nincs erre vonatkozólag több könyv és folyóirat az állományban? — panaszo-lja egy tanár. — Különösen a francia és angol szocialista és kommunista folyóiratok-ra lenne szükség a könyvtárban, mert ezeknek egyéni beszerzése nagyon fárad-ságos és költséges.« (Haygood, W. C.: Who Uses the Public Library, Chicago, 1938, p. 92.) — tehát még csak nem is szovjet irodalmat kér. A vádlott — Milton szavait idézve — azt mondja, hogy jó könyvet megölni olyan bűn, mint embert ölni. »Egy bölcs mondás úgy tartja. — hangzik tovább a védőbeszéd —, hogy a könyv nem könyv, ha nem olvassák. Az államügyész úgyilátszik jobban szereti az olvasatlan könyveket.« — Később az áll-lamügyész határozottan és büszkén állí-totta, hogy az amerikaiak nem szokták a klasszikusokat újraolvasni azután, ha a felsőiskolai években felületesen megismer-ték őket. Az amerikai kormánykörök azt szeretnék, ha az amerikai munkások és a haladó értelmiségiek ne csak a marxizmus-leninizmus klasszikusait ne olvassák, ha-nem az amerikai és a világirodalom re-mekírót se. Ezek is veszélyesek.

Kiszorításukra zúdítják tömegével a

könyvpiacra a fércműveket és gátolják az igazi kultúra terjesztőt. Szolgáltatukba szegődik az amerikai könyvtárosok reak-cióos többsége is. Az amerikai »könyvtár-tudósok« azt hirdetik, hogy a nép széles rétegeit lehetetlen bevonni az olvasásba, de nem is tekintik szükségesnek, mert »a tanultság hatékonysága az egyén tár-sadalmi helyzetétől függ.« (Butler, P.: Scholarship and Civilisation, Chicago, 1944, p. 33.) — vagyis, mint Ridler ki-jelenti: »A könyvtár a civilizáció igazi munkásainak való.« Természetesen ez »amerikai« nyelven azt jelenti, hogy a munkásnak, a parasztnak és kisembernek nem.

Trachtenberg védőbeszédében utal arra, hogy jelen volt a haladó könyvtárosok egyik bizottságának ülésén, ahol elmond-ták, hogy kis- és nagyvárosok könyvtá-rosai számoltak be egy közgyűlésen arról a nyomásról, amelyet reakciós csoportok gyakorolnak rájuk, hogy eltávolítsák pol-caikról azokat a könyveket, amelyek Ame-rika uralkodó körei szemében nem kívána-tosak. Az amerikai könyvtárosok haladó csoportja elítélte ezt az irányzatot, de mit tesznek az amerikai könyvtárügy hivatá-os képviselői, irányítói? Ok már évekkel ezelőtt kinyilvánították, hogy a könyvtár-ügynek az amerikai kormányzat céljainak szolgálatában kell állnia, vagyis a fasi-zálás, a népelynyomás, háborús uszítás szolgálatában. Az amerikai könyvtárosok a »lelki háború« fontos hadserégévé váltak.

Az Amerikai Könyvtáros-szövetség 1947-ben külön határozatot hozott, amely-ben azt javasolta a könyvtárosoknak, hogy mozgósítsanak minden rendelkezésük-re álló eszközt az atompropaganda érdeké-ben. A szövetség külön »atomfelvilágosító« bizottságot létesített. A könyvtárak falai-ról lekerültek a hangversenyplakátok vagy lájképek és helyettük az atomháború pla-kátjait helyezték el. A vitrinekből kikerül-tek a még egy-két helyen kiállított iro-dalmi, tudományos termékek és helyettük »atomfelvilágosító« kiállításokat rendez-tek. Az atompropaganda füzetait, könyveit terjesztették, ajánló jegyzéket készítettek »Te és az atom« címmel stb. Ezek az amerikai irodalom mai könyvpiaci sikerei a régebbi, irodalmilag nem sokkal na-gyobb értékű alkotások után. Ezért kény-szerítik a tanítókat arra, hogy térjenek vissza régen túlhaladott tankönyvekhez és szigorúan ragaszkodjanak a szöveghez, ezért fekszik a vádlottak padján az 1939-es kiadású Párttörténet, régi kiadású marxista-leninista művek és ezért itéltek el Alexander Trachtenberg kiadót, aki leg-utóbb három könyvet adott ki, amely a béke kérdéseivel foglalkozik.

Az amerikai politika fasizálódása és kultúraellenessége, ezen belül könyvellensége, olyan pert indított, amelynek lángjai, nemcsak azzal fenyegetnek, hogy elemészük az államügyészség által rabruhában elővezetett könyveket, — mondja a védőbeszéd —, hanem rajtuk kívül más kiadók könyveit is.

Trachtenberg, a 12 másik elítélt kommunista vezető és az amerikai könyvtárosok haladó részét képviselve, így fejezte be felszólalását:

— *Büszke vagyok arra, hogy itt állok ön előtt, kedves barátaimmal és a könyvekkel együtt a vádlottak padján. Elkészültem rá, hogy a könyvek kiadása miatt eüitének. Ezek a könyvek milliószámra terjedtek el az országban és boldogít az*

a tudat, hogy a jövőben is világosságot, meleget, szeretetet és szolidaritást fognak terjeszteni a férfiak és nők, munkások és parasztok, négerék és fehérek között, akiknek otthonaikban élnek. Ödvözlöm ezeket az embereket abban a reményben, hogy még több olyan könyv jelenik majd meg, amely jó társuk lesz.

A magyar könyvtárosok, elítélve az amerikai imperialisták újabb provokációját, büszkék arra, hogy a világnak ahhoz a részéhez tartoznak, ahol terjeszthetik az igazi tudományt, a haladó irodalmat és ők is építhetik az egész néppel a szocializmust és az imperialisták mesterkedéseivel szemben védhetik legszentebb ügyünket, a békét.

DR. SZABÓ TIBOR

A „Fegyver a békeharchoz“ című szemelvénygyűjteményről

A választások előtt sok könyvtárunk tartott felolvasást. A felolvasásról eddig azt hittük, hogy csak falun válik be, de a Szabó Ervin Könyvtár dolgozói Budapesten is jó eredménnyel alkalmazták. A felolvasások sikerének egyik oka, hogy több nagy könyvtárunk felismerte a hirtelen felmerült szükségletet és a felolvasások céljára, valamint a népnevelők segítségére több szöveggyűjteményt gyűjtöttek össze, amelyeket könyvtárosaink rögtön fel tudtak használni. A munkában az Országgyűlési Könyvtár járt elől. A választási propagandamunkában a legszélesebb körben elterjedt szöveggyűjtemények, a Népművelési Minisztérium könyvtárosztálya által kiadott »Segítség a népnevelőknek« c. füzetnek, valamint az MSZT által kiadott »Szavazatod a múlt mérlege, a jövő programja« című anyagának jórészét az Országgyűlési Könyvtár állította össze. Hasonló ezekhez a Szabó Ervin Könyvtár a »Választások egykor és ma« c. röplapbibliográfiájához készített sokszorosított gyűjteménye. Mindegyik gyűjtemény bevezetője rövid módszertani útmutatót adott, ami megkönnyítette felhasználását. Ezt a kezdeményezést könyvtáraink folytatták.

A Béke Világtanács budapesti ülészaka alkalmából a Szabó Ervin Könyvtár »Egy a jelszónk — a béke« címen versekből és főleg publicisztikai anyagból állított össze egy kitűnően szerkesztett, jól használható sokszorosított szöveggyűjteményt. Anyaga olyan, hogy minden kommentár nélkül bármely részét fel lehet használni.

A nagy könyvtáraink példáján a kecskeméti megyei könyvtár a nyári mező-

gazdasági munkák alátámasztására »Vágd a rendet hosszú sorba« címmel szépirodalmi gyűjteményt adott ki a felhozott szépirodalmi művek ismertetésével és a nyári munkákról szóló mezőgazdasági szakirodalom bibliográfiájával.

A könyvtári propagandamunka céljából készült ilyen gyűjtemények közül az Országgyűlési Könyvtár által kiadott »Fegyver a békeharchoz« című a legnagyobb igényű, szép kiállításban, nagy példányszámban jelent meg. Könyvtáraink bizonyosan mindenütt nagy örömmel fogadják és előreláthatólag igen széles körben használják majd fel. A gyűjtemény gazdag versanyagot, sok gondosan kiválasztott regény- és elbeszélésrészletet tartalmaz. Felhasználási módját a könyv bevezetője röviden megadja. Az anyagot időrendben csoportosítja. Nemcsak mai, hanem régi írásokat is hoz, melyek a ma békeharcában jól felhasználhatók. Ilyen például Victor Hugo: Beszéd a párizsi békekongresszus ülésén, vagy részlet Barbusse: A tűz című regényéből.

A könyv a könyvtárosok, a népnevelők, az előadók kezében valóban komoly fegyver. A gyűjtemény igen sok kereséstől, válogató munkától kíméli meg a könyvtárak rohamos fejlődése miatt munkáival eléggé túlterhelt vidéki könyvtárosainkat. Különösen azok számára hasznos, akik a könyvtári munkában még kezdők, irodalmi ismeretük fogyatékos és emiatt maguk nehezen tudnak még megfelelő irodalmi anyagot összeválogatni.

Mivel a szöveggyűjtemények között ez a legnagyobb igényű és valószínűleg szé-

les körben fogják használni és példáján más gyűjtemények is készülnek, nem felesleges a kiadvány szerkesztési módszereit alaposabban megvizsgálni.

A Szabó Ervin Könyvtár által összeállított említett gyűjtemény erényeként említettem, hogy bármely része felolvasható és minden különösebb magyarázat nélkül érthető. Nem mondható ez el ennek a gyűjteménynek minden darabjára. Például Ady Endre: Emlékezés nagy halottra című verse még azok számára is, akik tudják, hogy ki volt Jean Jaurés és mi volt a szerepe az első világháború előtti békemozgalmában, elég nehezen érthető. Így, magyarázat nélkül, aligha tudja felhasználni a könyvtáros, vagy a propagandista. Hasonló nehézségekkel találkozok a könyvtáros Puskin: Oroszország rágalmazóihoz című versével kapcsolatban is, noha ehhez kivételesen magyarázat is van. A hallgatóság nehezen érti meg, hogy mi köze van a békeharcnak ahhoz, hogy 1831-ben Paszkevic leverte a lengyel felkelést (ugyanaz a Paszkevic, aki 1849-ben a magyar szabadságharcot verte le). És még kevésbé érti, miért volt Puskin ez alkalommal a cárizmus álláspontján. Arra viszont nincs idő, hogy az előadó az akkori események részletes elemzésébe bocsátkozzék és arra, hogy megmagyarázza, mi indokolta Puskin »bizalmatlanságát« a lengyel felkeléssel szemben. Ez a vers tehát ilyen széles körben használt gyűjteménybe nem való, még ha Puskin írta is.

A gyűjtemény legnagyobb része regényrészletekből áll. Minden bevezető, magyarázat nélkül csak akkor szabad regényrészleteket közölni, ha a téma közfelfekszik a hallgatókhoz, a regényrészlet jól elhatárolt, könnyen érthető és a hallgatók azonnal benne vannak a regény miliójében. Kitérő példa erre Szabó Pál: Új föld című regényének részlete. De pl. Pierre Ábrahám: Álld a sarat! című regényéből közölt részletéből, hacsak a könyvtáros utána nem kutat és magyarázatot nem ad, a hallgatók, különösen a felolvasás elején, sok mindent nem értenek. Annyit tudnak meg a végén, hogy a francia munkások valami kilövészerkezetet a tengerbe dobnak és ezzel a békéért harcolnak, de sem az íróról, sem a cselekmény időpontjáról nem tudnak meg semmit. Kérdésekkel ostromolják a felolvasót, aki, hacsak előzetesen nem tájékozik, a hallgatók kérdéseire nem tud válaszolni.

Ilyen nehézségek adódnak Howard Fast: A szabadság útja, vagy Borisz Polevoj: A béke fáklyája, de különösen Sztojanov: A pokol című regényéből közölt részlet felolvasása során. Kik milyen háborút hagytak abba, mikor? miért kellett újra felvenniük a harcot? A felolvasó mindezekre nem tud felelni, hacsak előbb át nem tanulmányozza a könyvet.

Néhány regényrészlet a Jermilov: A szovjet irodalom a béke harcosa című gyűjteménye alapján került a könyvbe. Például Kazakevics: Tavasz a Oderán, vagy Vanda Vaszilevszkája: Szivárvány című regényének részletei. Jermilov könyve igen jó útmutatást ad, hogyan kell az ilyen regényrészleteket bevezetni, keretbehelyezni. Miért nem használták fel ezt az útmutatást a gyűjtemény szerkesztői?

De a magyar irodalomban is találunk hasonló jellegű gyűjteményeket. Például Kovács Miklós: A hivatal packázásai (Bp., 1950, Révai) című könyv is hoz regényrészleteket. Az egyes regényrészletekhez mintaszerű, rövid, nem agyonmagyarázó bevezetést ad, például Mikszáth: Különös házasság, vagy Móricz: Rokonok című regényrészletéhez. Nézzük meg az utóbbit: »Móricz Zsigmondnak ez a regénye teljes egészében a vidéki birtokosság, üzleti élet és közigazgatás érdekközösségének a leleplezése. A regény hőse Kopjáss István, az újonnan megválasztott városi főügyész, első látogatását teszi az évtizedek óta korlátlan hatalommal uralkodó polgármesternél.« Ennyi bevezetés után rögtön beleilleszkehdhet az olvasó a regény cselekményébe és teljes érdeklődéssel figyelheti a felolvasást.

A szovjet könyvtári gyakorlatban az ilyenfajta gyűjtemények nem használatosak. Inkább az ajánló bibliográfiák adják meg az egyes művekkel kapcsolatban, melyek a felolvasásra alkalmas részek. Mi is azon az állásponton vagyunk, hogy ez a helyesebb. Az ilyen szöveggyűjtemények hirtelen felbukkanó kampányfeladatokkal kapcsolatban indokoltak, amikor feltehető, hogy a könyvtárak a szükséges anyagokkal általában nem rendelkeznek. Egyébként az a helyes eljárás, ha a felolvasandó részlet nincs elszakítva a könyvtől, magára a könyvre hívja fel az érdeklődést, a könyv népszerűsítését szolgálja.

SALLAI ISTVÁN

Tajkov András Kossuth-díjas vájár olvasmányai

Tajkov András nevét mindenki ismeri az országban, aki újságot olvas, vagy rádiót hallgat. Kossuth-díjas, munkaéremrendes, háromszoros sztahanovista vájár, aki novemberben, mint a III. Magyar Békekongresszus első felszólalója többek közt ezeket mondta:

— *En havonta 1700 mázsával több szenet termelek, mint amennyit tervem előír. Rákosi elvtárs születésnapjának tiszteletére másodmagammal 8 óra alatt 1200 mázsa szenet termeltem ki, ami 1005 százaléket jelent. Ötéves tervemet Alkotmányunk ünnepeinek előestéjén, 1952. augusztus 19-én fejeztem be... A szocialista forradalom évfordulójának tiszteletére másodmagammal 800 mázsa szenet termeltem ki, ami 762 százalékot jelent. Így harcolok a békéért!*

Minden dolgozó, minden könyvtáros számára izgalmas kérdés tehát, mi fejlesztette öntudatos sztahanovista bányásszá Tajkov Andrási és milyen könyvek, milyen olvasmányok miként segítették munkájában, teljesítményei elérésében, milyen olvasmányokat javasol bányászársainak.

— *Tudja elvtárs, gyakran, amikor műszak után fáradtan hazajövök, lefekszem, és a gyermekeimmel olvasatok fel magamnak szépirodalmat. Kevés időm jut arra, hogy magam olvassak — feleli. Beszélgetés közben azonban oszakhamar kiderül: ezt a »kevés időt« jól felhasználja arra, hogy maga is olvasson, szakkönyveket tanulmányozzon.*

— *Géplakatos és gépész voltam azelőtt. A felszabadulás után felvilágosító politikai könyveket, röpiratokat olvastam és amikor elhangzott a párt felhívása a tatabányai dolgozókhöz, hogy »Előre a 700 vagon szénért!« — gondoltam, fiatal vagyok, csatlakozom a mozgalomhoz. Bányász lettem és 1948. október 16. óta hónapról hónapra tartottam, majd fokoztam teljesítményemet.*

— *Olvastam Lenin—Sztálin: A munkáról c. könyvet és nagyon sokat tanultam belőle.*

Könyveket szed elő és rak ki az asztalra: *A szocialista verseny szervezése a szovjet üzemekben, J. Tajdin: A szovjet ember, Psenyiszin: Hogyan szervezik az élmunkások és újítók tapasztalatcseréjét egy szovjet üzemben. A bányász-sztahanovisták a munka-verseny élén, Hevesi Gyula: Sztahanov útján, A magyar újítómozgalom fejlődése és feladatai, amelyhez Apró Antal írt előszót. Tyurejkov: Kollektív sztahanovista munka lérnában.*

— *Ezek a könyvek mind buzdítottak és segítettek abban, hogy sztahanovista vájár lettem. Közben többször is elolvastam Rákosi Mátyás, Révai József pártkongresszusi beszédeit és Gerő elvtársnak »A szocialista iparosítás útján« címmel megjelent beszédét.*

Tajkov András nemcsak olvas és tanul a könyvekből, de azzal is törődik, hogy bányásztársai is olvassanak. Javasolta, hogy a tatabányai autóbuszjáratokat lássák el könyvekkel.

— *Egyszerűen megoldható ez. Mindig ugyanaz az autóbusz hozza a szomszédos községekből és viszi haza az odaváló bányászokat. Mindig ugyanaz a két bizalmas kísér egy-egy autóbuszt, hogy a kocsi és a felszerelésre a MAVÁUT megbízásából felügyeljenek. Ezek a bizalmasok az aknáknál üzemeltető könyvtárából könyveket, újságokat vihetnek magukkal a bányászutasok részére, hogy az úton olvashassanak és amikor hazatérnek a községbe, összeszednék tőlük az olvasott könyveket.*

Ez valóban egyszerű megoldás lenne, amelyet nemcsak Tatabányán, hanem másutt is alkalmazhatnánk, ahol autóbuszok távolabb fekvő lakóhelyekről viszik munkahelyükre a dolgozókat.

— *Novemberben felszóltam az I. Országos Könyvtáros Értekezleten — mondja azután — és javasoltam, hogy a könyvtárak több szakkönyvvel segítsék a bányászokat a termelési eredményekért vívott harcban. Kértem a nagykönyvtárak, az Országos Műszaki Könyvtár, a szakfordítók és a kiadók segítségét. Nem azért mondtam ezeket, hogy csak úgy mondják valamit. Tavaly tavaszon a Szovjetunióban jártam. Itt van például ez a 60 oldalas kis orosz nyelvű könyv — ott kaptam. A Sztálin-díjjal kitüntetett Podzsarov elvtárs munkamódszereit ismerteti. Nagyon szeretném magyarul elolvasni, mert most olyan természetű munkát végzek, amihez igen tudnám használni Podzsarov módszerét. Ha munkámban valami problémám van, akkor megpróbálom a szovjet módszereket magyar viszonyokra alkalmazni.*

Egy másik könyvet mutat, *Filak* munkáját. A könyv szerkezetek és gépalkatrészek nagyszámú fényképének gyűjteménye, bőséges képaláírásokkal.

— *Jó lenne elolvasni az aláírásokat — mondja — tudom, hogy a képek miről készültek: a kétláncos kaparószalag beszereléséről van szó a könyvben. (a két munka ere-*

detiben sincs meg az Országos Műszaki Könyvtárban. A szerk.) *Gépészeti szakkönyveket is olvasok, mert nem akarom elfelejteni, amit azelőtt tanultam és többször fel is tudom használni, amit ezekből a könyvekből tanulok. A módszerek ismertetései már nem egyszer segítettek rajtam. Az MSZT például kiadott egy könyvet: Uj élet a bányában. Amikor kombájnnal dolgoztam, ez a könyv nagyon segített munkámban.*

— *Szépirodalmi olvasmányaim is segítenek nekem. Legkedvesebb könyvem Gorbakov: Donyeci bányászok, ezt meg is vettem. A filmet is láttam és részt vettem a bányász-értekezleten, amelyen megbeszéltük. Azután Akszajev: Távol Moszkvától, Fucsik: Üzenet az élőknek... Az egész család, olvas, feleségem és a gyerekek...*

Magasan, a nyári napfény villogásában szénszállító kosarak jönnek-mennek a sodrony-kőlépályán libegve. Hordják a munkaversenyben fejtettt »fekete gyémántot«, hogy népköztársaságunk gyárai, üzei teljesíthessék öt éves tervüket és dolgozóink télen meleg kályha mellett olvashassák a jó könyveket.

TAMAS ERNŐ

Újság- és folyóiratcikkek, könyvismertetések katalógusáról

A szocialista könyvtár feladatainak minél maradéktalanabb teljesítése érdekében nem nélkülözheti azt a hatalmas segítséget, amelyet számára az időszaki sajtó jelent. A kapitalista könyvtárak hosszú ideig teljesen elhanyagolták a hírlapok gyűjtését. Csak a 20. század elején kezdtek felismerni, hogy az újságok- és folyóiratok a legújabb kor történelmének fontos forrásai és gyűjtésük a tudományos könyvtárak elsőrendű feladatai közé tartozik. Napjainkban már egészen természetes jelenség, hogy nagykönyvtáraink rendszeresen gyűjtik és feldolgozzák a legfontosabb bel- és esetleg külföldi hírlapokat, valamint a gyűjtőkörükbe vágó folyóiratokat.

Egyre növekvő olvasóközönségünk azonban újabb és újabb követelésekkel jelentkezik. A legújabb tudományos kutatások eredményei, sőt még a kutatásokat megelőzően, az időszaki problémák felvetése is leggyakrabban a folyóiratok hasábjain történik. Így hát a szocialista könyvtár nem tölti be hivatását, ha csupán gyűjti és nyilvántartja az időszaki sajtó termékeit. Egyre követelődik a jelentkező igény, hogy a könyvtár az időszaki sajtóban megjelenő értékes anyagot feltárja olvasói számára és ilymódon a legkülönbözőbb szakterületeken, siessen segítségére a szocialista építésnek.

Ilyen határozott igény jelentkezik Budapesten kívül új és régi egyetemi városainkban, többek között Miskolcon is. Szocialista hazánk ez új ipari központja 1949-ben még 100.000 lakosú város volt — 1953-ban már a 180.000 lélekszámot is túlhaladta. A rendkívül felduzzadt lakosságnak jelentős részét ménnökök, technikusok, műszaki dolgozók alkotják és egyre jelentősebb tényezőkké válnak az új Rákosi Mátyás Nehézipari Egyetem hallgatói is. Érthető tehát, ha a miskolci Megyei Könyvtár olvasói egyre fokozottabb igényekkel fordulnak a könyvtár tájékoztató szolgálatához: Tartsák nyilván mind a műszaki- és természettudományok, mind a társadalomtudomány legújabb közleményeit.

Az Országos Széchényi Könyvtár kiadásában 1946. óta havonta megjelenik a Magyar Nemzeti Bibliográfia mellékleteként a Magyar Folyóiratok Repertórium. A feldolgozott folyóiratok címjegyzékével és betűrendes mutatóval ellátott repertórium azonban anyagát csak mintegy két-hónapos késéssel hozza, így sem maga a lap, sem az annak felvágásával és felragasztásával készült cédulakatalógus (ami lyent az OSZK hírlaptára is készít) nem tudja kielégíteni az ilyen fajta katalógussal szemben támasztott legfőbb igények egyikét: a gyorsaságot. Nem terjed ki a repertórium a napilapok anyagára sem, a pártsajtóban napról napra megjelenő fontos elméleti útmutató cikkeket pedig nem nélkülözheti sem a könyvtáros, sem az olvasó.

A műszaki irodalom tömegpropagandáját az Országos Műszaki Könyvtár végzi és más könyvtárak ezirányú munkáját is segíti. A műszaki tájékoztatás folyamatoságának biztosítása érdekében az OMK rendszeresen figyelemmel kíséri a könyvtárba és a fontosabb iparági kutatóintézetekbe újonnan beérkező folyóirat-irodalmat. A figyelőszolgálat eredményeképpen a legújabb idegennyelvű anyagról is ú. n. »figyelő kartonok« készülnek, amelyek a tájékoztató szolgálat útján hozzáférhetőek az olvasók számára.

A műszaki irodalomban a rendkívül fontos idegennyelvű folyóiratanyag fordítása és kivonatolása folyamatosan történik. A fordításokról szakszerinti katalógus áll rendelkezésre, amely így a csak magyarul tudó olvasó részére is hozzáférhetővé teszi a legújabb külföldi szakirodalmat. A magyar folyóiratok anyagát az OMK 1950-től

kezdve a Magyar Folyóiratok Repertóriumán alapján készülő, szakok szerint bősztott katalógusban tárja fel.

Érdekes és figyelemreméltó az a kísérlet, amelyet — ugyancsak konkrét igények kielégítésére — a Statisztikai Könyvtár indított meg a múlt év nyarán. Felismerve a folyóiratcikk-katalógus szükségességét, ez a könyvtár elsőnek javasolta a kérdés központi megoldását. Addig azonban, amíg erre sor kerülhet, a könyvtár dolgozó 18 hírlap- és folyóirat cikkanyagát dolgozzák fel, egészen rövid annotációkkal ellátva. Nemzetközi méretű, sokszorosított cédulanyagukat öt különféle szempontból tartják nyilván; a feldolgozott periodikák címe, a cikkek szerzője, a cikkek tárgyszava, a megjelenés időrendje, valamint a megjelenés helye szerint.

A hírlapok- és folyóiratok cikkeinek katalógizálása mellett jelentkeznek egy másik igény is; a könyvismertetések, recenziók iránt megnyilvánuló érdeklődés. Ezt nemcsak az olvasók igénylik, de erősen érzik egy ilyen nyilvántartás hiányát könyvtárosaink is. A könyvtáros nem olvashat el minden megjelent könyvet — sőt nem is emlékezhet fejből minden elolvasott könyvismertetésre, illetve kritikára sem. Az olvasószolgálat jó ellátásához, ajánló bibliográfiák, olvasótervek készítéséhez gyakran használja fel a sajtóban megjelent bírálatokat. Ezt a felhasználást azonban megnehezíti az előzetes keresgélés. Némi segítséget nyújt újabban *A Könyvtáros* megfelelő rováta — ez azonban nem pótolhat egy katalógusszerű nyilvántartást. Mivel az ilyen fajta katalógus mind az elkészítés, mind a felhasználás módjában sok rokonságot mutat az eddigiekben tárgyalt cikk-katalógussal, helyesnek látszik, ha a két problémát egymás mellett vetjük fel és a megoldásban igyekszünk mindkettőre közös, kielégítő választ adni.

A Szabó Ervin Könyvtár Bibliográfiai Osztálya 1950. óta készít recenzió-katalógust, és ebben feldolgozza a valamennyi számottevő magyar sajtótermékben megjelent könyvismertetést. Ez a nyilvántartás elsősorban a bibliográfiai osztály dolgozó részére készült, helyileg is itt található, de szükség esetén a tájékoztató szolgálat is igénybe veszi.

Még figyelemreméltóbb a Szabó Ervin Könyvtár 3. sz. Szörény-utcai fiókjának kezdeményezése. Ez a fiók a társadalmi szükségletet helyesen felismerve, már ugyancsak 1950-ben saját szerény eszközeivel megteremtette a tájékoztató szolgálatnak ezt a fontos segédeszközét. A könyvtár 1950. óta, de 1948-ig visszamenően, mintegy 15 fontos hírlap- és folyóirat könyvismertetéseit dolgozza fel. E

lapok között a *Szabad Nép*, *Csillag*, *Irodalmi Újság*, *Társadalmi Szemle* mellett megtaláljuk a *Természet és Technika*-t, az *Elektrotechnika*-t és a *Magyar-Szovjet Közgazdasági Szemlé*t is. A nemzetközi méretű, legfőbbször kézzel írott kartonokat szoros betűrendben helyezik el — természetesen nem az ismertetés írójának, hanem tárgyának betűrendjében. A nyilvántartás nem tekinthető teljesnek, lényegesen szerényebb anyagot tartalmaz a Központ Bibliográfiai Osztályán található katalógusnál: — feltétlen érdeme azonban, hogy közvetlenül az olvasók segítségére van.

A Szörény-utcai fiók példája mutatja könyvtárosaink leleményességét és rugalmasságát, amellyel az olvasó kívánságai elé sielnek és bizonyítják azt is, hogy kevés dolgozóval is végezhet a könyvtár eredményes, jó, tájékoztató munkát. Bizonyos azonban, hogy ennek a kérdésnek végleges, kielégítő rendezése az Országos Széchényi Könyvtár feladata lenne és reméljük, hogy az öt éves terv során újjászülendő nemzeti könyvtárunk pótolni fogja ezt a hiányt.

Mint láttuk, néhány könyvtárunk megkísérli, hogy kielégítse olvasói kívánságait. A felsorolt példák azt mutatják, hogy a kezdeményezések gyakran párhuzamosan történnek. Hogyan lehetne ezt az igények növekedésével egyre erőteljesebben jelentkező szükségletet kielégítő módon megoldani?

Ha a Szovjetunió példáját tekintjük, azt látjuk, hogy ott már a huszas, illetve harmincas években megoldották a kérdést. 1926. óta hetenként jelenik meg a »Letopisz zszurnálnüh sztatej« (Folyóiratcikkjegyzéke), 1936. óta pedig ugyancsak hetenként »Letopisz gazeznüh sztatej« címen az újságickek jegyzéke. A recenziók bibliográfiája 1934. óta negyedévenként jelenik meg »Letopisz recenziij« címen.

Ezt a példát szem előtt tartva tesszük fel a kérdést, nem lehetséges-e a Magyar Folyóiratcikk Repertóriumának állandó késését annyira lecsökkenteni, hogy megfelelően feladatának? Továbbá nem lehetne-e a jelentős hírlapi cikkeket és külön a könyvismertetéseket önálló periodikus kiadványban összegyűjteni?

Az eszményi megoldás természetesen a katalógus-forma lenne — ezt azonban a füzetforma felvágásával és felragasztásával, csekély munkával és költséggel megvalósíthatják könyvtáraink. Uymódon elkerülhető lenne a katalóguscédulák közötti szétosztásának rendkívül bonyolult adminisztrálása — és megvalósulna a könyvtárosok és olvasók által egyaránt nélkülözött cikk- és recenzió nyilvántartás.

SIMON MARIA ANNA

az Országgyűlési Könyvtár dolgozója

Könyvtári címleírási szabályok

Az olvasószolgálatban a könyvtáros legjelentősebb segédeszközei a könyvtár könyveiről készült katalógusok. A katalógus ad neki biztos áttekintést a könyvtár anyagáról, annak segítségével mondhatja meg biztosan, hogy a keresett könyv megvan-e a könyvtárban. A betűrendes katalógusból kap választ arra, hogy egy-egy szerzőnek milyen munkái vannak meg a könyvtárban, a szak-katalógusból pedig, hogy milyen tárgyú munkákkal rendelkezik a könyvtár. A katalógusok segítségével kiválaszthatja, hogy milyen munkákat ajánljon olvasóinak. Egyéni-leg foglalkozva az olvasókkal, érdeklődési körüknek megfelelően összeállíthatja olvasmányaikát. A katalógus tájékoztatja a könyvtárost arról is, mennyiben hiányos a könyvtár anyaga, segítségével tervszerűbbé, jobbá tudja tenni beszerzési munkáját.

Könyvtáraink rohamos fejlődése mellett mind égetőbb szükség van arra, hogy jól rendezett katalógusok adjanak felvilágosítást a könyvtár anyagáról. Ha a Könyvtárelállító az újonnan megjelent könyveket szükséges mennyiségű nyomtatott katalóguslappal felszerelve küldi is el a megrendelő könyvtáraknak — az 1952-ig terjedő állományt nagyon sok könyvtárban csupán a beérkezés rendjét tükröző leltár tartja számon. Ez pedig — bármilyen fontos nyilvántartás is — nem segíti sem a könyvtárost az olvasók igényeinek kielégítésében, sem az olvasót nem vezeti el a keresett könyvekhez.

Ha olvasóink ma még nem is használják mindenütt a katalógusokat, a könyvtáros ne felejtse el, hogy épp a folyamatos olvasás és saját nevelőmunkája fogja elvezetni az olvasókat arra a fejlődési fokra, melyen már maguk kívánják kiválasztani olvasmányaikát a katalógusból.

Könyvtárainknak tehát fel kell készülniük arra, hogy anyagukról jól betűrendes és szak-katalógussal rendelkezzenek.

Jó katalógust, kivált jó betűrendes katalógust, csak akkor lehet készíteni, ha az egyes könyvek leírásai egységes szempontok, azonos alapelvek szerinti, következetes eljárással készülnek. A katalógizálás szabályait nemrég adta közre a *Magyar Szabványügyi Hivatal* a *MNOSZ 3424—52*, számú szabványban »*Könyvtári címleírási szabályok*« címen. (Megrendelhető a száma való hivatkozással a Tervgazdasági Kiadó Szabványosztályában Bp. V., Szent István-tér 4.)

A szabályzat 155 pontba foglalja össze, miként készüljenek a könyvek leírásai a katalógusok számára. A szabvány utolsó fejezete a szabályzatban használt műki-jezések magyarázatát adja. Így ha ol-

vasás közben olyan szóval találkozunk, amelynek pontos értelmét nem tudjuk, háralapozunk és a meghatározások között megtaláljuk a keresett kifejezés magyarázatát.

Természetes, hogy a szabályzat átoltatása nem jelenti egyszersmind azt is, hogy azt minden részletében tudni fogjuk és kifogástalanul alkalmazzuk is, de ha alaposan, gondolkodva tanulmányozzuk, mindenestire megjegyezzük a legfontosabb tudnivalókat és ismerni fogjuk a szabályzat szerkezetét annyira, hogy a munka közben előforduló különböző esetekben megtaláljuk a megfelelő utasítást. De egy alapos olvasás után is tudni fogjuk, hogy könyvtári címleírást csak 125 mm széles és 75 mm magas kartonlapra szabad készíteni, hogy a kartonlapnak csak egyik oldalára szabad írni, hogy a könyv raktári jelzetét minden egyes kartonlapra, melyen címleírás készült, fel kell írni.

Megjegyezzük, hogy minden könyvről készítünk egy úgynevezett főlapot, mely a címleírás összes, a szabályzatban előírt adatait tartalmazza, hogy a főlapot első kiemelt címleírási adatra alatt osztjuk be a betűrendes katalógusba. Tudnunk kell azt is, hogy minden olyan esetben, amikor feltehető, hogy a katalógus használója nem a főlap első kiemelt szava alatt fogja a könyvet keresni, úgynevezett mellék- lapot is készítünk a könyvről. A mellék- lap kiemelt szava a címleírásban előforduló olyan szó vagy név, amelyről feltehető, hogy az olvasó a könyvet ezen szó vagy név alatt keresheti a betűrendes katalógusban.

Meg kell jegyeznünk, milyen adatokat közlünk minden címleírásban. Ezeket mindig azonos sorrendben írjuk a kartonra és mindig azonos külalakban. A címleírás külalakjára a szabályzat nem ad kötelező előírást. Helyes, ha a Könyvtárelállító nyomtatott céduláinak elrendezését követjük. Ha kézzel írjuk a cédulákat, írjunk tisztán, olvashatóan, nyomtatott betűkkel.

Jegyezzük meg, mikor és milyen zárójelet használunk. Szögletes zárójel [] jelzi azokat az adatokat, melyeket nem a könyvből vettünk, hanem bibliográfiákból, vagy más forrásból. Pl. ha a könyvben nem közlik a megjelenés évét, de bibliográfiából meg tudjuk állapítani. Kerek zárójel () jelzi, hogy az adatot a könyvből, de nem a címlapról vettük, végül egyenes zárójelet / / használunk a sorozati cím, különnyomat jelölésére.

A címleírás adatainak elrendezése a következő:

Raktári jelzet

Szerző

Cím. Cím tartozékai: alcím, a mű létrejöttében résztvevő személyek (fordító, szerkesztő stb.). Többkötetes művek esetében kötetjelzés és kötetcím. Kiadás sorszám, ha a művet többször adták ki. Terjedelem. Méret.

/Sorozatcím vagy különlenyomat jelzése./

Ha a műnek szerzője nincs, a raktári jelzet alá a cím első szava kerül bekezdéssel.

Kérdezhetné valaki, vajon kellene-e mindezek az adatok ahhoz, hogy a katalógus betöltse feladatát a könyvtárban? Kellenek, mert a címléírásnak a leírt művet meg kell különböztetnie minden más műtől és egy és ugyanazon munka más kiadásaitól. Pl. ha az olvasó Arany János balladáit akarja olvasni és szeretné Zichy Mihály rajzait is megnézni, melyeket nagy művésznk az Arany-balladákhoz készített, ha a művész nevét nem írjuk le a címléírásba, nem tudja meg a katalógusból, hogy megvan-e a könyvtár birtokában az Arany-balladák kiadása Zichy Mihály rajzaival és hogy az Arany-balladák különböző kiadásai közül melyik az, amelyet Zichy Mihály rajzaival adtak közre.

Nem közömbös az olvasóknak a könyv terjedelme sem. Aki egy kérdésben éppen csak tájékozódni akar, nem egy 5–600 lapos szakmunkát fog választani, hanem egy kisebb, könnyebben olvasható munkát. A címléírás adatai mind olyanok, hogy azok az olvasót a könyv jellegéről, valamilyen szempontból tájékoztatják.

A címléírás szabályai nem önkényes rendelkezések. Hosszas gyakorlatból szűrődtek le, tapasztalatokból, melyeket a könyvtárosok az olvasókkal való foglalkozás és könyvtári munka közben szereztek. Ezeknek a tapasztalatoknak összefoglalása a címléírás szabályzat.

Tapasztalatok alapján állapították meg a szabályok azt, hogy pl. mi legyen a főlap kezdőszava; vagyis az a kiemelt szó,

amelynek alapján a címléírás a betűrendes katalógusba beosztjuk.

Ha a katalogizálandó könyvnek szerzője van, akkor az olvasó a betűrendes katalógusban elsősorban a szerző nevét fogja keresni, gyakran nem is tudja a munka pontos címét. »Móricznak megjelent egy könyve, valami gyaloglás van a címben« — így kereste egy olvasó Móricz Zsigmond pár éve megjelent »Gyalogolni jó« című kötetét. Szerzős művek esetében tehát a címléírás élére a szerző nevét írjuk és pedig első helyre családi nevét (vezetéknévét). Idegen szerzők neveit magyarul megjelent munkáikon is az általuk használt sorrendben szokták közölni, vagyis személynév (keresztnév), családnév sorrendjében. A neveknek ezt a sorrendjét a címléírásban felcseréljük. Pl. a könyv címlapján Maurice Thorez van, a címléírás élére Thorez, Maurice-t írunk. Azonban kínai, koreai szerzők neveit a könyvön közölt sorrendben közöljük (Kuo Mo-zso, Kim Ir Szen).

Ha ketten vagy hárman írták a könyvet, akkor két vagy három nevet írunk a címléírás élére, abban a sorrendben, amelyben a könyv a szerzőket felsorolja. A címléírás az első szerző neve alatt osztjuk be a betűrendes katalógusba. Ez lesz a főlap. Az olvasó azonban a második vagy harmadik szerző nevén is keresheti a könyvet. Ezért ezek neve alá is besorolunk egy-egy katalóguslapot, úgynevezett melléklapot. Ha a könyvről kész katalóguslapokat kapunk a Könyvtárellátótól, akkor a főlapnak az első szerző nevét húzzuk alá, melléklapnak a második, illetve a harmadik szerző nevét húz-

zuk alá és az aláhúzott névnek megfelelő helyre osztjuk be a betűrendes katalógusba. Ha azonban a könyvtáros maga írja a katalóguslapokat, a címleírás összes adatait csak a följára fogja felírni.

A melléklapon a második, illetve a harmadik szerző kerül a címleírás élére és a szerzőkön kívül csak a címet, esetleg a kiadás sorszámát, megjelenés helyét és évét írjuk le. Pl. Kétszerzős mű fő-ajja:

DERCSÉNYI Dezső—GERŐ László

A sárospataki Rákóczi-vár. (Fényképezte Falus Károly, Petrás István.)

Bp. 1953. Képzőművészeti Alap. 52 l., 24 t., 2 térk. 25 cm.

(Magyar műemlékek)

Kétszerzős mű melléklapja:

GERŐ László

DERCSÉNYI Dezső—GERŐ László

A sárospataki Rákóczi-vár. Bp. 1953.

Ha a könyvet háromnál több személy írta, valószínűbb, hogy az olvasó a mű címén fogja keresni a könyvet. Ezért a főlapon a cím kerül a címleírás élére és a szerzők közül csak az első kettőt soroljuk fel a címleírásban. A két név után »stb« hozzáírásával jelezzük, hogy a könyvet többen írták és a két felsorolt szerző nevével melléklapot készítünk.

Ha a könyvnek szerzőjét a könyv nem nevezi meg, a leírás első adata lesz a cím és a katalóguslapot az első szó alatt osztjuk be a betűrendes katalógusba. A címkezdő névelőt nem vesszük figyelembe.

Pl. »A béke arca« című könyvet »béke« szó alatt soroljuk be a betűrendes katalógusba.

A főlap rendszava lehet testületi szerző is, azaz ha a testület (hatóság, hivatal, intézmény, szervezet, vállalat) saját tevékenységéről szóló kiadványt ad ki, a testületet tekintjük szerzőnek és a testület jellege szerinti választjuk meg a címleírás élére kerülő rendszót pl.: pártok, tömegszervezetek, társulatok esetében a testület nevét. Pl.: »*Utmutatás a falusi alapfokú szeminaryumi előadó értekezletek és szeminaryumvezetők számára*« c. füzet főlapjának rendszava a »*Magyar Dolgozók Pártja*«, a közreadó testület lesz. Az olvasó ugyanis az ilyen kiadványokat nem címkezdő »Utmutató, beszámoló, tájékoztató, utasítás, jelentés« stb. szavak alatt fogja keresni, hanem a testület nevén, melyről olvasni akar.

A főlap rendszavának megválasztására vonatkozó írti változatos ismertetést szabályok a címleírás legfontosabb alapelvei. Ezek mellé sorakoznak a kiadványok változatos sorában előforduló különféle esetekre vonatkozó szabályok. A könyvtáros feladata, hogy ezeket alaposan megismerve, az olvasó szempontjait szem előtt tartva, helyesen alkalmazza.

Egy segítség volna könyvtárosainknak egy gazdag címleírási példatár közreadása és a »*Könyvtári címleírási szabályok*« egyes bonyolultabb helyének magyarázata.

GORIUPP ALIZ

Politikai irányelvek, könyvtárügyi kérdések és könyvtárosi módszerek a Bibliotekarban

Most jelent meg a magyar nyelvű Bibliotekar 4. száma. A vezércikk Az SZKP Központi Bizottsága 1953. március 5-i felhívásával kapcsolatban arra buzdítja a könyvtárosokat, hogy járuljanak hozzá tevékenyen a politikai éberségre való nevelésre. Erre a könyvtárosokat egyenesen kötelezi állandó kapcsolatuk a lakosság széles rétegeivel. A cikk hangsúlyozza, hogy ha a könyvtáros munkájában jelentkezik a politikamentesség, vagy a formalizmus bármilyen eleme, az a legdurvább politikai hibára vezethet. A magyar könyvtárosok is elvi irányításhoz és gyakorlati tanácsokhoz juthatnak e cikkből, hogy fontos szerepüket betölthessék a politikai éberségre való nevelésben. Két közlemény is foglalkozik a szovjet könyvtárellátók helyzetével. Az egyik cikk abban látja a hibát, hogy a 125 könyvtárellátó nem tud kielégíteni 268 000 könyvtárat, annál kevésbé, mert a kiadók sem szállítanak nekik elegendő könyvet. A másik cikk az archangelszki területi könyvtárellátó működését vizsgálva, arra a végkövetkeztetésre jut, hogy a könyvtárak ellátásának minőségét csak a könyvtárellátók munkájának döntő átszervezésével lehet megjavítani. G. Fonotov a fősoklai könyvtárosképzést bírálja értekezésében. M. Polonszkaja az olvasói katalógussal kapcsolatos felvilágosító munkáról értekezik. M. Tencsenko az ukrainai könyvtárak tapasztalatai alapján arról ír, hogy miként lehet összekötni a mezőgazdasági szakirodalom népszerűsítését a mezőgazdaság gyakorlati feladatainak megoldásával. L. Orlova cikkét az olvasóparkok könyvtári tömegmunkájáról folyóiratunk júniusi számában közöltük. Külön cikk ismerteti az olvasás, irodalom és könyvkiadás fellendülését a felszabadulás óta a Magyar Népköztársaságban. Több cikk vitatja meg a könyvtári munka különféle kérdéseit is, könyvismertetések számolnak be könyvtárügyi, könyvtártani és bibliográfiai szakkönyvekről.

BIBLIOGRÁFIÁK

A SZOVJET NÉPEK IRODALMÁNAK MAGYAR BIBLIOGRÁFIAJA 1951. (Műveit Nép Könyvkiadó, 1953. 340 l.). Ez a terjedelmes könyvszerzői mű — amelyet *Kozocsa Sándor* és *Radó György* szerkesztett — a szovjet népek *szépirodalmának* magyar bibliográfiája. Nemcsak az 1951-ben magyar nyelven önálló kötetként megjelent, hanem a lapokban, gyűjteményekben, műsorfüzetekben közzétett versek, novellák, cikkek, előadott színdarabok adatait és a művekről, íróikról megjelent magyar nyelvű ismertetéseket is tartalmazza. A kötet *Kozocsa*: »Az orosz irodalom magyar bibliográfiája« és a két szerző évenként összeállított hasonló tárgyú bibliográfiáinak folytatása, közli »A szovjet népek bibliográfiája 1945—1949« c. könyv pótlásait is. A mű élen magyar és orosz nyelven részletes gyakorlati útmutató könnyíti meg a gondosan és szakértelemmel összeállított munka használatát. A szerzők öt részre tagolva adják könyvükben az összefoglaló jellegű művek, a gyűjteményes kötetek és antológiák, az egyes szerzők és a bibliográfia mutatóit. A könyv orosz és magyar nyelven közli a szerző nevét és a könyv címét, majd a megjelenésnek és a mű ismertetésének adatait.

A MÓRICZ ZSIGMOND (Bp. 1953. 14. l.) című röpirat az Országos Széchényi Könyvtár »A mi irónk« címmel a magyar szépirodalom tanulmányozására indított ajánló könyvismertetési sorozatának első füzeté, amely a nagy realista író műveit, világszemléleti fejlődésének szakaszai szerint tagolva foglalja össze.

A NEPEK BECSI BEKÉKONGRESSZUSÁTÓL A BÉKE VILAGTANÁCS BUDAPESTI ÜLÉSEIG címmel a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár válogatott folyóirat-cikkek sokszorosított bibliográfiáját adta ki a békeharcról orosz, angol, francia és német nyelven. Ugyancsak a Béke Világtanács alkalmából *egy-egy ajánló röplap bibliográfiát* sokszorosított az ülésen részvevő külföldi írók magyarrá fordított műveiről és azok ismertetéséről, illetve a békeharc könyveiről.

A TERMÉSZETATALAKÍTÁS FOBB IRODALMA címmel a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtára a Béke Világtanács budapesti üléséhez tiszteletére magyar nyelven (sokszorosítva) kiadta bibliográfiai tapasztalatcsere anyagként *Ju. G. Szauskin*-nak 1952-ben Moszkvában megjelent ajánló bibliográfiáját a hasonló munkákat készítő társkönyvtáraink számára.

A VAJAR OLVASMÁNYAI és MIT OLVASSON A KOVACS? címmel két zsebkönyv alakú nyomtatott ajánló bibliográfiával népszerűsíti az Országos Műszaki Könyvtár azokat a műszaki és ideológiai könyveket, amelyekkel a szakmák dolgozói képzettségüket fejleszthetik. A füzetekhez véleménykutató lapot is csatol.

A MUNKATERMÉLEKENYSÉG TERVEZÉSE ÉS, STATISZTIKAJA a címe annak az 52 oldalas sokszorosított ajánló jegyzéknek, amelyet a Marx Károly Közg. Tud. Egyetem Közp. Könyvtára tett közzé az egyetemi hallgatók számára.

SZOCIALISTA MEZŐGAZDASÁGÉRT és LEGDRÁGÁB KINCÜNKB A GYERMEK címmel az Országos Széchényi Könyvtár egy-egy ajánló bibliográfiát nyomtatott a népkönyvtárak számára, hogy a füzetekkel segítse azok felvilágosító munkáját.

MIT OLVASSUNK A VESZTESEGNÉLKÜLI BETAKARITÁSRÓL? és MIT OLVASSUNK A MASODVETESRŐL? a címe az Országos Mezőgazdasági Könyvtár »A nagy termésért« röplap ajánló jegyzék sorozata két legújabb (5. és 6. sz.) füzetének, amely hazai és szovjet szakkönyveket ismertet.

UTMUTATÓ A NYARI MEZŐGAZDASÁGI MUNKÁKKAL KAPCSOLATOS KÖNYVTÁRI FELADATOKHOZ c. ajánló bibliográfiával és ábrákkal ellátott módszertani füzetet sokszorosított az Országos Széchényi Könyvtár a vidéki könyvtárosok számára.

AZ EVVEGI TANULMÁNYI EREDMÉNYEK ÉRTÉKELESÉSÉHEZ címmel sokszorosított ajánló jegyzék készített a Fővárosi Pedagógiai Könyvtár a szocialista nevelés érdekében.

Az AKV ÁLTALANOS KÖNYVJEGYZÉKE 1952. július 1.—1952. december 31. között kiadott könyvekről megjelent.

A központi címfelvételezéssel készült nyomtatott katalógus-kartonok jegyzékét az Állami Könyvterjesztő Vállalat kiadta. Az első jegyzék, az 1953. január 1.—május 1. között megjelent könyvekről most jelent meg a Könyvtárellátó kiadásában.

ESEMÉNYNAPTÁR

1949. AUGUSZTUS 20.

Törvénybeiktatják a MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG ALKOTMÁNYÁT. Kiemelkedő győzelem volt ez azon az úton, amelyen a magyar nép a szocializmus felé halad. Nemzetünk, amelyet a dicsőséges Szovjet Hadsereg győzelmei és véráldozatai szabaddá tettek, a munkásosztálynak és nagy pártjának vezetésével, szakadatlan küzdelem tüzeiben kovácsolódott össze olyan egységessé, hogy az állami alaptörvény megalkotására lehetőség nyílt.

BEER JÁNOS—SZABÓ IMRE: **A Magyar Népköztársaság Alkotmányáról szóló törvény és magyarázata**, Bp. 1951.

1948. AUGUSZTUS 20.

RÁKOSI MÁTYÁS nagyjelentőségű beszéde Kecskeméten: A dolgozó parasztság a szövetkezés útján. »A kérdés, hogy merre menjen a dolgozó parasztság, fel van vetve és a válasz is világos — mondotta Rákosi elvtárs. — A dolgozó parasztság a szövetkezés, a kölcsönös segítség és a közös munka útját választja. És ebben teljes erővel támogatja őt a város dolgozó népe, az egész demokrácia. Nekem azt szokták mondani, hogy a magyar paraszt maradi, a magyar paraszt nem szereti a közös munkát, nem szereti az új termelési módokat. Én ezt nem fogadom el... Nem igaz, hogy a mi parasztságunk maradi. A mi parasztságunk fürge, eleven, gyorseszű, szorgalmas és minden termelési formát örömmel megragad, amiből úgy látja, hogy magának és az országnak haszna van. Ez vonatkozik a szövetkezeti termelésre is.« Azóta a dolgozó parasztság nagy és egyre növekvő tömegei fogadták meg Rákosi elvtárs útmutatását, s tértek át a szövetkezeti gazdálkodásra.

RÁKOSI MÁTYÁS: **Válogatott beszédek és olkkek**, Bp. 1952. 239—243. oldal.

1948. AUGUSZTUS 31.

Meghalt ZSDANOV A. A., a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Vezetőségének titkára, Lenin és Sztálin pártjának hű és bátor vezető tagja. Jelentős szerepet játszott a Nagy Októberi Szocialista Forradalom előkészítésében, közreműködött a polgárháború befejezésében és az imperialista intervenciók visszaverésében, majd a Trockisták, zinovjevisták és buharinisták elleni küzdelemben. A Nagy Honvédó Háború idején Sztálin Leningrádba küldte. Itt feladatát kitűnően oldotta meg. Döntő része volt Leningrád sikeres védelmének megszervezésében. A második világháború után egyfelől a szovjet népgazdaság gyors újjáépítésének és továbbfejlesztésének, másfelől a béke biztosításának és megerősítésének elősegítésére fordította ereje jelentős részét. Mindig behatóan foglalkozott a marxizmus-leninizmus elméleti kérdéseivel. Az irodalom, a művészet és a filozófia problémáiról tartott ragyogó előadásai jelentősen elősegítették az ideológiai front különböző területein végzett munka hibáinak kiküszöbölését, az esetleges félreértések tisztázását, az ideológiai elhajlások felismerését és leküzdését, az ideológia tisztaságának megőrzését.

ZSDANOV A. A.: **A művészet és filozófia kérdéseiről** (ford. Gyáros László), Bp. 1952.

1883. SZEPTEMBER 3.

született TURGENYEV I. SZ. orosz író. Turgenyev regényeiben, novelláiban és elbeszéléseiben az orosz társadalmi élet néhány évtizedének művészi krónikáját adja. Korának minden keserűségét és problémáját, a sokféle és mesterien megrajzolt, élethű alakok és képek egész sorát tárja az olvasó elé. Hősei és hősnői az orosz irodalom mély felismerő művészetével megalkotott klasszikus alakjai sorába tartoznak. Ezek a hősök az orosz kulturális és társadalmi élet legkülönbözőbb korszakainak képviselőit személyesítik meg. Turgenyev még életében világhíró lett és a nyugati írók egész sorának irodalmi tevékenységét haladó szellemben befolyásolta.

TURGENYEV I. SZ.: **Napkelte előtt** (ford. Trócsányi Zoltán), Bp. 1947; **Egy vadász feljegyzesei** (ford. Aprily Lajos), Bp. 1950; **Füst** (ford. Aprily Lajos), Bp. 1951; **Külfelmenyek prózában** (ford. Aprily Lajos), Bp. 1952; ZERCSENYINOV—RAJHIN—SZTRAZSEV: **Az orosz irodalom története**, Bp. 1951. 230—278. oldal.

1943. SZEPTEMBER 8.

A fasiszta hóhérok kivégzik JULIUS FUCSIKOT, az imperializmus elleni szabadságharc egyik legnagyobb hőseit, a Csehszlovák Kommunista Párt illegálisan megjelenő központi lapjának, a »Rudé Právo«-nak szerkesztőjét. A német fasiszták fegyházában írott utolsó könyve, nehéz börtönnapjainak krónikája, amelynek magyar címe »Üzenet az élőknek«, még nagyon soká hirdetni fogja a kommunista társadalom bol-

dog embereinek, hogy milyen tiszta, bátor, megtörhetetlen erejű volt a világorradalom korszakának harcos kommunistája, milyen bátran nézett a jövőbe és milyen biztosan harcolt az emberiség jövődjéért. Ez a vérrel írott könyv, nem a szenvedések könyve, hanem a minden szenvedést legyőző kommunista meggyőződésé.

JULIUS FUCSIK: *Üzenet az élőknek* (ford. Peéry Rezső), Bp. 1950;
ILLES BÉLA: *Julius Fuosik* (Szabad Nép, 1953, február 23. 2. oldal).

1948. SZEPTEMBER 9.

Megalakul a KOREAI NÉPKÖZTÁRSASÁG. A Szovjetunió győzelme az imperialista Japán felett, 1945 nyarán, meghozta Koreának — »a békés reggel országának« fel-szabadulását is. Észak-Koreában a maga urává lett a nép. A Szovjetunió támogatásával virágzó köztársaságot teremtett és a Koreai Munkapárt, valamint Kim Ir Szen vezetésével megindult a szocializmus útján. »Korea Legfelső Népi Gyűlésének Elnöksége az egész koreai nép nevében hálát ad a szovjet kormánynak azért a következetes baráti, önzetlen politikáért, amelyet Korea tekintetében folytatott és amely egy egységes, független, demokratikus koreai állam megteremtésére irányul« — írta 1948 szeptember 23-án Kim Du Bon, Korea Legfelső Népi Gyűlése Elnökségének elnöke, Svernyik elvtársnak, a Szovjetunió Legfelsőbb Szovjetje Elnökségének elnökéhez intézett levelében.

SABSINÁ F.: *Korea*, Bp. 1950; KOZSIN A.: *Harcoló Korea* (ford. Auer K.), Bp. 1952;
KIM IR SZEN: *A koreai nép harca a szabadságért és függetlenségért* (ford. Lovas György), Bp. 1952.

1878. SZEPTEMBER 19.

született STROMFELD AURÉL, a Magyar Tanácsköztársaság Vörös Hadseregének vezérkari főnöke. A munkásosztály önfeláldozó, hű harcosa volt, egyike a magyar történelem legnagyobb hadvezéreinek. Haladó történelmi hagyományaink egyik leg-ragyogóbb alakja, aki a legkiválóbb kommunisták támogatásával, kiemelkedő szervező-képességével napok alatt teremtette meg a lelkes forradalmi tömegekből a magyar Vörös Hadsereget s azzal az egész világot bámulatba ejtő, diadalmas hadműveleteket vitt véghez. Zseniális, merész haditerveivel felborította a többszörös túlerőben lévő és korlátlan anyagi támogatásban részesülő ellenség minden tevékenységét. Példája volt az újtípusú, szocialista hadvezérnek; akinek a tömegek erejébe és a forradalom eszméjébe vetett hite magával ragadta harcosait.

NAGY KÁLMAN: *Stromfeld Aurél*, Bp. 1952.

Kitüntetések

A népművelési munka terén végzett kiváló munkájukért a népművelési miniszter a »Szocialista kultúráért« kitüntetést jelvényt adományozta az alábbi elvtársaknak:

Eszterág Albert és **Barabási Rezső**, a népművelési minisztérium dolgozó, **Bene Lászlóné**, IV. ker. osztályvezető, **Novák Istvánné**, V. ker. osztályvezető (Budapest), **Tiszay Andor** Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, **Papp Jenő** fotóriporter, **Nemes Iván** Állami Hirdető Vállalat, **Lénárth Béla** és **Donáth Lili** Állami Faluszínház, **Masits László**, a hajdúmezei népművelési osztály előadója, **Nagy Lajos**, a berettyóújfalusi járási könyvtár vezetője, **Tóth Gusztáv**, a ceglédi járási kultúrház igazgatója, **Dán Gyula**, a karácsondi kultúrotthon igazgatója, **Almássy Lászlóné**, a csákvári kultúrotthon igazgatója, **Király István**, a bázakerettyei kultúrotthon igazgatója, **Turáni Dezső**, a zalamegyei népművelési osztály előadója, **Fábián Sándor** író, Debrecen.

A népművelési miniszter dicséret oklevéllel tüntette ki a **Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár**at. A minisztérium Könyvtár Osztálya oklevéllel jutalmazta az **Országos Széchényi Könyvtár**at, az **Országos Műszaki Könyvtár**at, az **Országgyűlési Könyvtár**at és **Vértesszentgyörgyöt**, a könyvtár vezetőjét.

A Népművelési Minisztérium Könyvtárosztálya — mint június 1. számunkban megírtuk — oklevél-

lel, illetve könyvjutalommal tüntette ki azokat a könyvtárosokat, akik áldozatkész munkájukkal kiemelkedő eredményeket értek el a választások alatt. A június 1. közleményünkben felsorolt népkönyvtárosokon kívül könyvjutalomban részesítettek még a következő vidéki könyvtárosokat:

A **megyei könyvtárak munkatársai** közül: **Halfár Rudolf**, Pécs; **Fekete Gábor**, Székesfehérvár; **Bay Ferenc**, Győr; **Bárdos László**, Tatabánya; **Kellner Bernát**, Kaposvár; **Kertai József**, Szekszárd; **Szabad Olga**, Békéscsaba; **Hegedűs András**, Eger; **Vági Lajosné**, Kecskemét; **Godó Ferencné**, Eger; **Varga Béla**, Veszprém; **Féja Géza** és **Lipták Pál**, Békéscsaba.

A **járásj könyvtárak munkatársai** közül: **Góhér Anna**, Baja; **Martonosi Pál**, Kiskunhalas; **Huszár Rezső**, Gyoma; **Moharos Józsefné**, Tamási; **Szabó Kálmán**, Sopron; **Nagy Lajos**, Berettyóújfalú; **Vizi László**, Körmen; **Tizedes Sándorné**, Debrecen; **Kovács János**, Siófok; **Sipos Mária**, Kiszvárd.

Oklevéllel kitüntetett megyei könyvtárak: Pécs, Miskolc, Győr, Békéscsaba, Székesfehérvár, Tatabánya, Kaposvár, Nyiregyháza, Szombathely, Eger, Szolnok, Kecskemét.

Oklevéllel kitüntetett járási könyvtárak: Baja, Kiskunhalas, Gyoma, Sátoraljaújhegy, Sárbogárd, Sopron, Berettyóújfalú, Komárom, Siófok, Kiszvárd, Jászberény, Bonyhád, Körmen, Nagykanizsa, Kiskunfélegyháza, Putnok, Tamási, Sárvár.

LEVELEZŐINK ÍRJÁK

FÜGGETLENITETT KÖNYVTÁROST A TUDÓSZANATÓRIUMOKBA

Egy olyan kérdésre szeretném felhívni a figyelmüket, amely — azt hiszem — közérdekű, és jellegénél fogva bizonyos mértékig az elvtársakra is tartozik. Ez a kérdés a kórházak, különböző gyógyintézetek könyvtárának, egészen pontosan: könyvtárosának a kérdése.

A mult években kétszer öt hónapot töltöttem Budapest egyik legszebb és legjobb szanatóriumában, a Szabadsághegyi Állami Szanatóriumban. A szanatóriumnak nem nagy, de változatos állományú könyvtára van, ahol nemcsak szépirodalmi művek, de különböző filozófiai, politikai munkák is rendelkezésre állnak.

Aligha kell bővebben beszélni arról, milyen nagy jelentősége van egy könyvtárnak általában a gyógyintézetekben, ahol a betegeknek a rosszul vagy jól megszervezett vezetékes rádiókn kívül a könyvtár, a könyvek nyújtják jóformán az egyedüli szórakozást. De sokkal nagyobb jelentősége van a könyvtárnak egy olyan gyógyintézetben, mint egy tudószanatórium, ahol a legenyhébb lefolyású betegség is hónapokra vagy hetekre ágyhoz köti az embert. A szanatóriumokban gyógyuló dolgozóknak felbecsülhetetlen segítőtársa a könyv. Ez teszi elviselhetővé a hosszantartó betegséget, elzárttságot a családtól, munkahelytől. Ilyen helyen is a könyvtár nem pusztán a szórakoztatást szolgálja. Sok elvtárs komoly tanulásra használta fel a szanatóriumban töltött heteket, és — természetesen olyan mértékben, ahogyan azt a gyógyulás érdekei engedték — tanulási terv alapján rendszeresen olvastak és tanultak.

A Szabadsághegyi Szanatórium könyvtára többé-kevésbé kielégítette az igényeket, bár a könyvtár bővülésének üteméről is lehetne beszélni. Ez a kérdés a szanatórium ügye, gazdasági természetű ügye.

Beszélni kell azonban a könyvtároskérdésről.

A szanatóriumban nincs beosztott, állandó könyvtáros — azt hiszem, ugyanez a helyzet más gyógyintézetben is: ezért gondolom, hogy közérdekű a kérdés. A könyvtáros teendőjét a betegek látják el, úgynevezett »terápiások«, akiknek az egészségi állapota megengedi, hogy társadalmi munkaként kezeljék a könyvtár könyvvállományát. Betegek végzik a munkával kapcsolatos adminisztratív felada-

tokat is. Nem lehet panaszkodni: ez a munka többször ment jól, mint rosszul, és a könyvtáros-munkára vállalkozó betegek áldozatkészsége mindig elismerést és köszönetet érdemel.

Mégis — éppen a szanatóriumi könyvtár nagy jelentősége miatt — érdemes lenne megvizsgálni a kérdést: nem kellene-e, nem lehetne-e beosztott, státusszerűen beosztott könyvtárosokra bízni a gyógyintézetek könyvtárainak vezetését? Tudom, hogy ez anyagi természetű kérdés is, sőt talán elsősorban az. Véleményem szerint sokkal nagyobb eredményt kapnánk cserébe a befektetett anyagiakért.

Ha az elvtársak figyelmet érdemlőnek találják ezt a kérdést, vessék fel a Népművelési és az Egészségügyi Minisztérium illetékes osztályain, hogy tegyék ott is megfontolás tárgyává. Ha van rá lehetőség, nézzenek esetleg utána, személyesen is, különböző gyógyintézetekben, biztos vagyok benne, hogy az ott gyógyuló dolgozók igazolni fogják az elmondottakat.

Szücs Andor,
a Rádió lektora.

KÖNYVTÁRI MUNKA BETEGEK KÖZÖTT

Az Állami Korányi Tüdőbeteggyógyintézetben gyógyuló beteg vagyok és mivel állapotom megengedi, munkaterápiában a könyvtár vezetését látom el. 1952. október elején vettem át a könyvtár vezetését, amelynek akkor kb. 2000 kötet könyve volt. Az elhanyagolt könyvtárt kevesen látogatták, tehát legelőször aktívákat szerveztem magam mellé és segítségükkel egyéni beszélgetések közben könyveket ajánlottunk a betegeknek. Decemberben kaptunk az Egészségügyi Minisztériumtól 20.000 forintot, ezen 1600 kötet könyvet vásároltunk, szépirodalmi, ismeretterjesztő, mezőgazdasági és ipari szakkönyveket, elsősorban azonban Marx, Engels, Lenin, Sztálin műveit. A könyveket — a régieket is — új raktári számmal láttuk el és az újonnan beszerzetteket leltárba vettük. Ötven darab szakadozott fedelű könyvet beköttettünk és könyvkatalógust készítettünk 25 példányban. Ezekből minden osztályra juttattunk, hogy a fekvő betegek is kényelmesen kiválaszthassák az olvasni kívánt könyveket. A betegek közül választottunk olvasómozgalmi felelőst. A könyvtár nyitott könyvvalakú faliújságján az újonnan

megjelent könyveket ismertetjük. A könyvtár megnyitása előtt két napig az új könyvekből könyvkiállítást rendeztünk, amelynek az volt az eredménye, hogy a könyvtárnyitás napján sok új tag lépett be a könyvtárba. Könyvtárunk azóta fejlődött, 1953. első negyedében 47 százalékkal volt több olvasó, mint az előző év ugyanebben a szakaszában és 35 százalékkal több könyvet vettek ki. Ez a szám állandóan növekszik, amit különféle módszerekkel érünk el. Saját stúdióknak van, amelynek segítségével népszerűsítjük a könyveket, a szanatórium mozijában felhívjuk a betegeket az olvasásra és színes képek vetítésével hetenként 3—4 könyvet ajánlunk. A betegek közül sokan megszerették a könyvet, akik azelőtt egyáltalában nem, vagy csak igen keveset olvastak. Legutóbb könyvmegbeszélést rendeztünk *Spanov*: Gyűjtő-gatók c. regényéről és a jövőben rendszerezítjük a könyvek megvitatását. A kórház könyvtári munkája azonban tartósan csak úgy lehetne eredményes, ha függetlenített, vagy legalább félfüggetlenített könyvtárosa lenne, mert a betegek, akik társadalmi munkában végzik a könyvtár vezetését — miután szerencsére felgyógyulnak — otthagyják a könyvtárt is, és nem mindig akad megfelelő utódjuk.

Ryndák Lajos,

az Állami Korányi Tüdőbeteggyógyintézet
könyvtárosa

KÓRHÁZAINK KÖNYVELLÁTÁSA

Könyvtárunk hosszú idő óta foglalkozik a kórházak könyvellátásának problémájával. Tatabányán a Megyei Kórházban fiókkönyvtárat létesítettünk, Tatán a Járási Kórházban is tartottunk már könyvkölcsönzést. Mindenkor készek voltunk, hogy beteg dolgozóinkat jó könyvekkel szórakoztassuk és ezzel is elősegítsük gyógyulásukat.

Sajnos azonban meg kell állapítani azt, hogy ez a készség nem mutatkozik meg az illetékeseknél, akiknek legelső sorban kellene törődniük a kórházi könyvtárakkal. A választások előtt megvizsgáltuk a Megyei Kórház könyvtárát, a tapasztalatokból a következő általánosításokat szűrhetjük le. Kórházainkban jelenleg szakszervezeti üzemi könyvtár van, amit a kórházi dolgozók jóléti alapjából bővítenek és időnként a kórház üzemi költségéből bizonyos összeget szakkönyvek beszerzésére fordítanak, ezenkívül úgynevezett »beteg-könyvtár« is van. A szakszervezeti és a szakmai könyvtárat néhanapján csak bővítik, de a betegek könyvtárának állományát a Megyei Kórházban már 3 év óta nem

frissítették. Kiegészítő megoldásként alkalmazták azt, hogy a szakszervezeti könyvtár anyagának egy részét adták ki a betegeknek olvasásra, de ezt nem mindennél teszik szívesen — és ez érthető is. A Megyei Kórház ezévi költségvetéséből törölték azt az összeget, amit a betegek könyvvel való ellátására akartak fordítani.

Nem kedvezőbb a helyzet a kórházi könyvtárak könyvtári propagandájában sem. A kórházak társalgójában nagyon elvétve találkozunk csak könyvkiállítással. Legtöbb helyen megvalósították ugyan az osztály-könyvtárakat, de az egyes kórtermekben a könyvtár könyvei mellett — amelyeket a felügyelő nővérek kölcsönöztek ki a betegeknek — nagyon gyakran találunk ponyvaregényeket is. Így pl. a Megyei Kórházban a sebészeti osztály egyik kórtermében a vizsgálat során 4 ponyvaregényt találtunk. Megkérdeztük a szakszervezeti könyvtárost, hogy hogyan harcol az ilyen könyvek ellen. Azt felelte, hogy nagyon nehéz a felvilágosító munka, különösen azért, mert többnyire csak egyedül végzi feladatát, segítséget nemigen kap.

Mint bevezetőmben mondtam, ez a példa — legalább is megyénk területén — általánosítható. Nagyon fontos lenne, ha az Orvos Egészségügyi Szakszervezet, valamint az Egészségügyi Minisztérium sokkal nagyobb gonddal törődne a kórházi betegek könyvellátásával, mert ezzel igen komoly segítséget nyújtanak dolgozóink neveléséhez.

Horváth Géza,

a tatabányai Megyei Könyvtár vezetője

ÉPÍTŐIPARI KÖNYVTÁRAINK A KÖNYVEK VÉDELMEÉRT

Az építőiparban, mint állandó probléma jelentkezik a könyvállomány védelme. Évente még mindig több ezer kötet könyv vesz el (bár ez a szám állandóan csökken) a könyvtárosok hanyagsága, memtörődősége a könyvtárak rossz nyilvántartási módja miatt. A könyvek elveszését elősegíti az építőipar széttagoaltsága és az építőiparban még ma is gyakori munkahelyváltoztatás, amely ellen nem küzdenek eléggé az üzemi bizottságok.

Ez az állapot természetesen akadályozza az építőipari szakszervezeti könyvtárak fejlődését. Egyrészt a könyvállomány szaporodását, másrészt a könyvtárak megfelelő tartalmi kialakítását, mivel több olyan könyv vesz el, amit pótolni nem, vagy csak nagynehezen lehet. 1951-ben a szakszervezeti elnökség ebben az ügyben határozatot hozott. A határozat kimondja, hogy az üzemi bizottságok for-

Eltsanak nagyobb figyelmet a könyvtárak és fiókkönyvtárak munkájára. Övják meg a könyveket az eltulajdonítástól.

Az inotai építkezésünkön kezdtek alkalmazni először a ma már az egész építőipar területén általánossá vált módszert a könyvek védelmére. Áthelyezésnél, vagy végleges eltávozásnál a dolgozókkal csak akkor számolnak el, ha felmutatják a könyvtáros igazolását, hogy könyvtári könyv nincs nála. Ez a következőképpen történik. Az építkezésen dolgozó munkások számozott plaketteket kapnak: egyikre adják az ágyneműt, a másikra a szerszámot, a harmadikat pedig azoknál, akik a könyvtárba beiratkoztak a könyvtáros tartja magánál. A bérelszámolás csak akkor számolja el az illetményt, ha a plaketteket maradéktalanul visszaadja a kilépő dolgozó. A könyvtárba beiratkozott dolgozó csak a nála lévő könyvtári könyv visszaadásakor kapja vissza a könyvtárosnál lévő plakettjét. Ez a rendszer, mint a könyvek megőrzésének hatásos módszere terjedt el.

A könyvvállomány védelmére a kollektív szerződésekből az igazgató és üzemi bizottságok vállalták a felelősséget és ezzel törvényes alapot teremtettek a könyvtári könyvek megőrzésére. Sztálinvárost és a Sztálin Vasművet építő 26. sz. Allami Építőipari Tröszt és az Építők Szakszervezete Sztálinvárosi bizottságának kollektív szerződése 153. pontja kimondja, hogy »A vállalat csak abban az esetben igazolja a dolgozók távozását, illetve egyik munkahelyről a másikra való áthelyezését, ha a felelős könyvtáros, illetve szertáros a rak-tári lapon igazolja a bérelszámolónak, hogy a dolgozónál nincs kulturális eszköz (könyv, sakkjáték stb.), vagy ha volt, azt leadta. A kollektív szerződésekből foglalt kötelezettség-vállalásoknak minden esetben eleget kell tenni.«

A Sztálinváros József Attila Szakszervezeti Kultúrotthon könyvtára igazolást állít ki azok részére, akiknél nincs könyvtári könyv. E módszer bevezetése helyesnek bizonyult, több ezer kötet könyvet őrzött meg a dolgozók számára. Ezért fontos feladat az építőipari vállalatok, üzemi bizottságok szakszervezeti könyvtára számára, hogy ahol még e módszert nem alkalmazták, sürgősen rendszeresítsék.

Az építőiparban a központi könyvtárak mellett több fiókkönyvtár is működik a munkahelyeken, szálláshelyeken, klubszobákban. Különösen nagy építkezéseken a dolgozók nemcsak egy, hanem több esetben több könyvtárnak (pl. a központi és szálláshelyi) tagjai. Ez újabb problémát hozott felszínre. Megtörtént, hogy a központi könyvtár igazolta, hogy az olvasónál nincs könyvtári könyv, a szálláshelyi

fiókkönyvtárból azonban maradt a dolgozónál könyv, amelyről a központi könyvtáros nem tudott. A Sztálinváros József Attila Kultúrotthonának könyvtárosa ezt a kérdést egyszerű módon, a többi építkezés számára is alkalmasan, úgy oldotta meg, hogy értesítést küldött az építésvezetésnek (bérelszámolásnak) arról, hogy a szóbanlévő dolgozó a József Attila Kultúrotthon könyvtárának tagja és kérte, hogy a bérelszámolás ezt az értesítést csatolja az illető fejlapjához. Ugyanakkor azt is kérte, hogy a dolgozó kilépése vagy áthelyezése esetén küldje be őt az értesítéssel a könyvtárba, hogy ott megkapja az igazolást, mert enélkül, a kollektív szerződés értelmében, senkinek nem számolható el járandósága.

A fiókkönyvtárak is az új olvasó beiratkozásánál kitöltik az értesítést és azonnal elküldik az illetékes bérelszámolásnak, amely csatolja a dolgozó fejlapjához. Így tehát annak, aki két könyvtárba iratkozik be, két értesítés kerül a fejlapjához. És ezekről két igazolást is kérnek.

A könyvtári könyvek megőrzésére több érélyes intézkedést vezettek be. Alkalmazták az egységes nyilvántartási rendszerben megjelölt felszólítást is, amelyben figyelmeztetik a hanyag olvasót, hogy a nála lévő könyvet haladéktalanul adja vissza a könyvtárnak, mert ellenkező esetben az ügyről értesítik a rendőrséget. Ha a felszólítás után sem hozza vissza a könyvet, a könyv árát levonattják járandóságából. Egyesek azonban szívesen »vették meg« ilymódon a könyveket, ezért a Szovjetunió tapasztalatait felhasználva, most már a könyvek árának három-négyszeresét vonják le illetményéből. Az ilyen olvasókat ki is pellengérezik. Amennyiben a dolgozó önkényesen hagyta el munkahelyét, megteszik ellene a feljelentést.

Kazamity György,

az Építők Szakszervezete kultúrnevelési osztályának munkatársa

KÖNYVTÁROSI BÍRALAT A KÖNYVTÁRELLÁTORÓL

Fiókunknak több mint 5000 olvasója van, — naponta, még a nyári időszakban is, 250—300 olvasó kér kölcsön könyvet. Olvasóink szívesen járnak könyvtárunkba, sokat olvasnak és komoly igényeket támasztanak velünk szemben, amelyeket sokszor nem tudunk kielégíteni. Legfontosabb és teljesen jogos kérésük az, hogy azokat a könyveket vihessék el, amelyeket szeretnének, vagy ami tanulásukhoz, művelődésükhöz szükséges. Ezzel szemben csak azt a könyvet

KÖNYVTÁR AZ ÚTTÖRÖTÁBORBAN

tudjuk kölcsönözni, ami éppen bent van. A könyvhiányt sokféleképp igyekszünk áthidalni. Kiszélesítjük az előjegyzési rendszert, népszerűsítjük a kisregényeket, elbeszéléseket, több ismeretterjesztő művet adunk ki, de még így sem tudjuk a folyton növekedő igényeket kielégíteni. Klasszikus művekből kevés új kiadás jelenik meg, a régi példányok tönkre mennek (javításra hetenként 90—100 könyvet küldünk, melynek egy részét már nem is lehet újrakötni). Az új könyvekből igen kevés példányt kaptunk a könyvtár nagságához és az olvasók számához viszonyítva.

Sok javulást vártunk a Könyvtárellátótól. Ismerjük a nehézségeket, amelyekkel egy új intézménynek meg kell küzdenie, de ez nem mehet az olvasók és könyvtárak rovására. Nem tudunk nevelő munkát kifejteni a könyveken keresztül, ha az ehhez szükséges könyvekkel nem rendelkezünk. Április óta vette át az új intézmény a könyvellátásunkat. Ez idő óta 143 szépirodalmi művet kaptunk, melyből 40—50 volt komoly regény vagy elbeszélés kötet, a többi kis műsorfüzet és hasonló. Az ifjúsági könyvek terén még rosszabb a helyzet. Emellett sok esetben későn kapjuk a kiadványokat. Pl. Mikszáth: Beszterce ostroma, Móricz Virág: Apám regénye, Makarencó cikkeinek, előadásainak gyűjteményes kötete, Feleki: Tizenhat nap c. könyve már régen könyvtárusi forgalomban van, mi pedig még mindezeideig sem kaptuk meg, pedig olvasóink tömegesen kéri. Sokszor oly későn kapunk kiadványokat, hogy már elvesztik időszerűségüket, pl. június 6-án kaptuk meg a választási műsorfüzeteket, pedig arra május elején lett volna szükség. Május 8-án ankétot tartottunk és kénytelenek voltunk kölcsönpéldányt használni hozzá, és így olvasóinknak sem tudtunk adni belőle.

A VI. kerületben van a Képzőművészeti és a Zeneművészeti Főiskola is, tehát sok művészeti és zenei könyvre lenne szükségünk. Ilyen alig van. Úgy gondoljuk, hogy ezek a kérdések nemcsak bennünket, hanem az ország minden könyvtárosát érdeklik. A KÖNYVTÁROS nyilvánosságához fordulunk, hogy a hibákon a Könyvtárellátó és a könyvkiadók minél hamarabb és minél eredményesebben segítsenek. Egy kérdésünk is van: hogyan lehetne a Szabó Ervin Könyvtár osztályozását a Könyvtárellátóval összhangba hozni, úgy, hogy ne kelljen a szakjelzetek nagyrészét átjavítani a nálunk használt jelzetekre, illetve szakszámokra.

Sugár Jenőné,

a VI. ker. tanács Szabó Ervin Könyvtára
10. sz. fiók dolgozója

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár békásmegyéri fiókja a nyári hónapokban sem szakad el az ifjúságtól. Körzetünkben van a pünkösdfürdői úttörőtábor, itt nyári ankét és könyvismertetés sorozatot kezdünk, amelyet természetesen tovább folytatunk. A témák megválasztásánál egyrészt az olvasótábor érdeklődési körét, kívánságait vettük alapul, másrészt természetesen irányítjuk munkásságunkat a természetrajz-termesztvédelem, pályaválasztás tárgyköréből választott témákra. Az úttörők élénken érdeklődnek a könyvmegbeszélések és könyvismertetések iránt, amelyeken az előadásokat legnagyobb részben meghívott előadók tartják. Az előadók aztán a pajtasokkal és a pedagógusokkal elbeszélgetnek és kérdéseikre felvilágosításokat adnak. Az úttörő tábort könyvállomással látjuk el. Lehetőség szerint úgy állítjuk össze és frissítjük fel az anyagot, hogy a megbeszéltek könyvek ott legyenek a könyvállomáson. A pajtasok ugyanakkor a könyvtárat is látogatják és kölcsönvesznek könyveket. Még hét előadást terveztünk és csak azután összegeztük a tapasztalatainkat. Annyit már bizonyos, hogy az előadásokon megbeszéléseken részt vett pajtasok tervei az olvasmányigényekkel lépnek fel. Felkészültünk arra, hogy az érdeklődő pajtasokat állandóan megfelelő könyvanyaggal látjuk el a tábori könyvállomány és a könyvtár útján. Elhatároztuk, hogy a működésünk tapasztalatait megvizsgálva a 33. sz. fiók az egész iskolavégre terjedő sorozatot rendez, amivel különösen a szakörök munkáját igyekszük segíteni. Arra törekszünk, hogy a pajtasok érdeklődését a természettudományok felé tereljük. Az előadásorozatot, amelyet a kultúrotthon nagy termében akarunk megrendezni, filmmel, könyvkiállítással és más szemléltető eszközökkel fogjuk majd eredményesebbé tenni.

Csomor Tibor,

a Szabó Ervin Könyvtár békásmegyéri
csillaghegyi 33. sz. fiókjának dolgozója

KÖNYVTÁRI MUNKA EREDMÉNYEI A TERMELŐSZÖVETKEZETEKBN

Először is önbizalmat kell gyakorolnom, hogy a karcagi városi könyvtár eddig nem hallatta hangját A KÖNYVTÁROSBAN, holott könyvtáros. Társaim a folyóirat hasábjain számolnak be munkájukról, tapasztalataikról. Beszámolómat azzal kezdem, hogy könyvtárunknak jelenleg kilenc fiókkönyvtára van és ezek legtöbbjét tsz-ekben helyeztük el, hiszen városunk termelőszövetkezeti város. A munkafegyelem azonban nem mindeműlt kielégítő és ezért a könyvtári munkával akarunk hozzájárulni a dolgozók munkájának megjavításához, a szocialista ember kialakításához. Tavaly négy III. típusú tsz brigádjában szerveztünk csoportos olvasást és cséplést idején. Az ebédszünetekben Nyikolajeva: Az aratás, Solohov: Új barázdát szánt az eke, Nagy Sándor: Megbékélés c. könyvéből olvastunk fel. Ez is hozzá járult ahhoz, hogy a Rákóczi-tsz Kíss-brigádjában cséplést négy nappal hamarabb fejezte be. Az idén minden III. típusú tsz-ben megszerveztük a csoportos olvasást a nyári munka idejére, mégpedig oly módon, hogy előre megbeszéljük a tsz vezetőségével, hol lesznek a felolvasások, mert mi, vagy a Megyei Könyvtár ellenőrizni akarjuk a felolvasásokat. Brigád-szállásokra könyveket adunk ki. Az olvasókörök a tsz-ekben a télen is működtek, mindig egy fejlettebb és értelmesebb dolgozó olvasott fel. Most nyáron a felolvasásokkal akarjuk segíteni az aratás, cséplés, begyűjtés idejében való elvégzését. A jól dolgozó tsz-tagok nevét falláblán népszerűsítettük a könyvtárban, hogy azok, akik könyvért jönnek, értesüljenek az eredményekről. Könyvtárunknak jelenleg 6500 kötet könyve van és 1931 olvasója. Májusban 5755 kötet könyvet kölcsönöztünk ki. A Népművelési Minisztérium a választás sikerének elősegítéséért elismerő oklevéllel tüntette ki könyvtárunkat.

Mátyus István,

a karcagi Városi Könyvtár vezetője

TERMÉKENY >TERÜLETI ÉRTEKEZLETEK< ZALA MEGYEBEN

Nálunk eléggé körülményes sikerült népkönyvtárosi értekezletet megszervezni, mert kinek vonaton, kinek autóbusszon, kinek kocsin vagy kerékpáron, esetleg háromféle járművel is kell utaznia, hogy Zalaegerszegre, a Megyei Könyvtárba juthasson. Az utazás egy vagy másfél napba is beletelik. Dologidőben meg sem próbálkoztunk azzal, hogy összehívjuk népkönyvtárosainkat. Most azonban, hogy az ország kényeréről van szó, meg kellett találnunk a megoldást és ezért területi értekezleteket tartottunk, még pedig pihenőnapon, vasárnap. Kiválasztottunk egy közlekedési tekintetben összefüggő területet és annak a legjobb népkönyvtárát. Ide hívtuk össze értekezletre a közeli népkönyvtárosokat. Az első ilyen értekezlet Bókaházán volt, Zalaszéntrődt, Gyűlevész, Túrje, Kehida, Zalacsány, Zalakoppány részvételével. Az eredmény meglepő volt. A bókaházi népkönyvtáros mintaszerűen rendezte egyébként is gondosan kezelt népkönyvtárát és az értekezletre eljött a községi tanács elnöke és a község párttitkára. Ezzel két folyamatot indítottunk el. Az egyik az, hogy a népkönyvtárosok saját szemükkel győződhetnek meg arról, hogyan kell vezetni egy jó népkönyvtárát és az értekezlet után sokan érdeklődtek a könyvtáros módszerei felől. A másik pedig az, hogy a bókaházi tanácselnök és párttitkár is tájékozódott a hozzászólásokból a szomszédos községek népkönyvtárainak helyzetéről, ami azért is fontos, mert még akadnak olyan tanácselnökök, akik azt sem tudják, hogy — községtükben népkönyvtár működik. A bezerédy tanácselnök például arra a kérdésre, hogy milyen könyveket olvasott legutóbb, azt válaszolta, hogy nem olvas, mert — nincs népkönyvtár a községben. Szerintünk az értekezletnek ez a két eredménye egészséges versenyt indít majd el a tanácsok között, mert hiszen a 2042/13/1952. sz. M. T. határozat végrehajtására is lehet versenyt indítani! Az értekezleten részvevő könyvtárosok nemcsak magával a könyvtárral és jövő munkájukkal foglalkoztak, hanem otthonukban, keresték fel az olvasókat és értékes tapasztalatokat gyűjtöttek. A bókaházi területi értekezlet mintájára **Bókaszerpente**ken, Zalaszéntrődtön, Tófejen, Zala-lövőn is rendeztünk ilyen értekezletet és a tapasztalatok azt mutatják, hogy ezekre szívesen jönnek a népkönyvtárosok még 20–30 km távolságról is. Az értekezletek után ezapordó kiállítások és a népkönyvtáros munkájának javulása pedig azt bizonyítja, hogy hatástuk jó és termékeny.

Pál József,

a Zala Megyei Könyvtár munkatár

EGY FALUSI NÉPMŰVELÉSI BIZOTTSÁG A NÉPKÖNYVTÁR FEJLESZTÉSEÉRT

A magyi oktatási és népművelési állandó bizottság elhatározta, hogy a népkönyvtár könyvvel az eddiginél hatásosabban népszerűsíti a falusi dolgozók körében. Ezért a már korábban megkezdett könyvismeretéseket, amelyeket havonta tartunk, igyekszünk az időszéri feladatok szolgálatába állítani. Hozzáfogtunk ahhoz, hogy a községhez tartozó, de attól 6 km-re fekvő Kauszay-tsz tanyán is könyvekhez jussanak a mezőgazdasági dolgozók. Könyveket viszünk ki hozzájuk és arra örekedünk, hogy minél többen beiratkozzanak a népkönyvtárba. Havonta egy-egy természettudományi, irodalomtörténeti és történelmi tárgyú előadást tartunk, amelyeket a magyarszakos nevelők, valamint a község dolgozóinak érdeklődési körét legjobban ismerő elvtársak tartanak. Az oktatási és népművelési állandó bizottság javasolta a tanács VB-nek, hogy mielőbb helyiséget biztosítson könyvtárunknak, még pedig olyant, hogy abban olvasókört is rendszeresíthessünk. Községünkben ugyanis eddig egyik célra sincs alkalmas helyiség.

Albert Antal,

a magyi áll. isk. igazgatója.

ÜTTÖRŐ AKTIVÁK A JÁRÁSI KÖNYVTÁRBAN

Tíz hónapja segíték a Járási Könyvtárban és mindig arra törekszem, hogy minél több könyvet kölcsönözzenek az ifjúságnak. Különléte módon népszerűsítjük könyvtárunkban a könyveket, felhívjuk a plakátokat, kiállításokat rendezünk. Van például egy ivergezt szekrényünk, amelyben a könyvcsomókat figurázzuk ki. Mi, üttörő aktívák is részt veszünk a könyvtár megbeszélésein. A legutóbbi értekezleten Papp Antalné, ifjúsági könyvtáros azt mondta: »Nektek arra kell törekednetek, hogy a könyvtár és az üttörők közt a kapcsolatot fenntartsátok.« En most a VII. osztályba járok és ha az általános iskolát elvégzem, könyvtáros gimnáziumba szeretnék járni.

Sándor István,

a mohácsi Járási Könyvtár üttörő aktívája

Itt a mohácsi könyvtárban kilenc-tizen segítünk mi aktívák. Örülünk, hogy segíthetünk, mert ezzel iskolai előmenetelünk is jobb. Mi vagyunk az összekötőkapocs a tanuló, az iskolások százaival. A könyvtár legújabb híreit továbbítjuk az olvasóknak, és elhozzuk az olvasók kívánságait, panaszait a könyvtárba. Azért is segítünk a könyvtárban, mert amit ott tanulunk, azt fel tudjuk használni az üttörő mozgalomban és az iskolában. Korunk és képességünk szerint bíznak meg minket különféle feladatok elvégzésével. Nem mindannyian a kölcsönzésnél segítünk, vannak, akik a könyvlebegyészéssel, plakátrajzolással és a ki-hordásnál segítenek. . . Az én édesapám és édesanyám még szegény sorban nőtt fel, nem volt számukra tanulási lehetőség, de én már tanulhatok és a kultúra minden áldásából részesülhetek. Ezért igyekszem a könyvtárban jó munkát végezni, segíteni a könyvekkel a tanulni vágyó ifjúságot.

Légrády Klára,

VII. o. t., a mohácsi Járási Könyvtár aktívája

A KÖNYVTÁROK BOLTJÁRÓL

A Könyvtárosok Boltjának megnyitása nagy örömet szerzett a könyvtárosoknak, nyitvatartási idejével kapcsolatban azonban panaszunk van. A kisebb üzemek könyvtárosai feladatukat társadalmi munkában látják el, a szükséges nyomtatványokat nem áll módjukban a délután 5 óráig nyitvatartó üzletben beszerezni. Javasolom, hogy a bolt este 7 óráig álljon a könyvtárosok rendelkezésére. Amennyiben ezt nem lehet így megoldani (amit nem tartok valószínűnek), úgy kerüldenék az este 9 óráig nyitvatartó könyvesboltok tartásának raktári könyvtári nyomtatványokat. Azok a könyvtárosok, akik nem ismerik a nyomtatványokat, itt kellő felvilágosítást kaphatnának.

Fried Vilmos,

a Fővárosi Ora- és Ékszeripari Vállalat üzemi könyvtárosa.

PARKKÖNYVTÁR GYERMEKEKNEK

A Szabó Ervin Könyvtár 14. sz. fiókja június 16-án megkezdte a Dunaparton, a Molotov téren a szabadtéri kölcsönzést, hogy ott a pajtasokhoz vigyük a könyvet, mert a nyári hónapokban sokkal kevesebb gyermek jön be a könyvtárba. Helyenként kétszer kölcsönzünk kint a téren és erre élénk plakáttal hívjuk fel a figyelmet. Már első alkalommal sokan vették körül a könyvkölcsönző asztalt és a pajtasok örömmel válogattak a színes könyvek között. Hogy milyen lelkesen fogadták a kölcsönzést, Hoffer Júlia, a Deák-téri áll. iskola tanítónőjének levele bizonyítja. »Kellemes délután a Deák-téri általános iskola napközti otthonának. A nagyobbak játszottak, a kicsik homokoztak. Egyszerre zene hangjaira lettek figyelmesek, odasiettek és tágranyílt szemmel bámulták a sok szép könyvet. S.inte egyszerre kérték a könyvtárrostól a szebbnél-szebb könyveket. Egyik leányka a kötényét adta zálogba egy mesekönyvért, egy

fiúcska pedig a labdáját »A fu-fangos Cintulá«-ért. A máskor oly nyugtalan gyermekek elmélyedve nézték, olvasták a könyveket a füves térség virágágyai között. Ragyogó gondolat elvinni a gyermekekhez a meseirodalom kincseit és játék közben nevelni őket a legnemesebb gyönyörűsége, az olvasásra. »

Rados Ottóné,
a Szabó Ervin Könyvtár 14. sz.
fiókjának könyvtárosa

A SIKER KULCSA: A TANÁCS ÉS A KÖNYVTÁR EGYÜTTMŰKÖDÉSE

Az 1950-ben alakult népkönyvtárunk fejlődése tanúskodik arról, hogy a községi tanács megérti és támogatja a könyvtár munkáját, a könyvtáros pedig aktívvá válva együtt szívós népnevelő munkát végez. Könyvtárunk december 21-re jövekvésű, alkalmas új helyiséget kapott és a községi tanács VB. 5600 forint értékű új könyvtári berendezéssel lepte meg az olvasókat és a könyvtárost. Ugyanakkor megaláktítottuk az V—VI. kerületi

fiókkönyvtárat, amely most már 560 kötet könyvet tart 250 beiratkozott olvasójának. A kölcsönadott könyvek száma a téli időszakban elérte a havi 700 kötetet. Tervünk, hogy még három fiókkönyvtárat létesítsünk olyan területeken, amelyek távol esnek a város központjától. Könyvtárunk 1952-ben összesen 17.000 kötet könyvet kölcsönzött. Nehézségeink olyanok, amelyek bizonyára más könyvtáraknál is jelentkeznek, ezért hívom fel a Megyei Könyvtár figyelmét a következőkre: Előadásaink sikere sokszor azon dől el, hogy a Megyei Könyvtár más előadót küld, mint akit előzőleg kijelölt. A látogatók száma megdöbbentően csökken, ha kiderül, hogy nem az az előadó jött el, akit vártak. Némely községben rossz a könyvállomány összetétele és ezen sürögősen segítené kell. Biharugrán alig van mesekönyv és ifjúsági irodalom. Zsadány fancieska-pusztán a könyvanyagot az iskola egyik szekrényében egyetlen polcra szorították be és a könyvtáros e miatt a kölcsönzéskor kénytelen minden kötetet leszedni, hogy megtalálhassa, amit keres.

Képlő Sándor,
sarkadi népkönyvtáros.

A KÖNYVTÁROS MEGJUTALMAZOTT LEVELEZŐI

Rados Ottóné, Papp Antalné, Csomor Tibor, Mátyás István, Pál József, Albert Antal, Fried Vilmos, Fenyvessy Góhér Anna, Várady Miklósné, Nagy Attiláné, Pintér József, Erdélyi Béla levelezőink között kiosztottuk a következő könyveket: Rákosi Mátyás: A szocialista Magyarországért, N. K. Krupszkaja: Lenin a könyvtárakról, Aczél

Tamás: A szabadság arnyékában, Illyés Gyula: Petőfi, Puskin válogatott művei, Mikszáth Kálmán válogatott művei, Versigora: Tiszta lelkiismeretű emberek, Méray Tibor: Tanúságtétel, Honoré de Balzac: César Biotteau nagysága és bukása, Földes Péter: Kanyargós Dráva, Gorkij: Az anya, Martin Andersen Nexø: Hódító Pelle.

Különböző napilapokban és folyóiratokban megjelent könyvismertetések jegyzéke

I. TARSADALMI-POLITIKAI IRODALOM:

Lenin V. I. Műveinek 32. kötete. Szabad Nép, július 3. Népszava, július 3.
Félix Pál: Vietnam a felszabadulás útján. Esti Budapest, június 17.
Gorkij, Makszim: A békéért és demokráciáért. Új Világ, június 11. (Aba Iván).
Incze Miklós: Válság és nyomor a Hortny-rendszerben. Természet és Technika, június (Sándor Vilmos).
Krupszkaja, N. K.: Mit írt, mit mondott Lenin a könyvtárakról. Új Világ, július 2. (Aba Iván).
Stejnberg, J. L.: A közepkeleti brit agresszió története. Természet és Technika, június.

II. TERMÉSZETTUDOMÁNYOS IRODALOM:

Albumok a szlovákiai barlangokról és tájakról. Természet és Technika, június (Ozoray György).
Schmidt, O. J.: Négy előadás a Föld keletkezésének elméletéről. Természet és Technika, június (Herczeg Tibor).

IV. TECHNIKAI IRODALOM:

Az acélglyptás időszak kérdése. Újítók Lapja, június 5.
Benedek Róbert: Magasnyomú gépek szerkezete és üzemtana. Újítók Lapja, június 20.
Csiky E. János: A pamut fésülése. Újítók Lapja, június 20.
Danlín, A. Sz.: A minőségi búzaorlás tökéletesítése. Újítók Lapja, június 5.
Jeljutym—Pavlov—Levin: A ferródtűvezetek gyártása. Újítók Lapja, június 5.
Kelen István: A pamutfonalak írezéséről. Újítók Lapja, június 20.
Knuth Károly: Sztahanovista munkamódszer a kazánházszerezési munkáknál. Újítók Lapja, június 20.
Kulicsihin—Vozdvizsenszkij: Mélyfúrás. Újítók Lapja, június 20.
Rájher, Sz. A.: Balesetelhárítás a hőkezelőüzemekben. Újítók Lapja, június 20.

Saválló padlóburkolatok tervezési irányelvei és kivitelezési szabályzata. Újítók Lapja, június 20.
Schej János: Réztartalmú fémhulladékok feldolgozása. Újítók Lapja, június 20.
Svedszkij, I. E.: A cipőgyártás módszertana. Újítók Lapja, június 20.
Szekér Ferenc: Újítók iskolája. Újítók Lapja, június 20.
Szkobla, J. A.: Épületszerelő munkák nagyiparszerű végrehajtása. Újítók Lapja, június 20.
Szmornov—Aljajev—Vajntraul: Hídegsajtolás a műszeriparban. Újítók Lapja, június 5.
Vékássy Alajos: Ruhagépipari géptan I. Újítók Lapja, június 20.

V. SZÉPIRODALOM:

Dreiser Theodore: Amerikai tragédia. Magyar Nemzet, június 28. (Victor János).
Farge Yves: Egy szó... (elbeszélések) Esti Budapest, június 17.
Fábián Zoltán: Utak. Csillag, június (Bóka László).
Gergely Mihály: Szülőföld. Csillag, június (Goda Gábor).
Homeros: Illas. (ford.: Devecseri Gábor). Irodalmi Ujság, június 4. (Kardos László).
K. Grandpierre Emil: A csillagszemű. Csillag, június (Pándi Pál). Irodalmi Ujság, július 4. (Czllne Mihály).
Kuczka Péter: Mindenkinék, mindenkinék. Irodalmi Ujság, június 4. (Illés Béla).
Móricz Virág: Apám regénye. Irodalmi Ujság, június 20. (Sarkadi Imre). Művelt Nép, július. (Zolnay Vilmos).
Pausztovszkij: Szárnyaló idő. Irodalmi Ujság, június 4. (László Imre).
Zola Emil: Igazság (ford.: Benedek Marcel) Csillag, június. (Gyergyal Albert).

VII. EGYEB IRODALOM:

Kodály emlékkönyv. Zenetudományi tanulmányok. Új Zenél Szemle, június (Ujfalussy József).

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

POLITIKAI MŰVEK

Simon Péter:

A SZÁZADFORDULÓ FÖLDMUNKÁS ÉS SZEGÉNYPARASZTMOZGALMAI 1891—1907.

Szikra

Az 1890-es esztendőök elején forradalmi erejű földmunkás- és szegényparasztmozgalmak lángoltak fel a Viharsarok megyéiben és átcsapva az ország más megyéire is, megrázkódtatták a tőkés-földbirtokos uralmi rendszer biztosnak hitt épületét. Az 1897-es országos méretű aratósztrájkok, a századfordulón meginduló óriási arányú kivándorlás, majd az 1905—1907-es oroszországi forradalom ösztönző hatására újult erővel meginduló földmunkás és szegényparaszti harcok »a forradalom rémével« fenyegették a gróf Tiszák, Wekerlék uralmát.

A földmunkásság és szegényparaszság mozgalmait kiváltó okok között a legfontosabb: helyzetük, életkörülményeik rendkívüli súlyosbodása. A magyar mezőgazdaság porosztatás fejlődésének nyomozó volt a szegényparaszságot a kíméletlen nagybirtokos- és kulák-kizsákmányolás prédájává tette, a nyolcvanas években bekövetkező agrárválság minden súlya reá nehezedett. Emellett a nagy vasút- és vízszabályozási munkák megszűntek, a mezőgazdasági gépek egyre nagyobb mérvű térhódítása megfosztotta a parasztságot a szegényedett rétegeit az állandó munkalkalmaktól s helyzetük gazdasági és jogi tekintetben is alig különbözött a közepkori jobbágyok helyzetétől.

Az ipari munkásság szervezkedésének, sztrájkmozgalmainak hatására a nincstelen mezőgazdasági proletariátus már 1891-ben kísérletet tesz május 1-e megünneplésére. Orosháza és Békéscsabán a tüntetések során véres összeütközésekre került sor a csendőrökkel s a vérengzésnek számos halottja és sebesültje lett. A csendőrszurony, az ostromállapot, a kormány kíméletlen terrorja nem tudta megfékezni az elemi erővel fellángoló mozgalmakat.

A szegényparaszság harcos tenniakarásáról, helyzetének megváltoztatására irányuló törekvéséről tanúskodnak az 1897 nyarán lejátszódó aratósztrájkok, a földmunkásság- és szegényparaszság szervezkedési, pártalakítási kísérletei és a nem egy helyen megmutatkozó föld-

osztási törekvés. Az uralkodó osztályok kíméletlen terrorja — csendőrsortűz, katonaság mozgósítása, »deres-törvény« stb. — mind nem tudta útját állni a mozgalom áradatának, s 1906-ban, »a nagy harcok évében« az arató- és cselédsztrájkok az ország 23 megyéjére terjedtek ki.

A kilencszázas évekre teljesen opportunistává váló szociáldemokrata pártvezetőség áruló módon szembefordult a földmunkásság és szegényparaszság mozgalmával: eltaszította magától a paraszti tömegeket, harcuk leszerelésén fáradozott. A Weltner-, Garami-, Kunfi-féle pártvezérek az uralkodó osztályok szekerét tolták, nem akartak forradalmat, éppen ezért nem törődtek a munkásosztály szövetségeseivel, a földmunkásokkal és szegényparasztokkal.

Simon Péter könyve történeti hűséggel, az események részletekbe menő fejtegetésével és értékelésével ismerteti a magyar munkásmozgalom történetének e fontos szakaszát. Műve azonban nem egyszerűen történelmi munka. Eleven, színes, harcos írás, mely a mult eseményein keresztül a ma dolgozójához szól. Megmutatja azt a hősi küzdelmet, melyet a dolgozó tömegek, a régi harcosok a boldog, békés, emberi életért folytattak. (I. B.)

J. Korolkov:

A HÁBORU UTÁNI NÉMETORSZÁGBAN

Egy újságíró feljegyzései

Szikra

Korolkov — jónevű szovjet újságíró, a Pravda tudósítója — a háború utáni években hosszú időt töltött Németországban. Figyelte a kettészakított ország életének alakulását, szemtanúja volt jelentős eseményeknek. Könyve a német háborús főbűnösök müncheni tárgyalásától 1950 őszéig, a Német Demokratikus Köztársaságban tartott általános választásokig kíséri nyomon az eseményeket.

Könyvének nagyobbik része megdöbbentő leleplezés az imperialista megszállók és a dolláron vásárolt hazaáruló német quislingek gárzódalkodásairól, a potsdami szerződés Németország demokratizálására és demilitarizálására vonatkozó rendelkezéseinek felrúgásáról, a német nép tervszerű kifosztásáról.

Az amerikai imperialisták és az Adenauer bábállamában hangadó fasiszták, militaristák aljasságát méginkább kiemelik a könyvnek azok a riportjai, amelyek ellentétként a Németország szovjet övezetében, majd a Német Demokratikus Köztársaságban bekövetkező demokratizálódás, gazdasági fellendülés, a nagyszerű forradalmi hagyományokkal rendelkező német munkássztály növekvő öntudatának tényeiről számolnak be.

A békéért és a német nép jövőjéért felelősséget érző szovjet embert látjuk a könyv lapjai mögött, mikor Korol'kov arról ír, milyen nyomorúságban él a gyarmati sorsba taszított Nyugat-Németország népe, hogyan rabolják ki az imperialisták az országot, hogyan hurcolják lelkiismeretlen emberkereskedők a tengerentúli nyomorba és pusztulásba, rabszolgamunkára a munkanélküliek százazreit, hogyan »működnek együtt« az amerikai megszálló hatóságok Hitler volt pénzelőivel és pribékjeivel, hogyan igyekeznek Nyugat-Németországot az imperialista agresszió támaszpontjává kiépíteni. Idézi a könyv az egyik amerikai lap szemtelenségül szinte megállapítását, hogy »a nyugatnémet kormányt gyarmati közigazgatási szerv helyzetébe juttattuk; de nem egy, hanem három alkirály, az amerikai, az angol és a francia katonai kormányzó irányításával.« Az amerikai megszállók a német fasisztákhoz hasonlóan »felsőbbrendűségükkel« kérkednek, holott gyakran, amint Korol'kov megjegyzi, még szórakozásaik is tökéletesen a vademberekre emlékeztetnek. Németországban mégis »új rendjüket« és züllött »kulturájukat« akarják meghonosítani. Korol'kov fényt vet a bonni bábormány tagjainak szennyes üzelmeire is. A bonni miniszterek — mint egyiküknek a könyvben közölt nyilatkozata nyíltan és arcátlanul bevallja — a politikát csak üzletnek tekintik. A fasiszta bankárok és iparbárok vásárolják meg parlamenti szavazataikat, a megszálló hatóságok titkos alapjaiból kapják zsoldjukat hazaárulásukért.

A német néppel szembeni sztálini politika humanizmusát, a német nép nagy értékeinek megbecsülését érezzük a könyvnek azokon a lapjain, amelyek az önmagukra talált dolgozó milliók építőmunkájának eredményeiről, a német ifjúság forradalmi lendületéről, az új típusú német dolgozók kiváló képviselőiről, a német Sztahánov-okról szólnak.

A német kérdésről az utóbbi időben megjelent könyvek közül Korol'kov könyvét gazdag dokumentumanyaga, a Németország nyugati és keleti felében végbement események széleskörű pártos felsorakoztatása, a döntő problémák alapos elemzése és a kitűnő újságíró előadásmódjának élmenytadó közvetlensége emeli ki. Alig

ajánlható jobb könyv azoknak, akik a háború utáni Németország életét, a német egységért folyó harc feladatait, a német nép problémáit közelebbről is meg akarják ismerni. (P. L.)

I. M. Lemin:

A BRIT BIRODALOM VALSÁGANAK KIELEZŐDÉSE A MASODIK VILÁGHÁBORU UTÁN

Szikra

I. M. Lemin részletesen elemzi könyvének első fejezetében az angol gazdasági élet pangását és hanyatlását a két világháború közötti időszakban. A második világháború felszínre hozta az angol imperializmust bomlasztó, egyre növekvő ellentmondásokat. A háború után pedig fokozódott az angol gazdasági élet hanyatlása, Anglia függősége az amerikai imperializmustól. Az angol burzsoázia az egyre nyomasztóbb válságból agresszió és háborús kalandok révén igyekszik kijutni. Lemin ismerteti azonban Nagy-Britannia Kommunista Pártjának programját is, mely a béke és gazdasági felvirágzás programja.

A szerző bőséges statisztikai adatok segítségével rámutat azokra a szomorú következményekre, amelyek az angol gazdaság hadiútra való átállítását jellemzik. A fegyverkezési hajszra az adók emelésére, a polgári szükségletre dolgozó ipar színvonalának hanyatlására, a néptömegek elnyomorodására, gazdasági válsághoz vezet.

Az amerikai monopóliumok, mindent felhasználva, egyre mélyebben igyekeznek behatolni Anglia gazdasági életébe, hogy Angliát — és az egész Brit Birodalmat — az Egyesült Államok hadigépezetének függvényévé tegyék. Számos beszédes adattal illusztrálja I. M. Lemin azt a tényt, hogy Anglia az amerikai »segélyek« fejében nyomasztó pénzügyi tartozásokkal, óriási nyersanyagszállításokkal — s végül, de nem utolsón sorban — politikai és gazdasági függetlenségének elvesztésével fizet.

Nagy és érdekes anyagot tartalmaz »Az angol gyarmati uralom válsága Indiában és Délkelet-Ázsiában« című fejezet, mely részletesen ismerteti az angol uralom szomorú »eredményeit«, az angol imperialisták gyarmati politikáját, a burmai és a maláji nép hősiess nemzet felzabardító harcát, az angol gyarmatosítók szörnyű kegyetlenkedését.

I. M. Lemin behatóan foglalkozik a brit imperializmus közelkeleti pozícióinak ismertetésével és az afrikai népek felsza-

badító harcával. A szerző részletesen elemzi a brit dominiumok háborúutáni fejlődésének sajátosságait és a haladó erők harcát a békéért, a demokráciáért.

Rendkívüli érdeme e műnek, hogy hatalmas tényanyagot közöl, gondosan elemzi, aktualizálja a tárgyalat kérdéseket, leleplezi az angol-amerikai imperialisták politikáját és bebizonyítja, hogy a »Brit Államközösség« börtönébe zárt, szabadságukért harcoló népek győzelme elkerülhetetlen. (Lénárt György)

M. M. Sejnman:

FEJEZETEK A PÁPASÁG TÖRTÉNETÉBŐL

Szikra

Sejnman legújabb művében nagy vonásokban ismerteti a pápaság történetét. Mint az előszóban megjegyzi, nem szigorú időrendi sorrendben, hanem egyes jellemző fejezeteket ragad ki, amelyek mindennél jobban rávilágítanak az intézmény jellegére, tevékenységére.

Köztudomású, hogy azok, akik ma a Vatikánt embergyűlölő terveik megvalósítására, egy új háború előkészítésére használják fel, igyekeznek a tájékozatlan hívők előtt a Vatikánt, a pápaságot olyan intézménynek feltüntetni, melynek tevékenységét jámbor, »istenes« célkitűzések irányítják.

Sejnman könyve leleplezi ezt a gyermekmesét. Bemutatja, hogyan alakul ki az őskereszténységben a püspöki intézmény, majd belőle a pápaság, s hogyan igyekszik az kezdettől fogva — a legviszszatasztóbb eszközök alkalmazásától sem riadva vissza, — a »lelki hatalmon« kívül világi hatalomra is szert tenni, hogyan forr össze a feudális renddel és válik a kizsákmányolás, az elnyomás támaszává, védelmezőjévé.

A mű rávilágít arra, hogy mi volt a kereszteshadjáratok igazi célja, hogyan kötött szövetséget »Krisztus földi helytartója« a török szultánnal, és árulta el saját egyházát, hogyan kufárkodott a bünbocsánattal, hogyan használta fel piszkos anyagi nyereszkeedésre, a »csodákat« stb. Számos kortárs elbeszélést idézi, s ezeket az elbeszéléseket lehetetlen felháborodás nélkül olvasnunk. Külön figyelmet érdemel az, amit Sejnman az inkvizícióról és a boszorkányégetésről ír, s ha most, évszázadok távlatából olvassuk a pápák hajmeresztő gazletteinek a leírását, feltétlenül meglátjuk, hogy a pápaság

lényegében ma is azt műveli, amit a középkorban — csakhogy ma nem tudja áldozatait máglyára küldeni — ma is üldözi a haladó gondolatot, az élenjáró tudományt, üldözi mindazokat, akik a kizsákmányoló rend ellen küzdenek.

A társadalom haladása azonban a pápaság minden erőfeszítése ellenére sem áll meg, és egyszer letűnt a feudális rend. A pápák egyideig átkozódtak, fenyegetőztek, majd látva, hogy nincs mit tenniük, az új rend, a kapitalizmus szolgálatába szegődtek — elvégre az is kizsákmányoló rend — és ha egyszer kiszolgálták a rab-szolgatartókat és a feudális urakat, miért éppen a kapitalistákat ne szolgálták ki? Sőt mi több, a pápaság nemcsak kiszolgáltatta őket, hanem közben maga is átváltozott nagytőkés szervezetté. A szerző meggyőző adatokkal támasztja alá azt a megállapítását, hogy a pápai állam megszűnésétől kezdve a pápa mindenekelőtt a kizsákmányoló osztályok közös érdekeinek a védelmezője. Innen fakadnak a gyűlölete a szocialista munkásmozgalom iránt, a Szovjetunió iránt, ahol egyszer s mindenkorra megszűnt az ember ember által való kizsákmányolása. Ez a gyűlölet vezeti el a pápát a fasizmussal kötött szövetséghez, s ezért szolgálja hű cselédként az új világháború kirobbantására, a pusztulásra ítélt kapitalista rend agóniájának meghosszabbítására törekvő amerikai imperializmust. A szerző érdekes adatokat közöl a pápaság és Oroszország multbeli viszonyáról, majd röviden utal arra, amit előző műveiben részletesen tárgyalt: a Vatikánnak a két világháború között és napjainkban betöltött szerepére.

Mindaz, amit elmondottunk, minden, csak nem »jámbor«, minden, csak nem »istenes« dolog — viszont tény. A szerzőnek sikerült a legjellemzőbb tényeket kiragadnia, olyan tényeket, amelyekhez szinte nem is kell kommentár, olyan tényeket, amelyek önmagukért beszélnek. Feltétlenül szükséges, hogy ezeket a tényeket minél többen megismerjék, mert ez szervesen hozzátartozik békeharcunkhoz. A könyvtárosok számára harci kérdés: ne könyveljék el egyszerűen ezt a művet a könyvszaporulathoz, hanem vigyék ki a tömegek közé, hogy minél többen megismerjék, hogy minél több ember szemében lelepleződjék a Vatikán népellenes szerepe. Ha ez így lesz, még nagyobb erőre kap békeharcunk és még kisebb körre zsugorodik össze a klerikális reakció és rajta keresztül a háborús gyűjtogatók társadalmi bázisa. (A. K.)

Félix Pál:

VIETNAM A FELSZABADULÁS UTJÁN

Szikra

Félix Pál könyve Vietnamból — erről a távol délkelet-ázsiai, hozzánk mégis közelálló országról —, politikai ismeretterjesztő mű. Áttekintést ad a Vietnami Demokratikus Köztársaság fejlődéséről, mai helyzetéről, megvilágítja a vietnami nép szerepét a békéért és szabadságért folyó nemzetközi harcban.

Vietnam hosszú évtizedeken keresztül »francia-Indokína« egyik része volt, népet francia gyarmatosítók leigázták és rendszeresen kifosztották, majd kiszolgáltatták a japán fasisztáknak. A vietnami nép azonban szembeszállt elnyomóival; s a Nagy Októberi Szocialista Forradalom nyomán fellendült felszabadító mozgalma a második világháború alatt soha nem látott méreteket öltött. A nemzeti egységfront: a Viet-Minh Liga ereje, harcokban született népi hadseregük csapásai 1945 augusztusára megdöntötték a gyarmati feudális elnyomást, kiűzték a francia és japán megszállókat. Alig egy év múltán a franciák, félrúgva a korábbi szerződéseket, hadüzenet nélkül megtámadták a fiatal köztársaságot. Nyolc esztendeje folytatják »szennyes háborújukat«, egyre fokozottabb amerikai közreműködéssel, s egyre kevesebb sikerrel. Vietnam népe, a kommunista párt — Ho Si Minh pártja — vezetésével, szövetségben a világ népeivel győzelmesen harcol új életéért, a keletázsiai békéért.

A könyv részletesebben ennek a nyolc évnek az eseményeivel foglalkozik, s nagyszámú forrásmunkára támaszkodva jellemzi az ország katonai, politikai, gazdasági helyzetét, kulturális eredményeit. A leíró részeket jól megválasztott konkrét adatok, statisztikák támogatják, a szerző kerülte az általánosabb fejteletéseket, mint ahogy vigyázott arra is, hogy témakörének határait túl ne lépje. Ez a törekvő akadályozhatja meg abban, hogy közelebbre megmutassa azt a harcot, amelyet Franciaországban vívnak Vietnamból: az amerikai szoldbani álló nagytöke és szociáldemokrácia a fontos stratégiai terepet jelentő ország meghódításáért, hatalmas nyersanyagkincseinek megkaparintásáért, — a dolgozó tömegek pedig a Francia Kommunista Párt irányításával a »szennyes háború« megszüntetéséért, Vietnam függetlenségéért.

Bár a könyv stílusa világos, közérthető, — elsősorban azoknak ajánljuk elolvasását, akik már bizonyos fokú politikai képzettséggel rendelkeznek. (Z. L.)

MŰSZAKI MŰVEK

A MUNKAVÉDELEM KÖNYVEI

Pártunk központi lapja június 21-i számának vezércikke, amelyben a vezetők állandó kötelességeként hangsúlyozta a dolgozókról való gondoskodást, a következőket írta: »A gazdasági vezetőknek nagy körültekintéssel kell gondoskodniuk a dolgozók egészségéről és a munka biztonságáról. A jó üzemi vezető gyakran körüljárja a műhelyeket, maga győződik meg arról, hogy nincsenek-e a munkások kitéve baleseti veszélynek, tiszta, egészséges körülmények között dolgoznak-e.« A Szabad Nép vezércikke ismételten hangsúlyozza, milyen nagy jelentőséget tulajdonítanak vezetőink a balesetelhárítás és munkavédelem kérdéseinek.

Különböző kiadóink — különösen a Népszava — már eddig is sok balesetelhárítási szakkönyvet adtak ki, amelyek egyrészt a munkavédelmi megbízottak feladatait tárgyalják, másrészt megmutatják a dolgozóknak, hogy a különböző szakmákban és iparágakban, különböző gépek mellett milyen munkavédelmi előírásoknak kell eleget tenniük. Különösen fontos a Népszava »Munkavédelmi kiskönyvtár«-a, mert füzetekben röviden és tömören ismerteti a dolgozóknak az egyes szakmák balesetelhárítási ismereteit. A könyvtárosoknak is feladata, hogy ezekre a könyvekre felhívják a dolgozók figyelmét s mutassanak rá arra, hogy a legtöbb üzemi baleset a dolgozók figyelmetlenségéből ered, vagy abból, hogy helytelenül, hanyagul kezelik a szerszámokat, munkaeszközöket, a gépek forgó, mozgó részeit. Az alábbiakban egy-két nemrégiben megjelent munkavédelmi könyvre hívjuk fel a könyvtárosok figyelmét.

Rostás Pálné: AZ ÜZEMI MUNKAVÉDELMI MEGBIZOTT. A könyv ismerteti a munkavédelmi megbízottak feladatait és a munkavédelmi hálózat megszervezésének lehetőségeit. Rámutat az oktatás jelentőségére, a munkavédelem népszerűsítésének fontosságára, a munkavédelmi újítások jelentőségére, végül pedig munkavédelmi tapasztalatokat közöl az egyes fontosabb iparágokról. (Népszava kiadás.)

Császár Pál: BALESETELHÁRÍTÁSI ISMERETEK A CSILLESEK ÉS A KAPCSOLOSZEMELYZET RESZÉRE. Ez a zsebkönyv — amelyet a szakma minden egyes dolgozójának ismernie kell — ismerteti a villamosági balesetek elleni védekezés lehetőségeit, a szállítási balesetek elhárításának módját, a bányagázok és bányatüzek elleni védekezést, a bányászerszámok helyes használatát, valamint a bányamentés eseteit. Császár Pál írása a Munkavédelmi Kiskönyvtárban jelent meg. Ha-

sonló összeállításban és tartalommal jelentek meg a sorozat többi kötetei is, úgy, hogy a különböző iparágak dolgozói könnyen megtalálják az őket legjobban érdeklő szakkönyvet. (Népszava kiadása.)

Lejtesz — Marcinkovszkij — Hojcanov: MUNKAEGÉSZSÉGÜGY. A munkaegészségügy a munkakörülményeknek a dolgozók egészségére kifejtett hatását tanulmányozza s kidolgozza azokat a szervezési, egészségügyi és gyógyító-megelőző eljárásokat, amelyek a munkakörülmények egészségesebbé tételéhez és a munka termelékenységének emeléséhez szükségesek. *Lejtesz — Marcinkovszkij — Hojcanov* könyve először is a munkavédelmi törvényeket tárgyalja igen részletesen, majd a munkaélet-tant, az egyes szervek és szerv-rendszerek megterhelését és a test helyzetét munka közben. Ezután a termelési hely meteorológiai körülményeire, majd a rövidhullámú sugárzásra, a légköri nyomásra tér rá.

Sok üzemünket érdeklí az ipari por elleni küzdelemről szóló fejezet, a zaj és rázkódás elleni védekezés, valamint azok a részek, amelyek az ipari foglalkozási mérgezésekről és fertőzésekről szólnak. A könyv tárgyalja az egészséges munkahely megszervezésének kérdéseit is. A legfontosabb talán az a fejezet, amelyben a szerzők az egyes főbb iparágak részletes munkaegészségügyével foglalkoznak. (Egészségügyi Kiadó kiadása.)

Sz. A. Rajher: BALESETELHÁRÍTÁS A HŐKEZELŐ ÜZEMEKBEN. Rajher könyve mindenkéltű az általános baleset-elhárítási tudnivalókat közli, majd ismereti a biztonsági technikát a hőkezelőke-mencék használatánál, az edzőberendezéseket és a biztonsági követelményeket. Különös figyelmet fordít a gáztűzelésű, folyékony üzemanyagú és villamoskemencék kezelésére, az olajban és sóoldatban végzett edzésre, a ciánolvadéokra, a gázos betétedzésre, a ciángázban való edzésre és a pácolásra. Végül jelentős teret szentel a hőkezelőüzemek tűzoltófelszereléseinek ismertetésére is, s elmondja, melyek a gyúlékony, folyékony tüzelőanyagok és szenek tárolásának helyes módjai. (Népszava kiadása.)

A. F. Vlaszov: MUNKAVEDELEM A FÉMFORGÁCSOLO SZERSZÁMGÉPEKENÉL. Ez a könyv a fémforgácsoló gépek legfontosabb csoportjaival foglalkozik — ezek közül is főképpen az egytetemes rendeltetésűekkel — s azt vizsgálja, hogyan kell ezeknél a gépeknél a balesetelhárítás feltételeit biztosítani. Könyvében nagy figyelmet fordít a gyorsforgácsolásnál (esztérgálásnál, marásnál) adódó balesetelhárítási kérdésekre, amelyek a fémfeldolgozás új technológiai folyamataira vonatkoznak (menetvágás forgókésekkel és villamoszikkraforgácsolás).

A könyv több olyan módszert és eszközt ismertet, amelyek a forgácsnak a gépek-ről és a műhelyből való eltávolítására alkalmasak, mivel a forgácsnak megfelelő időben való eltávolítása igen fontos tényező a gépműhely veszélymentes munkafeltételeinek megteremtésében. (Abu Iván)

SZÉPIRODALMI MŰVEK

Mikszáth Kálmán:

IRÓI ARCKÉPEK

Művelt Nép Könyvkiadó

A Művelt Nép Könyvkiadó nagy szolgálatot tesz klasszikusaink elvi jelentőségű irodalmi tanulmányainak, arcképeinek, feljegyzéseinek kiadásával, Móricz Zsigmond irodalmi tanulmányai után, most Mikszáth írói arcképei jelentek meg és remélhetőleg a köteteket továbbiak fogják követni. Tudományos jelentőségüknél is fontosabb, hogy ezek a népszerű kiadványok az olvasók tömegeit nevelik egészséges irodalmi ízlésre, elmélyültebbé, tudatosabbá teszik az olvasók — elsősorban az utóbbi években könyvhöz szokott tömegek — irodalmi ismeretét és egészében jó alapokra helyezik könyv és olvasó kapcsolatát. Már ez a néhány gyűjtemény is bizonyítja, hogy klasszikus íróink bizonyultak a legjobb irodalompedagógusoknak. Irodalomszakos tanár és mindenfajta irodalomnépszerűsítő megtanulhatja Adytól, Móricztól, Mikszáthtól a helyes irodalomnépszerűsítés módszertanát, hogy miként kell a céhen kívüliek számára írni és beszélni írókról, művekről, irodalomról.

Harminonyolc értékes Mikszáth-írást válogatott össze Bisztray Gyula, az új Mikszáth-kötetbe: előszavakat, bírálatokat, karcolatokat, nekrológokat. Több Mikszáth-írást foglalkozik a magyar széppróza-irodalom úttörőivel, Fáy Andrással, Jósika Miklóssal, Gaál Józseffel, Nagy Ignáccal. Mikszáth Petőfi-írásait három cikk képviseli. Ezek közül a pesti Petőfi-szobor leleplezése aikalmból megjelent cikk a legjelentősebb, 1882-ből. Bátor kiállítás az igazi Petőfi mellett. *»Minek jöttetek ide ünneplőt tartani? Petőfinek? Ne ámítások magatokat; Petőfihez nem ez a méltó ünnep. Ti nem az örökséget becsülték meg, amit hagyott. Ti csak tort ültök, lakomát csaptok, mert az nektek jól esik...«* — mondja a kiegyezéskori hivatalos ország szemébe. Arany halála alkalmából megjelent írását szintén mély megbotránkozás hatja át. Pesten nem igen látni, hogy falai között halva képszik a kor legnagyobb magyar költője. A gazdagok, a kufár polgárok nem érnek rá gyászolni és *»a nemzeti kaszinón sincs felete*

zászló, hol pedig a nemzeti főuraink gyászát jelezni s ahova kilúzik akkor is, ha Kricsi, Flicsi agár- és kártyamesterek halnak meg. Ne zavarjon az meg senkit; a nemzeti kaszinó nem ma választja először magát külön a nemzetől...»

Legelevenebb, legérdekesebb írásai kortársaival foglalkoznak. Irodalmi cikkek közül elsősorban ezekben érvényesülhet leginkább sajátos anekdotázó tehetsége, szatirikus hajlama, kritikai szemlélete. (Jókai, Gyulai, Tolnai stb.) Hány finom vágás, rejtve szűrő és találó szellemes kritika van például a Jókairól, mint képviselőről, a Gyulairól, mint költőről szóló karcolataiban. A kötet írásai közül Mikszáth szatirájának ereje legegyszerűbben *A tíz könyv* című előszóban bontakozik ki, ahol arról beszél, hogy amikor felszólították, hogy a trónörökös számára tíz magyar könyvet ajánljon, nagy kinnal is csak ötöt tudott e célra megjelölni, mert a magyar írók remekművei nem főhercegek számára íródtak.

Számos írásában a nála fiatalabb írókörtársak műveit bírálja, ajánlja, ismerteti (Bródy Sándor, Iványi Ödön, Juszt Zsigmond, Papp Dániel). Mikszáth élénk érdeklődése szerető bírálata érződik ezekből az írásokból, amelyekkel a fiatal írórtársak útját egyengette.

Bisztray Gyula bevezetője nemcsak a kötet cikkeit ismerteti, hanem teljes képet kíván adni Mikszáth irodalomtörténeti szemléletéről. (Vargha Kálmán)

MAGYAR KÖLTÉSZET BOCSKAYTÓL RAKÓCZIIG

Szépirodalmi Könyvkiadó

A Magyar Klasszikusok sorozatában jelent meg ez a kötet, amely hű képet nyújt a XVII. század költészetéről és a kuruc költészetéről. Zrínyi és Gyöngyösi nem szerepelnek a gyűjteményben, mert szerkesztőinek az volt a céljuk, hogy a ma már alig ismert, vagy eddig rosszul ismert, elfeledett költőket mutassák be s bőséges és gondos válogatásban ismertessék meg az olvasóval a kéziratossá énekeskönyvek nagyrészt névtelen költőinek műveit. A gyűjteményt Esze Tamás, Kiss József és Klaniczay Tibor állította össze, bevezető tanulmányt Esze Tamás írt.

E viharos korszak minden eseményét, a nemzet életének minden mozzanatát megénekeltek a költők. Ez a költészet a török elleni honvéd háborúk érzelmi- és gondolatvilágából sarjadt ki. Balassi hatása igen erős, különösen a szerelmi versekben. Izzó gyűlölet jellemzi a kor legtöbb költői megnyilvánulását a Habsburgok ellen. A protestáns tömegeket üldöző klérus ellen. Az irodalomban épp-

úgy, mint Thökölytől kezdve a politikai életben is, kialakulóban van a nemzeti egység, a köznemesség, a szabad hajduság, a jobbság és az alsó papság meg a deákság közös arcvonala a császári elnyomók ellen.

Ez a nemzeti egység szólal meg legszebben a kuruckor költészetében. De hangot kap a szegénylegény-dalok névtelen költőjének verseiben a köznemesség egy részének árulása fölötti düh és elkeseredés is. A szűk, nemesi osztályérdek győz a nemzeti egység gondolat felett, dezertálások, árulások készítik elő a majtényi fegyverletételhez vezető utat. Mindez hangot kap a kuruc költészetben. A gyűjtemény méltó emléket állít egy harcokban gazdag korszaknak, amikor a nemzet szinte egyemberként fogott fegyvert hazája védelmében. (K. J.)

Szabó Pál:

ÚJ FÖLD

Szépirodalmi Könyvkiadó

Úl egy ember az árokparton, magában, kint a faluszélen, s kecskét legeltet. Ezzel kezdődik Szabó Pál új regénye. S csapatosan jönnek a falubeli dolgozó parasztok, hogy közös akarattal kikiáltssák a szocialista falut — ezzel fejeződik be. Két év telik el közben — 1949. őszétől 1951. őszéig — ez alatt fordul az élet Inándon a múltból a jövő felé.

Megfordul az élet, de kicsoda küzdelmek árán. Alig vannak egynéhányan a »magvetők«. (Egyikük ép a kecske gazdája, Bördös Lajos). A párttagok zöme sem tart velük. Járják a falut Sárközi, a párttitkár, aztán Bördös, Szitó, Papp Jóska, mennek házról-házra, s hetekig tartó munkával toboroznak össze tizenhárom családot, a magukét is beleértve. Benyitnak a borbélyhoz, elmennek a kút mellett; az ott kaszinózók egyszerre másról kezdenek beszélni, s ki nem mondanának előttük egy őszinte szót. Mintha csak sohse látott idegen, vagy a faluba beszívárgott ellenség lenne ez a pár ember, olyan dermesztően fagyos körülöttük a levegő. Ahogy a hatos kovács dörmögi mérgesen: »Elég disznóság, hogy beengedik a faluba a kolhozt.«

A háttérben persze kezdettől fogva azok állnak, akiknek a legtöbb félténi-valójuk van, ha netán csakugyan gyökeret ereszt és győz a termelészövetkezet. Az első ijedtségre mindjárt összeröffennek a parókián, Phépy Ernő nagytiszteletű úrnál, nagygazdák, alispánfi, kapitány — s attól kezdve, míg csak bírják szusszal, ők bújtogatják a népet,

döglesztik be a traktorokat, ütik le csá-kánnyal Kővágó Andrist és így tovább, vagyis tesznek meg minden tőlük telhe-tőt a fejlődés ellen.

A regény feszültsége egyrészt eb-ből fakad; hogyan hódít mégis tért, szí-vós harcban, szinte lépésről-lépésre a fiatal termelőszövetkezet. De a feszült-ség másik, még bővebb forrása meg az, amely az egész harcnak értelmet ad: az egyéni sorsok alakulása.

Központi alakja, »főhőse«, nincs a re-génynek, talán kár is, hogy nincsen. De az író ép ezt akarta: az egész régi paraszti társadalom felbomlását, s az új, immár szocialista közösség születését írni le, a maga teljes bonyolultságában. Persze eleven emberek életén át.

Pompás figurákat teremtett. Bördős Lajos, Kővágó András, a fia Andris, párjával Molnár Esztivel, Papp Jóska, Sárközi Imre, anyja, Rózsa, Biri Mihály — jóformán mind egy-egy külön re-gényt követelnének a maguk számára. Sorsuk hol kacagtat, hol könnyekig meghat: a paraszti olvasók ezrei és száz-ezrei ismerhetnek magukra bennük.

De nemcsak az emberek alakulnak közben, hanem az őket körülvevő ti-szántúli, s közelebbiről a bihari szikes-lapos táj is, ahol a regény lejátsszódik. »Két isten kék« — ez a regény második részének a címe. Régi paraszti szólás ez, a nedvesen szétfolyó, szárazon kővé-váló szikes földekre; »Két isten kék neki, egyik, aki locsoljon, a másik, aki szárazsá.« Két isten, vagyis egyse, hanem az ember, ki növekvő erejével már erre is képes, úrrá tud lenni a ter-mészeten. Erről is szól ez a szép re-gény, hogy hogyan.

Szabó Pál műve az első igazán méltó, nagyobblélekzetű beszámoló a magyar falu szocialista átalakulásáról, irodal-munk maradandó alkotása. Helyenként talán egy kicsit még ennél is bátrabban mehetett volna bele a problémák sűrű-jébe (ennek a falunak az állam például csak ad, kérni semmit sem kér tőle) — de egészében a regény mégis mélyés-geesen meggyőző, sőt sokszor valóságga lélekbemarkoló. Olyan író munkája, aki 60 éves létére is fiatal szívvel hisz a jö-vőben, s az érte küzdő, dolgozó embe-rekben. »Milyen szép az ember!« — rö-ppen ki az öreg Szikszai vízmester száján a szó az utolsó fejezetben. De igazában nem is az övé, hanem magáén Szabó Pálén. Ő hiszi, vallja, s mutatja meg egész regényével: nehéz a harc, de meg-éri, hiszen lássátok, milyen szép is az ember!

(Varga Domokos)

Bátori Irén:

KEMÉNY LECKE

Szépirodalmi Könyvkiadó

A képmutató, reakciós klérus leleplezése fontos helyet foglal el a magyar próza-irodalomban. Gondoljunk csak Mikszáth, Iványi vagy Kaffka műveire. E harcos ha-gyományt folytatandó írta meg Bátori Irén *Kemény lecke* c. könyvét. A mű újszerű-sége abban rejlik, hogy az egyszerű dol-gozó nép gyermekének szemével figyeli meg és írja le a vallás haszonélvezőinek — a papoknak és apácáknak — kettősarcú életét.

A történes színhelye egy magyar kis-város. Szereplői általában kisiparosok, de olykor az úri világ« egy-egy jellegzetes alakját is bemutatja az író.

A kis Muhari Ilka egy elszegényedett cipészmester ötödik gyereke. A városka legszélén, az Alvégen laknak. A parányi jövedelemből éppen, hogy csak tengetik életüket. A kis Ilka hamar megismeri az élet szenvedéseit, a nélkülözést, a nyomort. Az ő nyiladozó; olykor csodálkozó, töpren-kező tekintetével szemléljük mi is a kis városka életét. Ilkát, hatéves korában, az apácák vezette katolikus iskolába adják. Ebben az iskolában riad rá a kislány, hogy a rideg, kegyes arcok szívesen el-almoso-lyodnak a »tiszi«, azaz a tisztelendő úr csiklandozásai nyomán. A szigorú apáca-tanítónénik szeretik a borocskás ebédeket, a külső szem-nemlatta mulatozásokat, amikhez az anyagot a városka gazdag földbirtokosai, nagykereskedői vagy kulák-jai küldik az intézetnek. Természetes, hogy a »kedves nővérek« megkülönböz-tekten bánnak a gazdagok gyermekeivel. Az úri gyermekek külön osztályba, az ú. n. »externát«-ba járnak, s még érintkezniök sem szabad a kisiparosok »proligyermekei-vel«. Balla tisztelendő úr olvasószentelés ürügyén gyakran hívja magához a leányo-ka, míg végül is — egy tizesztendős lányka megrontása után — a városka fel-háborodott lakossága kiteszi szűrét a helységből. Az apácák a legördögibb mód-szerekkel igyekeztek »utódokat« nevelni. Egyiket veréssel s kegyetlenkedéssel akar-ják bekényszeríteni a rendbe, a másikat pedig úgy, hogy tiltott szerelmeskedésre buzdítják, mert tudják, hogy a bukott úri-leány útja hozzájuk vezet majd.

A kis Muhari Ilka nyitott, okos szemmel járkal a városkában, s így az olvasó meg-ismerheti az 1910-es esztendőök magyar kisvárosának kilátástalan, szomorú, hazúg életét. A léleklátó asszonyokat, a jellegze-tes pletykákat, a lefojtott szenvedélyeket, a dolgozó nép mérhetetlen nyomorát. Ebbe a sötétségbe világít be néha a Muhari fiúk látogatása, akik Pesten dolgoznak, s aki-

ket már megérintett a munkásmozgalom szele. Andris — édesanyja temetésére — felkötött karral érkezik haza, s a rémült, kis Ilka kérdezősködésére elmondja, hogy tüntetésen vett részt, ahol megkardlapozták a »munkát-kenyeret« követelőket. Ilka szeme tágranyilik, s megérzi, hogy harcolni lehet és kell. Az iskolaév végén tiszta kitűnő bizonyítványt visz haza. Kemény lecke volt ez az esztendő a kisleánynak, de az olvasó ki nem mondottan is sejti, hogy a kemény próbát kiáltozt, kicsiny Ilkából majdan a munkásmozgalom erős, öntudatos harcosa lesz!

A regény — a kisváros életének feltárásában — nem törekszik a teljességre, de megkapó élményszerűségével megszereteti velünk a csető-botló kis Ilkát, s megundorít az »ájtatos«, haszonleső apácáktól. Ugyanakkor a könyv szerkezete kétségtelenül megsínyli a téma erőszakos leszűkítésének korlátait. Az egyenesodró történés helyébe gyakran mozaikszerű képsorozat kerül, s ez kissé vontatottá teszi helyenként az olvasmányt. A szatirikus hang sem mindig sikerült. Sok esetben az író a saját gúnvos szavaival beszél a klérus embereiről s nem belülről látatja a »szatirikus« tartalmat. Érthetetlen, hogy a kis Ilka miért nem barátkozik senkivel, még a magafajta gyerekekkel sem? A lélekrajz időnként elnagyolt, ezért az apácák néha szoborszerűek, s nem meggyőzően életteliek. A kis városkában túlságosan a vallás körül forog minden; nem egészen életszerű ez! A regényben *nincsenek típusok*, csupán a kis városka átlagos, bizonyos egyéni jellegzetességekkel felruházott emberei mozognak benne. Ugyanakkor a *kis Ilka elmélyült és finom rajzában megsejtjük a jövőző munkásnő erőteljes típusának embrionális körvonalait.*

Általában: a regényt — különösen a nő-olvasók táborában — komoly haszonnal kölcsonőzhetjük; nevelőmunkánk fontos eszközeként használhatjuk. (*Györi György*)

Szász Imre:

SZÓL A SIP

Szépirodalmi Könyvkiadó

Szász Imre első regénye a Rákóczi-szabadságharc kitörésének 250. évfordulóján jelent meg. A *Szól a sip* a »Bottyán« című kétkötetes regény első kötete.

Az író szép és aktuális feladatra vállalkozott. A Rákóczi-szabadságharc a szabadságszerető magyar nép történetének legszebb korszakai közé tartozik. Ennek a korszaknak a megismertetése történeteszek és írók megítélt feladata.

A mű cselekménye az 1704—1705-ös év eseményeit mondja el az 1706-os ered-

ménytelen fegyverszünet felbontásáig. A regény főszereplője a haza szabadságáért, de a kettős kizsákmányolás megszüntetéséért is harcoló nép. Kiemelkedik szerepét tekintve a népből Végh János jobbágyfiú és Bottyán tábornok, kit katonái hol »Tigris apánk«-nak hívtak, mi harcbeli ügyességét, rugalmasságát, gyorsaságát jelzi, hol »Bottyán apánk«-nak, ami a kurucok, bujdosó szegénylegények, elnyomott jobbágyok nagy-nagy szeretetét mutatja a Rákóczi-szabadságharc egyik legkiemelkedőbb hadvezére iránt.

A regényből Bottyánt kiváló hadvezérnek ismerjük meg, ki körültekintően, megfontoltan vezeti osatába katonáit, az oktan, sok áldozatot követelő akciókat mindig kerüli. Szerették is katonái, bíztak benne, tűzbe mennek érte. Bottyán messze kimagaslik a szabadságharc tábornokai közül szaktudásával, hadvezéri képességeivel. Ő a Rákóczi-szabadságharc Bem apója. Valóban aityai szeretettel kísérté figyelemmel katonái sotsát, aki egy kiosit is kitűnt, névről is ismerte. Így ismerte fel Végh János képességeit is és nevezte ki strázsamesterré. A sok harcot látott, Bottyán mellett sokat fejlődött jobbágyfiú éles szeme észrevette Bottyán és a többi tábornok közti különbséget, a főurak kényszeredett részvételét a szabadságharcban.

Szász Imre regénye alkalmas arra, hogy fejlessze az olvasó hazaszeretétét, megismertesse a magyar nép igazi szabadságharcos hagyományait. Kár, hogy néha a kelletténél jobban archaizál, ami az olvasók nagy része előtt érthetlenné teszi egyes mondatait. (*Török Bálint*)

KET ÚJ MAGYAR ELBESZELES

Ember György: *Kállai kettős*

Méray Tibor: *Korea szíve*

Szépirodalmi Könyvkiadó

Novellairodalmunk most kibontakozó fellendülésének bizonyítéka, de egyben eszköze is az Országos Béketanács nemrégén megindított »Új magyar elbeszélések« sorozata. A kis köteteknek kiállítása — és eddig megjelent darabjai is — bizonyítják: nem valamiféle »demokratikus ponyváról«, hanem irodalmi értéket képviselő novellákról van szó, amelyek így, mindenki számára hozzáférhető árban és kiállításban valóban ezrek, sőt tizezrek olvasmányaivá válnak.

Ez a szinte határtalan terjesztési lehetőség indokolja elsősorban, hogy — néhány héttel Méray Tibor nagyjelentőségű koreai útinaplójának megjelenése előtt — két elbeszélést (Korea szíve és a Namrii csatorna) ilyen formában is kiadták. Az első elbeszélés hőse, Kim Op őrnagy,

aki délen, a frontszolgálattól távol becsületes koreai hazafiaktól tanulja meg meghallani a haza szívének dobbanását, és Pak Ok Kjong, a nép egyszerű leánya, ápolónő, az őrnagy tanítómestere, aki ráébreszti őt arra, hogy hol a helye. A második — a namrii asszonyok, akik élükön Jun Szun Okkal vállalkoznak arra, hogy szinte szerszám és hozzáértő férfihez nélkül végrehajtsák a lehetetlent: felépítsék, méghozzá határidő előtt, a falu csatornáját és ezzel biztosítsák a vidék rizsellátását.

A Szabad Nép hasábjairól és Tanúságtétel c. kötetéből jól ismert újságíró itt élményeinek általánosításával, hőseinek valóban írói rajzával és a két elbeszélés drámai atmoszférájának megteremtésével nagyszerű írói képességekről tett bizonyosságot.

Ember György Kállai kettőse a ritkábban kiaknázott műfajok, a keretes történelmi elbeszélések sorába tartozik. Egy ma is népszerű tánc évszázados eredetét meséli, illetve mesélteti el a szerző, hősével, Öreg Mózes Gábor bácsival, aki a szolgaság kenyerén öregedett meg és a felszabadult Nagykállóban, ősz hajjal ismerte meg a fiatalságot. Meséjének hallgatói között ott ülnek az igazi fiatalok, Sóti Kati, Borsi Benedek, meg a többiek, a falubeli kultúrcsoport táncoslábú ifjúsága, — az egykor a szolgaság ellen tiltakozó keményakarató hajdu parasztok késő unokái. A keret és a tulajdonképeni történet időbeli kettőssége érdekessé, de ugyanakkor néhol nehézkessé is teszi az elbeszélést és mind a múltban, mind a jelenben megnehezíti a hiteles kor- és környezetrajzot, ugyanakkor pedig némileg elvonja az írók a híres tánc tüzesebb bemutatásától. Úttörőjellege miatt azonban így is feltétlenül érdemes olvasnunk és olvasatnunk, különösen a kultúr- és tánc csoportok tagjaival. Külön elismerés illeti Kass Jánost, az elbeszélést színesítő, stílusos és szép illusztrációért.

(Mihályi Gábor)

A. Tolsztoj:

I. PÉTER

Új Magyar Könyvkiadó.

Alekszej Nyikolájevics Tolsztoj, a szovjet irodalom egyik legnagyobb alakja, küzdelmes, nehéz életet élt. Ősi nemesi családból, pusztulásra ítélt osztályból származott. De a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme után hazaszeretete hozzásegítette ahhoz, hogy kiszakítsa magát osztályából, a proletariátus mellé álljon, forradalmárrá, szovjet emberré legyen, s mint szovjet író dolgozzék ezután népének s az emberiség kultúrá-

jának gazdagítására. Elképzelhetni, mi csoda megrázó élmények sorozatán mehetett keresztül az az ember, aki megírta a Golgotha című nagy, háromkötetes regényt, amelyben epika formájában önti ki a forradalomnak az ő életét is átalakító nagy élményét. Alekszej Tolsztoj a forradalom után aktív, közéleti emberré vált. Akadémikus, 1937-től a Szovjetunió Legfelső Tanácsának tagja volt és egészen haláláig (1945) mindig a szovjet közélet első sorában harcolt, dolgozott.

E regénye, amely most méltó fordításban és kiadásban jelent meg magyarul, a nagy író egyik legjelentősebb alkotása. Benne I. Péter korát írja meg, azt a forrongó, izgalmas időszakát az orosz történelemnek, amelyben Oroszország erői először jelennek meg úgy, hogy egész Európa kénytelen megismerni az orosz nép lebírhatalatlan erejét. Alekszej Tolsztojt I. Péter egyénisége izgatja, azt keresi, mi volt az, ami ezt az embert Nagy Péterré tette. A regény illy módon Péter élettörténete, de úgy, hogy benne az orosz nemzeti jellem nagysága, ereje nyilvánul meg. Péter hazafi, állhatatos, célratörő ember, aki hibáival is az orosz ember sajátos erejét képviseli. A kor gyermeke I. Péter, aki ebben a vad világban maga is nem egyszer a legkegyetlenebb eszközökkel viszi végbe céljait, de ez a kegyetlen célratörés eredményeket hoz, megalapozza Oroszország jövőndi nagyságát.

Alekszej Tolsztoj regénye a szó legszorosabb értelmében történelmi regény. Az író sosem kerül benne előtérbe, úgy érezzük, hogy előttünk a valóságos történelem zajlik színesen, gazdagon. Tolsztoj a kor hangulatát tökéletesen fel tudja idézni. Úgy elmerült ebben a korban, hogy a legelrejtettebb, a legelvontabb társadalmi problémákat is átélhető közelségbe tudja hozni. Ő maga így ír erről: »A történelmi tények adták regényem fonálát, de a mély gyermekkori benyomásokból megmaradt ízek és képek, azok az alig megfogható finom dolgok, amelyeket nehéz szavakba foglalni — ezek adták meg az érzékelhetőségét annak, amit leírtam... Azt hiszem, ha városban születtem volna és nem ismernék gyermekoromból ezerféle dolgot — a hóvihart a sztyeppéken és az eldugott falvakban, a karácsonyheti szokásokat, a kunyhókat, a jóslásokat, a meséket, a forgácsfáklyát, a gabonaszárító sajátos illatát, valószínűleg nem tudtam volna úgy leírni a régi Moszkvát.« Ime, Alekszej Tolsztoj ennyire mélyen körülzsongatta magát a múlt nyelvi, hangulati ízeivel, mégsem került a naturalista ábrázolás veszélyébe, mert világosan tisztázta műve eszmei, politikai problémáit. Péter alakja körül felvonultatja széles történelmi képben a maradi bojárság alakjait, s azokat

a népi származású embereket, akik I. Péter segítőiként mindvégig bátran kitarottak.

A regény nagyszerűen mutatja meg, hogyan tekintette, hogy használta fel Péter a fejlettebb, haladottabb külföld példáját. Igaz, nem illeti kritikával Péter külföldrajongását, de megmutatja, hogy mindez Péter számára csak ösztönzést jelentett abban, hogy saját hazáját tegye erőssé, hatalmassá, gazdaggá.

A mű nyelve rendkívül plasztikus, gazdag. Ez a nyelv elsősorban az alakokból indul ki, egyszerre magyarázza a történetet s jellemzi az embert. Alekszej Tolsztoj gazdag képzelőereje, a mű nyelvi gazdagságában is nagyszerűen kitűnik. Ezek az értékek a fordításban egyáltalán nem sikkadtak el, Németh László munkája a legteljesebben őrzi a mű nyelvi szépségeit. Sokban hozzájárul ahhoz, hogy a magyar olvasó igazán élvezni tudja ezt a remekművet. (I. J.)

Kurilenkov:

SZERAFIMOVICS

Művelt Nép Könyvkiadó

Kurilenkov szép monográfiájában Alexandr Szerafimovicsnak, a nagy szovjet írónak életét és munkásságát ismerteti. Szerafimovics, Gorkij idősebb kortársa 1863-ban született, alig két esztendővel a parasztság »felszabadítása« után, és 1949-ben, a kommunizmus építésének küszöbén halt meg. Megérte három cár uralmát, a diadalmas proletárforradalmat, a polgárháborút, az új világot formáló ötéves terveket, a faszizmus ellen vívott győzedelmes harcot s élete végén kézzelfogható közelségben látta az emberiség történelmének legboldogabb korszakát. De ez a hosszú élet nem a szemlélő kortárs, hanem a harcos író élete volt. Már gyermekkorában, a donvidéki kis faluban megismeri a nyomort, a kizsákmányolást, a rabságot, de csak mikor egyetemi hallgató korában olvassa Marx Tőkéjét, akkor fogja fel eszével azt, amit szívével érzett. Jellemének és tehetségének formálásában nem kisebb emberek irányították, mint A. Uljanov, Lenin vértanú bátyja, akinek kivégzése után őt is számúzik, mint Gorkij, aki kezdettől fogva szerető és szigorú szemmel hajol művei fölé, mint maga Lenin és Sztálin, akik a proletariátus egyik harcos íróját, a szocializmus öntudatos építőjét látták benne. Már korán, a nyolcvanas években feltűnik első novelláival, és a politikai és művészeti reakció ez évtizedében, amikor az írók egy része még az úgynevezett »tiszta művészet« dekadens elvét hirdeti, vagy ha

leszáll az elefántcsonttoronyból, akkor nem a valóságot, hanem a népben megnyilvánuló »égi hatalmat« kutatja, — Szerafimovics a prémvadászról ír, aki kulák urának gazdagodásáért a jégmezőn pusztul, vagy a szerencsétlenül járt váltóőrörről, akinek családját három rubel »végtelenségig« lökik ki a lakásból és az életből. S ettől kezdve minden műve erős tiltakozás a kapitalizmus állatiassága ellen, de egyúttal forradalmi izzás és harci akarat is. Így emelkedik írói és emberi pályafutása, míg 1924-ben megírja legnagyobb művét, a Vasáradatot, a szovjet regényirodalom e klasszikus alkotását.

Erről a nagy íróról rajzol rendkívül vonzó és érdekes képet Kurilenkov. Megmutatja az embert és a művészt, elemzi műveit és művészetét, elhelyezi abban az új irodalomban, amely Gorkijtől ível felfelé az új ember és az új társadalom művészi kifejezéseiként. A tanulmányból oly író ismer meg a magyar olvasó, aki nálunk mindeddig háttérben maradt; és úgy ismeri meg, hogy szenvedélyes vágy támad benne, hogy kezébe vegye Szerafimovics egy novelláskötetét, vagy regényét, azét az íróét, aki a szovjet irodalomban is a legjelentősebbek közül való. (Szávai Nándor)

Szergejev-Cenzskij:

A SZJV NEM FELEJT

Új Magyar Könyvkiadó

A legnagyobb szovjet író, Gorkij 1928-ban levelet küldött Gellért Oszkár magyar költőnek és lefordításra ajánlotta Szergejev-Cenzskij egyik regényét. Ez a regény végül is 1948-ban jelent meg magyarul »Gyilkossági kísérlet« címmel az Új Magyar Könyvkiadónál. A regényt Gorkij 1928-ban írt levele vezeti be. Ebben a levélben Gorkij azt írja, hogy Szergejev-Cenzskij Mihail Prisvinnel együtt a legelső helyen áll az orosz irodalomban és egyik legnagyobb folyótársa Tolsztoj, Gogol, Ljeszko, az orosz klasszikusok művének, Szergejev-Cenzskij a legrégebb szovjet írók nemzedékéhez tartozik. A szovjet társadalom 1950-ben ünnepelte születésének 75-ik és írói működése kezdetének 50-ik évfordulóját.

A most megjelent kötet egy kisebb és két nagyobb elbeszélést tartalmaz: »A fénybegy« című kisebb novella egy igen rokonszenvesen megrajzolt agastyán és egy kisfiú mindennapi kapcsolatán keresztül érzékelteti, hogy az emberben milyen legyőzhetetlen erővel dolgozik a szebbre, jobbra való állandó törekvés. Emellett ez a novella kiváló tanúságot tesz az író magyartermészetismeretéről is. Az »Oroszlánok és a nap-

fény» című elbeszélés a forradalom kezdetén játszódik. Egy spekuláns furcsa, tragikomikus története tárul benne az olvasó elé. Kétúton megrajzolt figura ez, aki nemcsak osztálya ellen kelet undort és gyűlöletet, hanem reakciójaival egyben érezteti annak a forradalom harcosai állanak. »A szív nem felejt« terjedelménél, de a környezet és a szereplők jellemzésénél fogva is inkább regény, mint elbeszélés. Nagy időt fog át, körülbelül kétféle évtizedet. Hősei: egy egyszerű, tisztaszívű tanítónő, a kislánya, egy hősi forradalmár és egy már a szovjet környezetben felnövő ifjú ménnök. Sok irányból indítja el, szélesen szövi a mesét az író. Az egyes szereplők kapcsolatban is állnak egymással, mégis a felvetett sokféle probléma miatt kissé széteső a történet, a hirtelen befejezés pedig kielégíthetlenséget hagy az olvasóban.

A kötet egészében igazolja Gorkij elismerő szavait. Szergejev-Censzkijben olyan írókat ismerünk meg, akik kitűnően festik a kort; érző, élő hőskéket alkot és minden munkáját a legszebb írói eszközök használatával, a nagy műgond jellemzi. (K. L.)

Mark Twain:

UTAZÁS AZ EGYENLÍTŐ KÖRÜL

Művelt Nép Könyvkiadó

Mark Twain, az amerikai irodalom legjelentősebb kritikai realista írója, a *Tom Sawyer* és *Hucklebery Finn kalandjai* nálunk is ismert szerzője, 1895 nyarán világméretű felolvasó körútra indult. Bejárta a Csendes-óceán szigetvilágát, Ausztráliát, Indiát, Dél-Afrikát. Magyarul először — Benedek Marcell szép fordításában — most megjelent könyvében ennek az útnak élményeit, tapasztalatait írta meg.

Az útleírás Mark Twain hatalmas tehetségének és írói becsületességének ma is eleven, tanulságos bizonyítéka és végtelemül érdekes olvasmány. A könyv olvasása közben a mai olvasót Mark Twain humanizmusa ragadja meg a legjobban és az a keserű ironia, mélyrevilágító szatíra, amellyel a gyarmatosítók »civilizáló munkának« nevezett rabló pusztításairól és a »vademberek« emberi értékeiről beszél. A demokrácia áruúójává züllött burzsoázia civilizációjáról kíméletlen őszinteséggel megírja, hogy »kicsinyes és szegényes, telítve van kegyetlenséggel, kankodással, szemtelenséggel, aljassággal és képmutatással«.

Örömmel és fájó csodálattal látja Ceylonban, Indiában felúnt idők és népek ragyogásának emlékeit. Könyvekből és az ottlakók elbeszéléseiből igyekszik mindent megtudni a népről, az országról, ahol jár és mindenütt az angol gyarmatosítók ha-

sonló módszereit tapasztalja: először voltak a tömegmészárlások, azután a gyarmatosító civilizáció kirablással, nyomorral, az őslakók kipusztításával dolgozó rendszere. Ráíranyítja a fegyelmet a miszcionáriusok szerepére is, akik jól össze tudják egyeztetni hitelesítő tevékenységüket az elnyomó államhatalom támogatásával és a gyarmatok kifosztásával. Tíznyar iróniával jegyzi meg: »Sok humoros dolog van a világon, ezek közé tartozik a fehér embernek az a felfogása, hogy ő kevésbé vad a többi vadembernél.« Nagy megbecsüléssel és tisztelettel ír azokról a harcokról, amelyeket az őslakók vívtak hazájuk, földjük kincseinek védelmében a betolakodó fehérekkel. Kegyetlen, az egész gyarmatosító rendszert leleplező reflexiókra készíti egy Új-Zeelandban látott emlékmű, amelyet azoknak a fehéreknek emeltek, akik elesetek a maorik »fanatizmus« elleni harcban...

A könyv Indiáról szóló részei törést mutatnak abban a következetességben, amellyel Mark Twain elítéli a gyarmatosító politikát. Ennek magyarázata: Mark Twain Kiplinghez, az angol imperializmust dicsőítő íróhoz fűző barátsága, aki indiai felolvasó körútját előkészítette. Őt akarta kímélni, amikor tartózkodott az indiai angol uralom bírálatától.

Az »Utazás az Egyenlítő körül« olvasása közben lépten-nyomon megragadja az olvasót az író nagyszerű megfigyelő, megjelenítő ereje. Felejthetetlenül megmarad az emberben egy-egy gyönyörű trópusi táj, hosszú tengeri utakon megismert útitárs néhány tipikus vonással megrajzolt képe, Mark Twainnek az ábrázolt tárgyhoz, témához páratlan finomsággal alkalmazkodó stílusa. (Pók Lajos)

IFJÚSÁGI IRODALOM

SZOVJET NÉPMESÉK

LENINRŐL ÉS SZTALINRŐL

Ifjúsági Könyvkiadó

Szamuil Marsak, a nálunk is jól ismert kiváló szovjet író, a mese mestere, egy előadásában azt fejtette, hogy »a mese eszmei és formai elszegényítése jellemző sajátossága annak a társadalomnak, amely elveszti perspektíváját és jövőbe vetet hitét«. Így is van ez a kapitalista országokban. A Szovjetunióban azonban, ahol a szocializmus, majd a kommunizmus megvalósulásának nagyszerű perspektívája tárul a nép elé, épp ellenkezőleg: a mese — mind az irodalmi, mind a népmese — csodálatos fejlődését, gazdagodását látjuk. A forma gazdagodása a nemzeti forma fejlesztéséből, a népi hagyományok

őrzéséből áll. Az eszmei gazdagodás pedig nyilvánvaló: a népmesékben tisztán tükröződik az az út, amelyet a nép a Nagy Októberi Forradalom óta megtett, és amelyen biztos hittel halad boldog jövője felé.

Az Ifjúsági Könyvkiadó gondozott, szép formában, szovjet népművészeti elemeket felhasználó díszítésekkel most magyar nyelven jelentetett meg egy kötetnyi szovjet népmesét Leninről és Sztálinról. Gazdag anyag állott a kiadó rendelkezésére, mert hiszen kiről mesélne, dalolna a nép, ha nem legnagyobb hőseiről? A felszabadítókról, azokról, akik az igazságot elhozták: a sötétséget legyőző sasokról szól. Van a szovjet népeknek meséi; a sztálini nemzetiségi politika diadalát, az egykor elnyomott és elmaradt kultúrájú nemzetek felemelkedett életét világítják meg ezek a mesék. Nemcsak az orosz, belorusz, örmény stb. népmeséket találjuk meg e kötetben, hanem olyan nemzetekét is, amelyeknek neve nem cseng minden magyar olvasó fülében ismerősen: Evenk, nanáj, számi, hanti-osztyák, mordvin, nivh, eveni-lamut mesét olvashatunk — és gyönyörködhetünk a népi képzlet és lényegfátás erejében. A legtöbb mesében megismerjük a dolgozók egykori keserves életét, tudatuk felébredését és mai megszépült világukat. Több mese, a távoli tajgák és tundrák különböző népeinek több meséje szól arról, hogy mint emelte fel a napot magasa a két népi hős: Lenin és Sztálin, s ezzel megvilágította komor földjüket, sivár életüket. S az egyik, eveni-lamut mese befejező mondatai mintha valamennyi szovjet nép szavát és szívét szólatatnák meg:

»Magasan áll és ragyog a szabadság csillaga. Halhatatlan csillaga a mi erős és bátor testvérünknek — Leninnek. Melegsugarú nap ragyogja be életünket. Szeretete és gondoskodása a mi nagy és igaz testvérünknek — Sztálinnak. Sokszor jögy, sokszor dagad földünk felett a hold. Még több madár repül el a tajga felett, még annál is több víz jut le a hegyekről. De hogy hányszor mondanak a népek hálat Leninnek és Sztálinnak — azt nem tudja számbavenni senki.«

(Murányi-Kovács Endre)

Sz. Klementyev:

AZ EMBER BARÁTJA A GÉP

Ifjúsági Könyvkiadó

A kapitalizmusban a gép, a magasszínvonalú technika fontos eszköze a kizsákmányolásnak. A szocializmusban azonban — ez Klementyev könyvének legfőbb tanulsága — a gép valóban az ember »barátja«, megkönnyíti munkájukat, segíti a termelést, a természet átalakítását, a tervek diadalrajutását.

»Az ember barátja a gép« a fiatalokat kalauzolja a szovjet gépek virágzó, csodálatos országában. A holnap építőihez, munkásaihoz, technikusaihoz, mérnökeihez — a fiatalokhoz szól tehát ez a könyv, akiknek feladata és munkája lesz az új gépek és készülékek feltalálása, tökéletesítése, kezelése.

Az olvasó izelítőt kap a kohászat, a tüzelőanyagok, a villamosenergia, a szerzőgépek, a gépipar, a közlekedés és a szállítógépek világából. Az egyes fejezeteken belül a szerző meglehetősen lazán a termelési sorrendet követi. Leírja például a vasérc kitermelését, a külszíni fejtést és a bányászatot, a kitermelt érc útját, a folyamatot míg a nyersvasból megszületik a vas és az acél. Az olvasó közben fogalmat alkot az eszkavátorokról, centrifugálszivattyúkról, hidraulikus fúrópajzsról, fúrókalapácsról, elektromágneses szeparátorról... Mindezek bonyolult gépek, a komplikált berendezéseket és szerkezeteket azonban Klementyev egyszerűen, világosan és izgalmasan magyarázza el.

Szinte nincs is olyan ága a technikának, amelyről ne kapnánk tájékoztatást. Az »okos gépeket«, a »csökönnyös automatát« vagy a rakodógépeket ugyanúgy megismerjük, mint a többi sokszáz szovjet gépet.

Hogyan lett a cári Oroszország elmaradott ipara élenjáró, virágzó iparrá? Az olvasó a gépekkal való barátkozás közben erre a kérdésre is választ kap. Főbb vonásokban megismeri a szocialista nehézipar fejlődésének történetét, az ötéves tervek vívmányait, a szovjet emberek találékonyosságát. Klementyev kiváló pedagógus, ért hozzá, hogy felkeltse a fiatalokban a gépek iránti érdeklődést. Könyve szocialista munkaerkölcsre, a munka szeretetére és megbecsülésére nevel. (Maár Gyula)

EGYÉB IRODALOM

A MEZŐGAZDASÁGI IRODALOM

A könyvtáros kézikönyvei 4.

Művelt Nép Könyvkiadó

Ez a cikkgyűjtemény, amely a szovjet, a román és a bolgár könyvtárügyi folyóirat néhány írását foglalja egybe, elsősorban a falusi könyvtárosoknak kíván segítséget nyújtani ahhoz, hogy könyvtári munkájukkal eredményesebben szolgálhassák mezőgazdaságunk fejlődését és a falu szocialista átalakulását.

A cikkek megismertetnek a mezőgazdasági ismeretek, a mezőgazdasági irodalom propaganda módszereivel, pél-

dát adnak arra, hogyan kell a falusi könyvtáraknak segítséget nyújtaniok az állattenyésztési tanfolyamok részére, hogyan kell támogatniok az agro- és zooteknikai köröket, milyen feladataik vannak a terménybegyűjtéssel kapcsolatban.

A könyv első és legterjedelmesebb írását Sallai István, az Országos Széchényi Könyvtár Módszertani Osztályának vezetője írta. Cikkében összefoglalja és rendszerezi a mezőgazdasági szakirodalom propagandája és olvastatása terén szerzett tapasztalatokat és útmutatást ad felhasználásukra. Kiemeli a párthatározatok és rendeletek tanulmányozásának fontosságát, amelyekre minden alkalommal (könyvismertetésnél, felolvasásnál) fel kell hívni a figyelmet. Gyakorlati útmutatást ad a könyvtárosok részére a könyvanyag tanulmányozásához, a bibliográfiák felhasználásához. A fontosabb mezőgazdasági könyveket felsorolja és röviden ismerteti. Ir a szépirodalom, a napi sajtó és a folyóiratok felhasználásáról; ismerteti — szemléltető ábrák segítségével azokat az eszközöket (könyvtári plakát, újságtartó tábla, könyvkiállítás, stb.), amelyekkel propagandánkat eredményesebbé tehetjük. Végül a felolvasások, ankétok rendezéséről és az olvasóval való egyéni foglalkozásról beszél.

Mind Sallai cikke, mind a többi írás alkalmas arra, hogy felhasználásukkal falusi könyvtárosaink, különösen a nyári időszakban eredményesebb, jobb munkát végezzenek.

Sztaszov:

AZ OROSZ MŰVÉSZET HUSZONÖT ÉVE

Művelt Nép Könyvkiaadó

»A művészet az az emberi tevékenység, amely ítéletet mond az életről« — írta Csernysevszkij. Sztaszov, a tuluszázadi orosz forradalmi demokratáknak ez a másik kiváló alakja, a realista esztétika ezen alapelveinek szellemében nevelte művészkortársait 50 éven keresztül, és irányította a felvilágosodott orosz értelmiség művészi

ízlését; mégpedig sokoldalúságára jellemzően zenei és képzőművészeti kritikáiban, tanulmányaiban egyaránt.

A könyv két tanulmányt tartalmaz: egyet a festészetről, egyet a szobrászatról; 25 év művészi »terméséről«, mely idő alatt az orosz művészet kozmopolita, nemzetietlen, gyökértelen utánzásból az európai művészet egyik legmarkansabb, mélyen a nép életében gyökerező ága lett, — nem utolsósorban éppen Sztaszov ösztönző, felvilágosító működésének köszönhetően.

A könyv rendkívül értékes egyrészt azért, mert megismerjük belőle a szovjet művészet előfutárait, a realista orosz művészeket és magának Sztaszovnak példaadó kritikusai állásfoglalását, amely szorosan kapcsolódik a forradalmi demokraták tevékenységéhez, — másrészt, ebből folyóan, nemcsak azt értjük meg, hogy milyen kiváló szellemek készítettek elő az orosz társadalmat a későbbi forradalmi átalakulásra és a népek közötti vezetős szerepre, hanem azt is, hogy hogyan kapcsolódik össze forradalom és hagyomány, forradalom és jellegzetesen népi — Sztaszov szótárában még: nemzeti — művészet.

Mint minden igazán jó könyv, többre tanít, mint amennyit mond. Konkrét műalkotásokat elemez, de a kifejtett igazságok általánosíthatók. Nálunk, ahol a képzőművészeti esztétika lábalt ki legkésőbb a meddő esztétizálásból, semmitmondó szörszálhasogatásból, amely a művészetet összetéveszti a mesterségbeli tudással, és ahol a tömegek képzőművészeti ízlésének fejlesztése jelentős kultúrpolitikai feladat, nagyon hasznos a könyv. Félreértetlenül választ ad a művészet legfőbb kérdéseire: mi a művészet feladata, mit kell keresnünk egy műalkotásban, mi a művészi nagyság bizonyítéka? S mindezt olyan közérthető nyelven, szellemesen (gyakran dühében szellemesen, hiszen egy korhadt társadalmi rend előítéletei ellen hadakozott Sztaszov!) tárgyalja, hogy olvasmányának is érdekes.

Kár, hogy a képanyag kevés, a hivatkozott példákat gyakran hiába keressük benne. — Az alapos, néha ismétlésekbe bocsátkozó bevezető tanulmányt dr. Bacher Béla írta. (Lékay Ottó)

Kedves Előfizetők! A szocialista lapterjesztés fejlesztése érdekében szükséges, hogy a jövőben minden sajtótermékre előre történjék meg az előfizetés. Ez azt is jelenti, hogy a sajtóterjesztésben érvényesül a tervszerűség, papírfelhasználás szempontjából pedig fontos népgazdasági érdek, hogy a terjesztést végző szerv, a Posta, a lapok példányszámát az előfizetés arányában állapítsa meg. Így elérhető, hogy minden előfizető, fennakadás és késedelem nélkül, rendszeresen megkapja az előfizetett lapot. Ezért az előfizetési díjakat a jövőben az előfizetést megelőző hónap 28-ig kell befizetni a postának. Akik negyed- vagy félévre szoktak előfizetni, azoknál csak annyi lesz a változás, hogy a postás a »éjrat előtti hó 25—28-a között jelentkezik a nyugtával, nem pedig elseje után.

Hírek

A Béke Világtanács budapesti ülésén részt vett külföldi küldöttek egy csoportja megtekintette az Országházat és meglátogatta az Országgyűlési Könyvtárat. Louis Carlos Perez columbiai küldött — akit a Béke Világtanács június 19-én tüntetett ki aranyéremmel a béke érdekében kifejtett lelkénységéért — látogatásakor két sajtókezű ajánlással ellátott művével ajándékozta meg a könyvtárat. A könyvek címe: Criminologia, El delitto to propaganda belica. — Az Országos Széchényi Könyvtár a Béke Világtanács budapesti ülészakájával kapcsolatban két könyvmegbeszélést tartott, amelyen a Világtanács egy-egy írójának magyarul megjelent művét ismertették. A könyvtár egyik dolgozója Sztójanov bolgár író »Pokol« c. művét ismertette, majd Jorge Amado életéről és műveiről beszámoló és a »Zsublába« c. művéből felolvasott részletek következtek. A másik anketon Anna Seghers német írónő »Hetedik ke, reszt« c. regényét ismertették a könyvtár dolgozóinak és olvasóinak.

*

Békekönyvet küldöttek a sátor-aljajúhelyi Járásí Könyvtár dolgozó; és a járás népkönyvtárai Nagy Attiláné járásí könyvtár vezető kezdeményezésére a Béke Világtanácsnak. Az Iparművészi díszekkel ékesített albumban a Béke Világtanács írótagjaihoz szóló levelek vannak. A Járásí könyvtár térképen ábrázolta a világ békemozgalom üléseinek, kongresszusainak helyét és idejét, békekatalógust állított össze a békeművekről és díszes békesarkot készített.

*

Békeverseny indult két könyvtár között. A VIII. ker. Tanács Szabó Ervin Könyvtárának munkaközössége hívta ki békeversenyre a X. ker. Tanács I. sz. Szabó Ervin könyvtárát. A verseny pontjait között szerepel a békéért harcoló könyvek terjesztése, könyvmismeretések szervezése és a békeharc legjobb dolgozóinak népszerűsítése.

*

A Lengyel Film Könyvkiadó Vállalata új feladatkörre terjesztette ki működését. Nyomatásban hozza forgalomba a lengyel filmek forgatókönyveit. Emellett folytatja a filmelméleti és filmkritikai művek kiadását. A kiadói programmba felvették a szovjet és népi demokratikus forgatókönyvek kiadását is. A bevezetőket és a magyarázatokat a legjobb lengyel filmesztéták írták. A nyomatásban kiadott forgatókönyvek iránt nagy érdeklődést mutatnak a kultúrothonok és szakszervezeti könyvtárak olvasói.

Balás Béla, az E. M. 42/3. építési vállalat főgépésze az Országos Műszaki Könyvtárnak a felszabadulás óta eltelt időszak 300.000. olvasója, aki július 3-án reggel lépett be a könyvtári helyiségbe. Az OMK nevében Fenyő László mb. hivatalvezető üdvözlötte és rámutatott arra a hatalmas fejlődésre, amelyen a könyvtár a felszabadulás óta átment.

— Szocialista könyvtárunkat egyre több üzemi dolgozó látogatja — mondotta — és egyre többen veszik igénybe a műszaki irodalom segítségét termelésük meleséhez, újításaik megszerkesztéséhez.

Balás Béla elvtárs meghatottan vette át a könyvtár ajándékát, a »Sztálin és a szovjet tudomány« című könyvet és elmondotta, hogy rendszeres olvasója a műszaki irodalomnak.

— Huszonhat újítást nyújtottam már be, amelyek közül tizennyolcat be is vezettek. Három »Kiváló munkás« oklevelem van. Munkámban állandó segítőtársam a könyv, a műszaki irodalom — mondotta Balás Béla. — Jelenleg az építőipari gépek automatizálásával foglalkozom és ezen a téren szerkesztek újításokat. Igen nagy segítségemre van az »Építőipari kis gépesítés« című könyv, amelynek anyagából állandóan javítom munkámat. Kétheti szabadságomat töltöm, s ezen a két héten mindennapos látogatója leszek a könyvtárnak, amelynek dolgozóit őszinte segítőtársak munkámban. A bedolgozógépek az építőiparban a legközelebbi feladatok közé tartoznak és ehhez is kutatók anyagot. Hároméves estl iskolát végeztem az általános géptervező és szerkesztő szakon, és szabadidőmben repülőmodelleket tervezek. Szervizéletemnek is eleget teszek, tehát, amikor repülőipari modellező könyveket tanulmányozok

*

Állandó üzemi könyvkiállításokat rendez az Országos Műszaki Könyvtár propaganda csoportja. Júniusban a Magyar Posztógyárban, a Kőbányai Szerszámgyárban és a Magyar Adócsőgyárban rendezett szakkönyvkiállítást.

*

Az őrvénylő menetvágásról a kétot rendez az Országos Műszaki Könyvtár az Általános Gépipari Minisztériummal és a Vasas Szakszervezettel együtt július hó folyamán a Fémáru és Szerszámgyárban. Az őrvénylő menetvágás a menetesztergályozás szovjet módszerekkel megvalósított új eljárása forradalmasítja ezt a munkamódszert. A Műszaki Könyvtár József-körüli vitrinjében szemléltető kiállítást rendezett a módszer lényegéről és szakirodalmáról.

Szocialista szerződést kötött az Országos Széchényi Könyvtár a Komlói Uzemi Könyvtárral. Az ország nemzeti könyvtára elvállalta, hogy segíti az üzemi könyvtárat a párt és kormányhatározatok végrehajtásában, a könyvtáros-konferencián kidolgozott tervek érvényre juttatásában, továbbá módszertani segítséget nyújt a szakmai továbbképzés, a könyvfeldolgozás és a könyv népszerűsítése terén. A Komlói Uzemi Könyvtár viszont elvállalta, hogy olvasóinak táborát tervszerűen fejleszti, szakmai és műveltségi színvonalát emeli, a könyvforgalmat növeli, fokozottan népszerűsíti az Országos Műszaki Könyvtár anyagát, a szállás-könyvtárak hálózatát fejleszti, illetve a meglévőket bővíti.

*

Az Országos Műszaki Könyvtár a sztahanovistáknak közvetlen segítséget ad azzal, hogy orvosi-műk megoldására irodalomkutatást végez. A könyvtár dolgozó legutóbb Pálházi János nagygépforgácsoló, kétszeres sztahanovistát a Klement Gottwald gyárban, Kardos Imre sztahanovistát a Kőbányai Szerszámgyéplátó Gyárban, Székelytölődi Sándor és Mühlbacher István sztahanovistákat a Ruggantagyárban, Csető Ferenc sztahanovistát az R. M. Művek Szerelvény gyárban és Nádházi Margit csévelőnt a Magyar Gyapjúmosógyárban előzetes megbeszélés alapján a szovjet műszaki könyvekkel és más szükséges művekkel látták el.

*

Új népkönyvtár létesült a Mór községtől 12 km-re fekvő Felsődobrosszta Béke-kultúrothonában. Mór község VB-titkára könyvszekrényt vitt ki az avató ünnepre, amelyet könyvkiállítással és könyvmismeretessel kötöttek össze. Az első napon harminc olvasó jelentkezett.

*

Németország Szocialista Egységpártja Központi Bizottsága határozatának megfelelően, a Marx—Engels—Lenin—Intézet a Marx—Engels—Lenin—Sztálin-intézet nevet vette fel. A névváltozással az intézet azt a komoly kötelezettséget vállalta, hogy Marx, Engels és Lenin műveit zsemialis továbbfejlesztőjének, Sztálinnak nagy hagyatékát rövid idő alatt a német nép széles tömegé számára hozzáférhetővé teszi.

*

A szovjet műszaki irodalom rendszeres tanulmányozása segítette Petrus József karuszelesztérgályost, a DIMAVAG dolgozóit abban, hogy állandóan 200 százalékos felet teljesíti normáját, se lejtmentesen dolgozik és a kerékpárüzem példamutató dolgozója.

Parkkönyvtár nyitott az Országos Széchényi Könyvtár a Nemzeti Múzeum kertjében nyári könyv és folyóirat olvastatás céljából. A pavilonban elhelyezett szépirodalmi és ismeretterjesztő könyvek és folyóiratok közül reggeltől estig bárki szabadon válogathat és a környező padokon és székeken olvashat. Az első hetek tapasztalatai szerint a parkkönyvtár különösen a gyermekek között népszerű. — A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár IX. ker. főlkja a Köztelek-utcai úttörőparkban minden hétfőn, szerdán és pénteken d. u. 4—7 óra között könyveket ad kölcsön díjmentesen helyszíni olvasásra, a Kál

vária-téri fiókkönyvtár pedig a Kálvária téren kezdte meg a nyári szabadtéri könyvkölcsönzést. Legutóbb a szabadtéri színpadon irodalmi estet rendezett, amelyen **Devecseri Gábor** Kosuth-díjas költő »Kultúrával a békéért« címmel tartott előadást.

*

Kopernik és a lengyel Renaissance ünnepi éve alkalmából a Lengyel Tudományos Akadémia gondozásában ebben az évben megkezdik Kopernik »De revolucióibus« című korszakalkotó művének lengyel és latin nyelvű kiadását. Eredeti formában jelent-

tik meg ezt az alkotást, amelynek előző kiadása számos esetben magukon viselték a nyilvánvaló csonkítás nyomait, amelyeket vagy irányított kezek, vagy a rosszindulat, vagy a megfélemlítettség idézett elő. Megjelennek lengyel és latin nyelven nyomtatásban Andrzej Frycz-Modrzewski »Összegyűjtött művei«-nek első kötetei, azok az alkotások, amelyeket a Lengyel Népköztársaságban publikálnak első ízben. Kiadják továbbá Rej és Kochanowski, a Renaissance irodalmának klasszikusai, valamint a Renaissance korszakának számos nyelvtudományi, irodalmi, zeneti és művészeti forrásmunkáját is.

Felhívjuk olvasóink figyelmét arra, hogy **A KÖNYVTÁROS augusztus hónapban nem jelenik meg.** Ehelyett szeptemberben és októberben nagyobb terjedelemben jelenik meg.

A **KÖNYVTÁROS** szeptemberi számától kezdve új rovattal bővül. Megindítjuk a **Kérdezz—Felelek** rovatot. Itt adunk majd választ olvasóinknak minden, a könyvtárüggyel, a könyvtárosi munkával kapcsolatos kérdésre. Kérjük olvasóinkat, forduljanak szerkesztőségünkhez problémáikkal.

Könyvtáros Elvtárs!

Keressz fel a KÖNYVTÁROSOK BOLTJÁT! Budapest, VI., Sztálin-út 16. Szabad osztályán számos, könyvesboltokban már elfogyott könyv kapható! Rendeléseket felvesz idegennyelű és antikvár könyvekre is.

A könyvesboltban szabadon megtekinthetők a legújabb könyvkiadványok!

A könyvtárak technikai munkáihoz szükséges nyomtatványok itt kaphatók!

ÁLLAMI KÖNYVTERJESZTŐ VALLALAT

Könyvtárellátó-osztálya,
Budapest, VI., Sztálin-út 16.
Tel.: 113—043.

A KÖNYVTÁROS

Megjelent 5517 példányban

A Népművelési Minisztérium lapja — Szerkeszti: a Szerkesztőbizottság — Főszerkesztő: Katona Jenő Felelős szerkesztő: Zolnay Vilmos — Felelős kiadó: Lapkiadó Vállalat igazgatója — Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Lenin-körút 9—11. Telefon: 221-285, 221-293 — Terjeszti: Posta Központi Hírlap Iroda O. V. — Előfizetés, személyes ügyfélszolgálat: Budapest, V., József nádor-tér 1. üzlet-helyiség — Telefon: 183-022, 185-850 — Postatakarékpénztári csekszámla: 47.087 — Régi számok a Posta Központi Hírlap Irodánál, V., József Attila-u. 3. kaphatók — Egyes szám ára: 2.— Ft. — Előfizetés negyedévre: 6.— Ft.

TARTALOM

KATONA JENŐ: Hívjunk harcba minden dolgozót a béke megvédésére	1
ESZE TAMÁS: A Rákóczi-szabadságharc eszmei fegyverei: a kuruc nyomtatványok	4
ZOLNAY VILMOS: Új művel gazdagodott a könyvtáros szakirodalom	7
NAGY LAJOS: Felolvasások a cséplőgép mellett	9
Egy könyvtárosnő arcképe (Makarenko elbeszéléséből)	10
Egy rákoskeresztúri könyvtárosnő módszerei és tapasztalatai (Elmondta: Juhász Mária)	12
KENESEI BÁLINT: A tájékoztató szolgálat néhány módszere egyetemi könyvtárainkban	14
Dr. SZABÓ TIBOR: Könyvek a vádlottak padján	15
SALLAI ISTVÁN: A »Fegyver a békeharchoz« c. szemelvénygyűjteményről	16
TAMÁS ERNŐ: Tajkov András Kossuth-díjas vájár olvasmányai	18
SIMON MÁRIA ANNA: Ujság- és folyóiratcikkek, könyvismertetések katalógusáról	19
GORIUPP ALIZ: Könyvtári címléírasi szabályok	21
Politikai irányelvek, könyvtárügyi kérdések és könyvtárosi módszerek a BIBLIOTYEKÁRBAN	23
BIBLIOGRÁFIÁK	24
ESEMÉNYNAPTÁR	25
KITÜNTETÉSEK	26
LEVELEZŐINK IRJÁK: SZÜCS ANDOR: Függetlenné tett könyvtárost a tudóstanatóriumokba. — RYNDÁK LAJOS: Könyvtári munka a betegek között. — HORVÁTH GEZA: Kórházaink könyvellátása. — KAZAMITY GYÖRGY: Építőipari könyvtáraink a könyvek védelméért. — SUGÁR JENŐNÉ: Könyvtárosi bírálat a Könyvtárellátóról stb.	27
Különböző napilapokban és folyóiratokban megjelent könyvismeretetések jegyzéke	32

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

Simon Péter: A századforduló földmunkás és szegényparaszt mozgalmi (I. B.)	33
J. Korolkov: A háború után! Németországban (P. L.)	33
I. M. Lemin: A brit birodalom válságának kiéleződése a második világháború után (Lénárt György)	34
M. M. Sejnman: Fejezetek a pápaság történetéből (A. K.)	35
Félix Pál: Vietnam a felszabadulás útján (Z. L.)	36
A munkavédelem könyvei (Aba Iván)	36
Mikszáth Kálmán: Írói arcképek (Vargha Kálmán)	37
Magyar költészet Bocskaitól Rákócziig (K. J.)	38
Szabó Pál: Új föld (Varga Domokos)	38
Bátori Irén: Kemény lecke (Győri György)	39
Szász Imre: Szól a síp (Török Bálint)	40
Két új magyar elbeszélés (Mihályi Gábor)	40
A. Tolsztoj: I. Péter (I. J.)	41
Kurilenkov: Szerafimovics (Szávai Nándor)	42
Szergejev-Censzkij: A szív nem felejt (K. L.)	42
Mark Twain: Utazás az Egyenlítő körül (Pók Lajos)	43
Szovjet népmesék Leninről és Sztálinról (Murányi-Kovács Endre)	43
Sz. Klementyev: Az ember barátja a gép (Maár Gyula)	44
A mezőgazdasági irodalom	44
Sztaszov: Az orosz művészet huszonöt éve (Lékay Ottó)	45
HIREK	46

Az Országgyűlési Könyvtár béke-könyvkiállítása. Az egyes szerzők hazáját a térképhez vezető fonalak mutatják.

Az Országos Széchényi Könyvtár Parkkönyvtára a Múzeum-kertben

Ára: 2.— Ft

A Népkönyvtári Központ által kiadott plakát.